

ISSN 2229-0710 (Print)
ISSN 2774-1141 (Online)

วารสารวิชาการ สังคมมนุษย์

Journal of Human Society

ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม - ธันวาคม 2568 Vol. 15 No. 2 July - December 2025

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
THE FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES, NAKHON SI THAMMARAT RAJABHAT UNIVERSITY

ISSN 2229-0710 (Print)

ISSN 2774-1141 (Online)

วารสารวิชาการ สังคมมนุษย์

Journal of Human Society

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Faculty of Humanities And Social Sciences Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2568 Vol.15 No.2 July – December 2025

วารสารวิชาการ สังคมมนุษย์

Journal of Human Society

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Faculty of Humanities And Social Sciences Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2568 Vol.15 No.2 July – December 2025

- นโยบาย**
1. สนับสนุนผลงานบทความวิชาการ (Academic Article) และบทความวิจัย (Research Article) ในสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ประยุกต์
 2. กำหนดออกปีละ 2 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม-มิถุนายน และฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม
- ขอบเขตงาน**
- เป็นวารสารวิชาการที่ครอบคลุมสาขาวิชา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ประยุกต์
- วัตถุประสงค์**
1. เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่องค์ความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
 2. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้อาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ประยุกต์
- เจ้าของ**
- คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

บรรณาธิการที่ปรึกษา

ดร.สมปอง รักษาธรรม

ศาสตราจารย์ ดร.อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์

รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เลิศไกร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ ทองทศ

บรรณาธิการ รองศาสตราจารย์ สิบเอก ดร.เดโช แชน้ำแก้ว

กองบรรณาธิการ

กองบรรณาธิการภายนอกสถานศึกษา

ศาสตราจารย์ ดร.โกวิทย์ พวงงาม

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ แสงเงิน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ ศรีสันติสุข

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

รองศาสตราจารย์ ดร.สืบพงศ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิทยาเขตศรีธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชลดา แสงมณี ศิริสาธิตกิจ

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสนห์ บุญกำเนิด

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตพร แข่งแสงสายจันทร์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

ดร.ไมตรี อินทรีย์

สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

ดร.จารุโส สุดศิริ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ดร.จิราพร ไชยเชนทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

พ.ต.ท.หญิง ดร.จิรสุดา ปลายยอด

ศูนย์ฝึกอบรมตำรวจภูธร ภาค 8

กองบรรณาธิการภายในสถานศึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา เลิศไกร

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

รองศาสตราจารย์พัชรภรณ์ เอื้อจิตรเมศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์ศักดิ์ สังขปัญโญ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ ทองทศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญยิ่ง ประทุม	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ดร.วิเชียร มั่นแหล่	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์คนาพร แก้วแกมจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระพงศ์ สุจริตพันธ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัญจกร นิลกาญจน์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐา มุทะมัด	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

กองบรรณาธิการอำนวยการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ ทองทศ	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
อาจารย์กษมา ภักดีพันธ์	รองคณบดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลกฤษณ์ วสีวิวัฒน์	รองคณบดี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญยิ่ง ประทุม	รองคณบดี
อาจารย์วรวេช ว่องศิริ	ผู้ช่วยคณบดี
นายอนุสรณ์ นิลโพธิ์	นักวิชาการศึกษา

ออกแบบปก นายธรรมรัตน์ รัตนพันธ์

สำนักงาน

กองบรรณาธิการวารสารวิชาการสังคมมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เลขที่ 1 ม.4 ตำบลท่าจั่ว อำเภอเมือง จังหวัด
นครศรีธรรมราช รหัสไปรษณีย์ 80280

โทรศัพท์ 075-809842 โทรสาร 075-377442

Website : <http://human.nstru.ac.th>

E-mail : human.nstru@gmail.com

กำหนดเผยแพร่ ปีละ 2 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม - มิถุนายน

ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม

ข้อกำหนดเฉพาะของวารสาร

1. บทความที่ลงตีพิมพ์ทุกเรื่องได้รับการตรวจแนะนำทางวิชาการโดยผู้ประเมินอิสระหรือพิชญพิจารย์ (Peer Review) ในสาขานั้นๆ ไม่น้อยกว่า 3 คน
2. ข้อคิดเห็นใดๆ ของบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ สังคมมนุษย์ของผู้เขียน คณะผู้จัดทำวารสารไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย
3. กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ สังคมมนุษย์ ไม่สงวนสิทธิ์การคัดลอกแต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

ISSN 2229-0710 (Print)

ISSN 2774-1141 (Online)

บทบรรณาธิการ

วารสารวิชาการสังคมมนุษย์ ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 เดือนกรกฎาคม – ธันวาคม 2568 เป็นวารสารทางวิชาการด้านสังคมศาสตร์ เปิดโอกาสให้นักวิจัยและนักวิชาการได้นำเสนอบทความอันเป็นผลมาจากการวิจัยและบทความวิชาการ ในกรอบวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ประยุกต์ ซึ่งบทความทุกบทความ จะผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในด้านนั้นๆ ไม่น้อยกว่า 3 ท่าน และกระบวนการส่งบทความ การพิจารณาบทความ เป็นไปตามขั้นตอน ตามเกณฑ์ที่กำหนดท้ายเล่ม

กองบรรณาธิการเปิดรับบทความ โดยส่งผ่านระบบ ThaiJo และดำเนินการตามระบบตามมาตรฐาน TCI เพื่อให้ทุกบทความมีคุณค่า เกิดประโยชน์ทางวิชาการและสังคม ตามเป้าหมายหลักของวารสารวิชาการ.

บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

Satisfaction of Service Recipients towards Public Services of Nasaton Subdistrict Municipality, Huasai District, Nakhon Si Thammarat Province Pranee Junlapak and Kanjaree Sawangkran	1
The Strategic Role of Accounting Management in Enhancing Community Enterprise Competitiveness: An Integration of RBV and Contingency Theory Sornchai Mungthaisong, Kasama Kasorn, Wilailak Wongchai, Nisarath Chaiwongsakda, Thanaphat Kuntawong and Pheerapol Siwichai.....	17
การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี Promoting the quality of life for the coast community in the Ban Don area, Suratthani Province จิราพร ไชยเชนทร์.....	40
องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมมุสลิม 3 เกาะ : เกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ ในจังหวัดตรัง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวมลายู Community-based Tourism Components based on Muslim Cultural Capital in Three Islands: Libong Island, Sukorn Island, and Laem Yong Star, Trang Province, to Support Malaysian tourists ธนะวิทย์ เพียรดี, เบญจวรรณ ขุนฤทธิ์, จริญญา เกิดไกรแก้ว และกนกวรรณ ไทยประดิษฐ์.....	58

นวัตกรรมการพัฒนาการบริหารวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นผลิตภัณฑ์กุ้ง
ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง

Innovation in the development of management of local community enterprises
for shrimp products in the lower central region provinces

วรพงศ์ แสงผัด, เพ็ญศรี ฉิรินัง, วรเดช จันทรร และวิวัฒน์ หมั่นการ.....81

การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ปัญหาหนี้ออกกลางคัน

Integrating teaching and learning to solve
the problem of students dropping out

บุญวัตร ผิวขำ, ทวีโชค เจริญไกร และศักดิ์ดา หารเทศ100

การสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา

Promotion of Healthy Behaviors of the Elders According to Buddhism

สารณี กาญจนโรจน์พันธ์ และกันตณ หนูทองแก้ว123

รูปแบบการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา

Model for good social interaction based on Buddhism

ชญาณี ชัดติยะมาน และกันตณ หนูทองแก้ว137

คุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว

ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช

The cultural heritage significance of "Kak Lao Daeng" from Hok Chiu Chinese Thais
in Na Bon Subdistrict, Na Bon District, Nakhon Si Thammarat Province

ธารินี จริยาปยุตต์เลิศ, อุมาพร กาญจนตลอด, ชนิกันต์ ไสยเกื้อ,

กชพรรณ สกลพุทธพร, ปิยรัตน์ ธรรมรงค์รัตน์ และเบญจพร จันทร์โคตร.....151

**Satisfaction of Service Recipients towards Public Services of
Nasaton Subdistrict Municipality, Huasai District,
Nakhon Si Thammarat Province**

Pranee Junlapak* and Kanjaree Sawangkran

Received: 15 December 2023, Revised: 8 August 2025, Accepted: 13 August 2025

Abstract

This study is a survey research with the objectives of 1) examining the satisfaction of service recipients with the public services provided by Nasaton Subdistrict Municipality, and 2) investigating the problems, obstacles, and development strategies for the municipality's service delivery. The sample group consists of 334 service recipients, and the survey instrument used is a questionnaire. The statistical analysis methods employed include percentages, means, and standard deviations. The research findings indicate that service recipients are highly satisfied with public service in eight aspects, with the overall satisfaction level being the highest. When considering each aspect individually, it was found that satisfaction with the service providers (staff) is the highest, followed by the service delivery channels, convenience amenities, and service processes, in that order. The problems and obstacles in service delivery include services during lunch break, WIFI, and service channels. Recommendations for service improvement include providing continuous service during lunch breaks for all types of tasks, enhancing the efficiency of free WIFI service for service recipients, and improving the modernity and currency of service channels and information.

Keywords : Satisfaction, Service Recipients, Public Services

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : pranee9459@gmail.com

Satisfaction of Service Recipients towards Public Services of Nasaton Subdistrict
Municipality, Huasai District, Nakhon Si Thammarat Province

Introduction

Local governance contributes to political development as it involves the decentralization of power both administratively and politically. Therefore, local residents have the opportunity to learn and understand the political system, roles, and responsibilities of local government, leading to an understanding of self-governance and the value of popular control. Ultimately, this leads to political development. Furthermore, local governance promotes grassroots democracy, given its proximity to the people and its direct impact on local residents' well-being. It attracts the interest of local populations, encouraging their active participation in self-governance. It serves as an essential school of democracy, fostering political awareness, and ultimately contributing to the establishment of a stable national democracy. Local governance is also instrumental in economic and social development at the local level. Local government units allow local residents to govern themselves, setting policies and regulations according to their local needs and preferences. In general, all localities share a common goal of wanting their region to prosper, have a strong economy, and provide a comfortable and convenient living environment. Therefore, local government units play a crucial role in facilitating local development. In summary, local governance serves as the cornerstone of democratic governance and functions as a school of democracy for the public. It contributes to the development of democracy, fosters political awareness, and promotes economic and social progress at the local level. It enables local residents to take control of their governance, thereby fostering political awareness and stable national democracy. (Kongritsuksakorn, P., 1992)

Municipalities can be considered the starting point for self-governance in Thailand. Currently, there are a total of 2,469 municipalities in Thailand, comprising 30 city municipalities, 192 town municipalities, and 2,247 sub-district municipalities,

as per the Department of Local Administration (DLA) in 2023. Municipalities have a wide range of responsibilities, divided into two categories: mandatory duties and non-mandatory activities that can be carried out based on their capacity and the needs of the local population. (Department of Local Administration, 2023)

The scope of authority and duties for municipalities is determined by law. It is essential to establish service standards to ensure effective public service delivery, as outlined by the Ministry of Interior in Thailand. These standards encompass principles of good governance, including legality, morality, transparency, participation, responsibility, and accountability, (Nasaton Subdistrict Municipality, 2023) aiming to improve the quality of services, meet the needs of the public, and engage citizens in local self-governance. Therefore, the assessment of service quality from Nasaton Subdistrict Municipality, Hua Sai District, Nakhon Si Thammarat Province, in this research, focuses on eight categories of services, namely: Infrastructure, Public Health, Education, Social Services and Welfare, Environmental Management and Natural Resources, Community Economic and Livelihood Development, Disaster Prevention and Mitigation, and Citizenship Registration. (Nasaton Subdistrict Municipality, 2023)

This evaluation aims to assess the quality of public service delivery in terms of processes, service channels, service providers, and convenience amenities. The results of this assessment can guide future improvements and developments in public service delivery, ensuring alignment with the needs of service recipients and the vision of the municipality.

The objectives of the research are as follows:

1. To study the satisfaction of service recipients with the services provided by Nasaton Subdistrict Municipality, Hua Sai District, Nakhon Si Thammarat Province.

2. To investigate the problems, obstacles, and development directions for the services provided by Nasaton Subdistrict Municipality, Hua Sai District, Nakhon Si Thammarat Province.

The research methodology

The research method for this study is a survey research approach, which involves surveying the satisfaction of the public receiving services in various service categories. These categories encompass eight areas, namely:

1. Infrastructure Services
2. Public Health Services
3. Education Services
4. Social Services and Welfare
5. Environmental Management and Natural Resources Services
6. Community Economic and Livelihood Development Services
7. Disaster Prevention and Mitigation Services
8. Citizenship Registration Services

Population and Sample Group

The population used for this study consists of service recipients who accessed services provided by Nasaton Subdistrict Municipality between October 1, 2022, and September 30, 2023, totaling 2,099 individuals. (Nasaton Subdistrict Municipality, 2023). The sample group used for the study consists of 334 individuals, determined according to the formula by Yamane, with an acceptable margin of error not exceeding 0.05 ($e = 0.05$). The sampling method used was accidental sampling, conducted on the surveyed area between August and September 2023.

Research Instrument

The tool used for data collection was a questionnaire, divided into 3 parts as follows:

Part 1: General information of the survey respondents, including the type of services received, gender, age, marital status, educational level, occupation, the frequency of service utilization, and what they were most satisfied with in receiving the service. These questions are closed-ended.

Part 2: Satisfaction with the services received, focusing on the satisfaction with different aspects of services provided by Nasaton Subdistrict Municipality, Hua Sai District, Nakhon Si Thammarat Province. It includes satisfaction with service processes or steps, service channels, service providers, and convenience. These questions are closed-ended and use a 5-level rating scale for assessment.

Part 3: Problems, obstacles, and suggestions from the service recipients. These are open-ended questions.

The process of collecting data

The researchers collected service data from Nasaton Subdistrict Municipality, Hua Sai District, Nakhon Si Thammarat Province, from October 2022 to September 2023. They created both online and offline questionnaires and conducted field surveys themselves. Afterward, they rechecked the accuracy of the data for the subsequent evaluation process.

Data Analysis

After collecting the survey questionnaires, they were checked for accuracy and completeness. Subsequently, data analysis was performed using pre-existing software for social science research, as follows:

1. General information about the respondents: The frequency and percentage were calculated.

2. Satisfaction with the services: The mean (average) and standard deviation were computed for each type of service and overall satisfaction. and then interpreting the meaning of the average into a rating scale with 5 levels according to Likert's method (Srisa-ard, B., 2002) as follows:

Mean 4.51 – 5.00: Highly satisfied

Mean 3.51 – 4.50: Satisfied

Mean 2.51 – 3.50: Moderately satisfied

Mean 1.51 – 2.50: Slightly satisfied

Mean 1.00 – 1.50: Least satisfied

Summary of Research Findings

Most service recipients were female, accounting for 62.47 percent. They were 41 years of age or older, accounting for 46.72 percent. They were married, accounting for 71.39 percent. They had less than high school education, accounting for 25.46 percent. They worked in sales/freelance, accounting for 22.05 percent. They received services 1-5 times/year, accounting for 72.97 percent. The thing that service recipients were most satisfied with was the service staff, accounting for 32.20 percent, and most received educational services, accounting for 20.47 percent.

1. Satisfaction of service recipients with the services provided by Nasaton Subdistrict Municipality, Hua Sai District, Nakhon Si Thammarat Province.

The research findings indicate that service recipients are highly satisfied with public service in eight aspects, with the overall satisfaction level being the highest. Following this,

1.1 On the process/stages of service delivery:

The majority of the sample group expressed a high level of satisfaction with the service process/ stages, with an overall average of 4.74 (94.81%). When considering individual items, it was found that there was a high level of satisfaction with the fairness of the order in which customers are served, with an average of 4.77 (95.43%). This was followed by the speed of service at each stage with an average of 4.75 (95.07%), and the appropriateness of the service duration with an average of 4.75 (94.91%). The service process was not found to be complicated or difficult, with an average of 4.74 (94.49%). The clarity in explaining the service process had an average of 4.73 (94.59%), and the clarity of service flowcharts had an average of 4.72 (94.38%).

1.2 On the channels of service delivery:

The majority of the sample group expressed a high level of satisfaction with the channels of service delivery, with an overall average of 4.79 (95.75%). When considering individual items, there was a high level of satisfaction with services during working hours, with an average of 4.83 (93.49%). This was followed by services outside working hours, with an average of 4.81 (96.17%). The variety of service channels had an average of 4.78 (95.59%), internet-based services had an average of 4.77 (95.38%), off-site/mobile services had an average of 4.77 (95.49%), and services provided by joint service centers had an average of 4.77 (95.33%).

1.3 On the service providers:

The majority of the sample group expressed a high level of satisfaction with the service providers, with an overall average of 4.82 (96.45%). When considering individual items, there was a high level of satisfaction with polite and friendly service, with an average of 4.87 (97.48%). This was followed by the honesty and integrity in performing duties (not accepting bribes), with an average of 4.85 (96.96%). Service providers treating customers fairly had an average of 4.84 (96.80%), and their dedication, enthusiasm, and willingness to

serve had an average of 4.81 (96.27%). The knowledge and abilities of service providers had an average of 4.79 (95.80%), and the availability of an adequate number of service providers had an average of 4.77 (95.38%).

1.4 On the convenience factors:

The majority of the sample group expressed a high level of satisfaction with convenience factors, with an overall average of 4.75 (95.01%). When considering individual items, there was a high level of satisfaction with the organization of essential information for users, with an average of 4.79 (95.75%). This was followed by the clarity and comprehensibility of service point signs, with an average of 4.76 (95.17%). The organized, clean, and convenient facilities had an average of 4.75 (95.07%). Adequate convenience facilities, such as parking and restrooms, had an average of 4.74 (94.86%). The availability and sufficiency of materials and equipment for service had an average of 4.73 (94.70%), and the quality and modernity of equipment/tools had an average of 4.73 (94.54%).

Summarizing the overall satisfaction, it is found that the majority of the sample group is highly satisfied with the services provided by Nasaton Subdistrict Municipality, Hua Sai District, Nakhon Si Thammarat Province. Overall, the average satisfaction rating is 4.78 (95.51%).

When considering individual aspects, it is found that the highest satisfaction is with the service providers, with an average rating of 4.82 (96.45%). Following this, the satisfaction with the service channels has an average rating of 4.79 (95.75%). The convenience factors have an average rating of 4.75 (95.01%), and the satisfaction with the service process/stages has an average rating of 4.74 (94.81%).

2. Satisfaction of Service Recipients with Various Service Types provided by Nasaton Subdistrict Municipality, Hua Sai District, Nakhon Si Thammarat Province.

The majority of the sample group expresses high levels of satisfaction with all 8 categories of services provided by Nasaton Subdistrict Municipality. Overall, the average satisfaction rating is 4.78 (95.02%).

When considering specific service categories, it is found that the highest satisfaction is with the services related to education, with an average rating of 4.84 (96.75%). Following this, services in the field of public health (vaccination services and mosquito fogging) have an average rating of 4.79 (92.81%). Services related to infrastructure (construction permits and water pipe installation) have an average rating of 4.78 (94.13%), and services in the social welfare and well-being category (disability registration, elderly support, newborn registration, and funeral assistance) have an average rating of 4.78 (95.56%). Services in the fields of disaster prevention and relief have an average rating of 4.77 (95.45%), environmental and natural resource management services (waste collection) have an average rating of 4.76 (95.29%), and services related to citizenship registration have an average rating of 4.76 (95.27%). Services related to community economic development and professions (new business registration) have an average rating of 4.74 (94.86%).

3. Problems, Challenges, and Suggestions for the Services Provided by Nasaton Subdistrict Municipality, Hua Sai District, Nakhon Si Thammarat Province.

3.1 Impressive Aspects of Service Provision:

Service recipients are particularly impressed with the courteous, friendly, and responsive attitude of the service providers who effectively meet the needs of the service recipients.

3.2 Problems and Challenges in Service Provision:

The problems and challenges related to service provision include:

Issues with providing services during the lunch break.

Unstable WIFI signals.

Outdated service delivery methods and outdated information.

3.3 Suggestions for Service Improvement:

The following suggestions are offered for enhancing service provision: 1) Continuous service during lunch breaks for all service categories. 2) Improve the efficiency of free WIFI services for service recipients. 3) Modernize service delivery methods and ensure that information is up-to-date.

Analyze the results

1. The satisfaction of service recipients regarding the services provided by Nasaton Subdistrict Municipality, Hua Sai District, Nakhon Si Thammarat Province.

Regarding the process/steps of service delivery, when considering the service tasks, it is found that service recipients are most satisfied with the services related to education. Next in line are the services related to disaster prevention and relief, as well as public health services. This indicates that Nasaton Subdistrict Municipality has clear guidance on the service delivery process, appropriate service durations, speedy service at each step, clear process flowcharts, equal treatment of service recipients, and uncomplicated and flexible service steps. This aligns with the findings of the study conducted by Chainit, A. et al. (2023). a study on the assessment of people's satisfaction towards services of Thaweewattana Subdistrict Administrative Organization, Sai Noi District, Nonthaburi Province, where they found that there was rapid service delivery and comprehensive information and steps in the service process.

Regarding the service channels, when considering the service tasks, it is found that service recipients are most satisfied with services related to education. Next in line are services related to public health and services related to infrastructure. This indicates that Nasaton Subdistrict Municipality provides services during official hours, outside official hours, through service centers, via internet-

based services, offers diverse service channels, and provides off-site/ mobile services, aligning with the research conducted by Surichak-hong, Y. and Phakdeeying, R. (2022). on assessing service quality affecting satisfaction on services of Kaen Fang Subdistrict Municipality, Ban Fang District, Khon Kaen Province. The study found that service recipients' satisfaction with service channels is at the highest level. This is due to the effective dissemination of information, contact options for inquiries regarding service availability, such as providing contact names and phone numbers, the agency's phone number, Facebook, and alignment with the research conducted by Chainit, A. and Phophueksanand, N. (2022). evaluation of satisfaction towards the service recipients of Bangrakpattana Municipality, Bangbuathong District, Nonthaburi Province. The study found that service recipients' satisfaction with service channels is at the highest level. This is because Bangrakpattana Municipality uses technology to disseminate information or communicate with the public who cannot visit the office, such as through a fan page, Facebook, Line, websites, or by calling the office. Furthermore, they also provide mobile services to provide information or assist the public in the area and for the speedy dissemination of news and information.

In terms of the service providers, when considering the service tasks, it is found that service recipients are most satisfied with services related to education. Next in line are services related to citizen registration and services related to social welfare. This suggests that Nasaton Subdistrict Municipality has courteous and friendly service providers who are eager to assist and meet the needs of service recipients. They carry out their duties honestly, with dedication, and with a willingness to help. They possess the knowledge and abilities required for service delivery, provide service to all without discrimination, and have an adequate number of staff members to provide service, aligning with the research conducted by Thongthod, S. (2023). a study on satisfaction assessment of service recipients from Nopphitam Subdistrict Administrative Organization. The overall

satisfaction level by the receiving services in Nopphitam Subdistrict Administrative Organization, Nopphitam District, Nakhon Si Thammarat Province was at the highest level. For each item, the service officer was at the highest level. And aligning with the research conducted by Chinfuk, A. et al. (2023). a study on the public services from users' attitude of Kho Hong Town Municipality in Songkhla. Considering the service tasks by service type, it is found that the highest level of satisfaction is with service providers in the education sector. Following that are service providers in citizen registration services. This is because Ko Hong Municipality has service providers who are caring, friendly, polite, and empathetic, consistent with the ideas of Osborne, D. & Gaebler, T. (1992). Discussing a new public management that places importance on customer satisfaction. and alignment with the service mind concept by Thongkaew, T. (2017). having a service mind are committed to providing convenience, assistance, transparency, support, and expediting tasks in a cheerful and helpful manner. They welcome others with a positive attitude and aim to help others achieve their goals, as everyone desires quick and cost-effective service.

In terms of convenience, when considering service tasks, it is found that service recipients are most satisfied with services related to education. Following that are services related to community economic development and livelihoods, as well as services related to public health. This indicates that Nasaton Subdistrict Municipality has clear and well-marked service points, which are easy to understand. They provide necessary information promptly, have adequate conveniences such as parking spaces, restrooms, and well-organized, clean, and convenient service areas. Additionally, they possess quality, up-to-date equipment for service provision. This aligns with the research conducted by Chinfuk, A. et al. (2023). a study on the public services from users' attitude of Kho Hong Town Municipality in Songkhla. These findings indicate that Kho Hong Town Municipality is dedicated to ensuring that their service facilities are well-equipped and provide

a comfortable and convenient environment for service recipients, which has resulted in high levels of satisfaction. Considering the convenience aspect by service type, it is found that the highest level of satisfaction is with service convenience in the education sector. Following that are services related to citizen registration and services related to filing complaints and requests through websites. This is because Ko Hong Municipality has made improvements in their service facilities to enhance convenience, and alignment with the research conducted by Chainit, A. et al. (2023). a study on the assessment of people's satisfaction towards services of Thaweewattana Subdistrict Administrative Organization, Sai Noi District, Nonthaburi Province, found that the satisfaction of service recipients in terms of convenience at the highest level Since staying, such as constructing new buildings to expand various conveniences, including restrooms and waiting areas for service recipients. This has led to high levels of satisfaction among service recipients.

2. Problems, Obstacles, and Suggestions for improving the services of Nasaton Subdistrict Municipality, Hua Sai District, Nakhon Si Thammarat Province.

When considering the problems, obstacles, and suggestions for improving the services of Nasaton Subdistrict Municipality, located in Hua Sai District, Nakhon Si Thammarat Province, and taking into account the points of satisfaction among service recipients, it becomes evident that the strengths of the municipality are the knowledgeable and capable staff who provide services with dedication and a "Service Mind" approach. They are available to provide services during official working hours, as well as outside of regular working hours, at various times as needed. The municipality also offers convenient amenities for service recipients, such as informative public relations signs, parking areas, restrooms, and more. Furthermore, the well-suited work processes enable them to effectively respond to the needs of the public, which is an essential characteristic of good

service. However, it is advisable for the organization to establish consistent standards for providing services in other service areas.

Suggestions:

1. Suggestions derived from the research:

1.1 Organizations should expand their public relations channels or online service options through social media or online platforms. This can include providing basic answers through chatbots, online document submission, and online application submissions to enhance accessibility for everyone.

1.2. Organizations should ensure continuous service during lunch breaks for all types of services and improve the efficiency of free and fast Wi-Fi services provided to service recipients.

2. Suggestions for future research:

2.1 Conduct qualitative and quantitative research to better understand the problems and needs of service recipients.

2.2. Study the problems and needs of service recipients in all service areas provided by the organization by actively listening to their feedback.

Reference

- Chainit, A. and Phophueksanand, N. (2022). Evaluation of Satisfaction Towards the Service Recipients of Bangrakpattana Municipality, Bangbuathong District, Nonthaburi Province. *Journal of Liberal Arts (Wang Nang Leng)* RMUTP. 2(1), 48-62. Retrieved from <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/LiberaU/article/view/1519>
- Chainit, A., Subprasopchoch, M., Saengawoot, S., Karnchanasutham, P., Bunjitpimol, P., Watcharasin, N., Tripaiboon, C., and Lerdratthaphat, P. (2023). Assessment of people's satisfaction towards Services of Thaweewattana Subdistrict Administrative Organization, Sai Noi District, Nonthaburi Province. *Journal of Arts Management*. 7(2), 804-826. Retrieved from <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jam/article/view/263331/176525>
- Chinfuk, N., Lalitsasivimol, W., Sawatkaew, N., Katemanee, P., and Ketamon, T. (2023). The Public Services from Users' Attitude of Kho Hong Town Municipality in Songkhla. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 8(6), 298-308. Retrieved from <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/261199/176566>
- Department of Local Government Promotion. (2020). Information on the number of Local Government Organizations. Retrieved from <https://www.dla.go.th/work/abt/summarize.jsp>
- Kongritsuksakorn, P. (1992). **Local government (3rd ed)**. Bangkok: National Institute of Development Administration. (In Thai)
- Nasaton Subdistrict Municipality. (2023). Five-year local development plan (2023 – 2027).
- Srisa-ard, B. (2002). **Introductory Research** (7th ed.). Bangkok. Suwiriyan. (In Thai)

- Surichak-hong, Y. and Phakdeeying, R. (2022). Service Quality Affecting Satisfaction on Services of Kaen Fang Subdistrict Municipality, Ban Fang District, Khon Kaen Province. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 7(11), 1-16. Retrieved from <https://so02.tcithaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/256336/174096>
- Thongkaew, T. (2017). **Having a Service Mind**. Bangkok: Suan Dusit University. (In Thai)
- Thongthod, S. (2023). Satisfaction Assessment of Service Recipients from Nopphitam Subdistrict Administrative Organization, Nopphitam District, Nakhon Si Thammarat. *Narkbhutparitat Journal*. 15(2), 1-11. Retrieved from <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/nakboot/article/view/258542/179554>
- Osborne, D. & Gaebler, T. (1992). **Reinventing Government How the entrepreneurial spirit is transforming the public sector**. New York: Addison Wesley Publishing Company. (In English)

Author

Pranee Junlapak*

Kanjaree Sawangkran

Faculty of Humanities and Social Sciences

Nakhon Si Thammarat Rajabhat University

e-mail: pranee9459@gmail.com

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : pranee9459@gmail.com

Satisfaction of Service Recipients towards Public Services of Nasaton Subdistrict Municipality, Huasai District, Nakhon Si Thammarat Province

The Strategic Role of Accounting Management in Enhancing Community Enterprise Competitiveness: An Integration of RBV and Contingency Theory

Sornchai Mungthaisong*, Kasama Kasorn, Wilailak Wongchai,
Nisarath Chaiwongsakda, Thanaphat Kuntawong and Pheerapol Siwichai

Received: 28 August 2025, Revised: 19 September 2025, Accepted: 19 September 2025

Abstract

Accounting management plays a strategic role in enhancing the competitiveness of community enterprises by preparing and managing financial records, including statements, costs, profits, income, expenses, and production-sales data, to generate income and support economic growth. This study investigates the role of entrepreneurial accounting management in community business operations, integrating planning, accounting management, human resource management, directing, controlling, and potential & competitiveness, to strengthen sustainable competitiveness. A mixed-methods approach was applied, including qualitative document reviews and interviews with key informants, and quantitative surveys using structured questionnaires. Confirmatory Factor Analysis (CFA) was conducted to validate the relationships among all factors, showing significant consistency with empirical data at the 0.05 level. The study provides guidelines for enhancing competitiveness through strategic management of customer markets, products and services, value chains, resources, partnerships, and leveraging scale and scope advantages, in line with the Resource-Based View (RBV) and Contingency Theory.

Keywords : Strategic accounting management, entrepreneurial accounting, community enterprise competitiveness

Introduction

Account management in community business operations are activities related to the production, distribution of goods and services, by within that business. There will be a systematic mix of existing resources, rules and regulations to meet the needs of consumers. Account management is the preparation and presentation of information for planning, decision making, including, evaluation and control in an organization (Shah H, Malik A, Malik M.S., 2011). Accounting presentation of utilization will depend on the intended use of the information, and the purpose for which it is being used, including budgeting, cost volume profit analysis, standard costing and variance analysis for control, sort-run decision making, responsibility accounting , capital investment, activity based costing (Roslender, R. & Hart, S., 2003). And continuous improvement to provide information to entrepreneurs in community business operations to be able to use information for accounting management to suit the business (Arunruangsirilert, T., & Chonglertham, S., 2017). Is the process of identifying, evaluating, analyzing, interpreting and communicating information to enable an entity to achieve its objectives (Alafeef, M. A. M. I., 2015). At the same time, a making the profits and achieve the goals of the business operations.

Business operations related to community enterprises are operations for community capital management, including, thinking processes, production management, and resources at every step, by the wisdom of community organizations to develop the economy, society and learning of community (Baines, A. & Langfield-Smith, K., 2003).

Which aims not only to generate financial profit, but also to social profit i.e. community strength and social peace, etc. However, the community enterprise group of this study is a local silk products groups that has been through the production of products with community wisdom, and business operations for the

distribution of community products to convey community products that are unique to the community, with entrepreneurs a selling products to generate income and sustainable community careers (Sarachanuch Boonwut, 2015). The relationship between business activities requires coordinated activities to maximize the efficiency of operations within the business, aiming towards the same goal. Role of entrepreneur's account management, community business operations in a coordinated manner, for example, assignment of responsibilities within the business, assignment of business duties, planning, monitoring and evaluation of performance, accounting work that combines the resources available within the business together with regulations (Ratchanee Petchang, et al., 2014). And in accordance with the environment to provide products and services that meet the needs of consumers, including man is the first resource that creates operations within the business, including management and operations, money or capital is the asset that will be used in business operations, material that is used in the operation to be successful, management is the role and process of using various resources. come to operate for maximum benefit (Mowen, M., Hansen, R., Heitger, L, 2012). It's an operation within a business to allow resources to be coordinated efficiently.

Account management in community business operations of community enterprises through the preparation of accounts relating to accounting statements, costs and profits, income-expenses, manufacturing and selling products to generate income, and economic growth. In the research have 3 mains the objectives this study aimed to follows:

- i) To analyze the role of entrepreneur's account management in community business operations of silk products in Chiang Rai Province, Thailand.
- ii) To CFA to associate the role of entrepreneur's account management in community business operations of silk products to enhance the potential and

competitiveness to sustainable community enterprises in Chiang Rai Province, Thailand.

iii) To study the guidelines to enhance the potential and competitiveness to sustainable community enterprises of silk products in Chiang Rai Province, Thailand.

Conceptual Frameworks

Significant the Role of Entrepreneur's Account Management.

Role of entrepreneur's accounting management is critical in community business operations, and the organizational structure functions as a formal work plan within an organization, defining positions along with their duties and responsibilities to ensure coordination across departments and achieve the objectives of the community business operation (Meena Chavan, 2009). The importance of community enterprises lies in operating businesses to meet consumer needs, maximizing the utilization of resources, and helping consumers improve their well-being (Nimtrakoon & Tayles, 2015). Consumers can easily choose products and services that satisfy their highest needs because various businesses compete to develop and improve those products and services (Srikaew, Srihathat, & Thunbhud, 2016).

Therefore, community enterprise operations of silk products, including production and distribution, benefit significantly from accounting and cost management, which support sustainable business operations (Cinquini & Tenucci, 2010). Accounting involves collecting, recording, classifying, and summarizing information about economic events in monetary terms, providing financial information useful for multiple stakeholders. The process includes selecting and collecting documentary evidence for accounting, recording, and measurement, which must reflect actual transactions or events (Guilding, Cravens, & Tayles, 2000). Recordings are associated with measurements and classifications to find the

balance of all items by categorizing accounts into assets, liabilities, capital, income, and expenses, summarizing and reporting financial statements such as income statements, balance sheets, and cash flow statements. Accounting principles used by an entity enable users to understand the framework chosen for preparing and presenting financial statements (Limchaicharean, 2017).

The role of entrepreneurs in accounting management encompasses planning, organizing, staffing, directing, and evaluating strategies to serve suitable customers (Mustafa Zakaria, 2015). Moreover, this role can be further strengthened through an integration of the Resource-Based View (RBV) and Contingency Theory. RBV emphasizes that community enterprises can achieve sustainable competitive advantage by effectively utilizing valuable, rare, inimitable, and non-substitutable (VRIN) resources, such as accounting knowledge, cost management skills, and organizational know-how, which are critical to enhancing competitiveness (Barney, 1991). Contingency Theory stresses that accounting practices must fit the organizational context, internal structure, and external environment, particularly to adapt to changing consumer demands and competitive market conditions (Donaldson, 2001).

Entrepreneurs' accounting management enhances competitiveness by setting strategies to add value to products, providing suitable pricing, controlling costs, and sharing profits effectively, along with managing human resources, directing operations, and monitoring performance. These practices contribute to the potential and competitiveness of key variables that support sustainable silk product enterprises in Chiang Rai Province, Thailand.

Significance of Enhancing Potential and Competitiveness to Sustainable Community Enterprises.

Enhancing potential and competitiveness to sustainable community enterprises is crucial, as competitive advantage creates wealth and stability

through strategic planning, including innovation, internal management systems, organizational management systems, and corporate image. Knowledge is a key factor that must be cultivated through learning and developing a learning organization. Entrepreneurs must leverage the knowledge of their personnel to create innovations, and competitive advantage depends on excellence in three areas: selling better products and services, offering lower prices, and responding faster to customers than competitors (Jiraprapa Prachuapsuk, 2013).

Competitive advantage includes customer market advantage, product and service advantage, business system/ value chain advantage, system assets/resources advantages, partner advantage, and scale and scope advantage (Nielsen & Nielsen, 2011). Successful organizations employ multiple strategies to achieve continuous and systematic competitive advantage across these dimensions (Waraporn Nakamai, 2015).

Integrating RBV and Contingency Theory emphasizes that sustainable competitive advantage arises from effectively utilizing VRIN resources such as accounting expertise, financial management systems, and innovative capabilities, while aligning these practices with organizational structure and environmental contingencies. Guidelines to enhance the potential and competitiveness of customer markets, products and services, value chains, resources, partnerships, and scale/ scope advantages are key variables for sustainable community enterprises. Community enterprises that embrace asset-based strategies, competitive advantage, and strong partnerships are more likely to achieve sustainability and future success.

Research the Materials and Methods

Mixed method research both to qualitative and quantitative studies throughout the participatory rural appraisal for learning and development and transformative action and learning research, focusing on entrepreneur's community business operators,

accountants, community products groups to participate in the study a learning and focusing on paradigm shifts and values, a way of thinking that focuses on developing goals with wisdom from in- depth interviews to multi-contextual and cultural perspectives with key informants, and to survey of opinions with the samples in order to complete the research, results can be provided on explanation to generalization, in addition, results can be provided to describe in depth of the methods.

Participants: - Community enterprises of silk products in Chiang Rai Province, Thailand this incasing to study. A key informant to in- depth interviews on entrepreneur's community business operators, accountants, community products groups of 20 people by purposive sampling, the sample to survey of opinions including entrepreneur's community business operators, accountants, community products groups, and customers of 240 people by multi-stage random sampling to the data.

Instruments: - Interview questionnaire to the role of entrepreneur's account management in community business operations of silk products on open-ended structure, with interviews covering six areas of planning, accounting management, human resource management, directing, controlling, potential and competitiveness to item of objective congruence (IOC). Interview questionnaire to the guidelines to enhance the potential and competitiveness to sustainable community enterprises of silk products on open-ended structure, with interviews covering six areas of customer market, product and service, value chain, resources, partnership, include scale and scope advantages to item of objective congruence (IOC). Questionnaire to CFA the role of entrepreneur's account management in community business operations of silk products to enhance the potential and competitiveness to sustainable community enterprises on semi structure questionnaire of five- rating scales by to divided into three parts such as basic information, questions in planning, accounting management, human resource management, directing, controlling, potential and competitiveness, and additional

open-ended recommendations with a confidence value of the whole questionnaire of 0.84 from a using the try-out in this study.

Data Collection Procedures:- The collection there are four stages include analytical study stage in this study and understand in the role of entrepreneur's account management in community business operations of silk products from documentary study and related research to study the overview and details, including application to develop conceptual frameworks of the factors on planning, organizing and staffing, directing, and controlling. Synthesis stage from in-depth interviews questionnaire to multi-contextual and cultural perspectives with 20 key informants on entrepreneur's community business operators, accountants, community products groups, the results obtained from the study, documents and interviews are combined for analysis on the role of entrepreneur's account management in community business operations of silk products as factors and indicators is qualitative study. Development stage to survey of opinions by questionnaire to CFA the role of entrepreneur's account management in community business operations of silk products to enhance the potential and competitiveness to sustainable community enterprises with 240 samples on entrepreneur's community business operators, accountants, community products groups, and customers to collect the data to complete the sample number, to analyze the results on CFA to associate the role of entrepreneur's account management in community business operations of silk products to enhance the potential and competitiveness to sustainable community enterprises consistent with empirical data is quantitative study. Assessment stage to the participatory rural appraisal for learning and development and transformative action and learning research in knowledge transfer, lesson learned, and in-depth interviews questionnaire to the guidelines to enhance the potential and competitiveness to sustainable community enterprises of silk products with 20 key informants on entrepreneur's community business operators, accountants, community products groups in collecting data to analyze the results of the

guidelines to enhance the potential and competitiveness to sustainable community enterprises of silk products on factors and implementation indicators is qualitative study.

Data Analysis: - In the analysis on role of entrepreneur's account management in community business operations of silk products as factors and indicators, and the guidelines to enhance the potential and competitiveness to sustainable community enterprises of silk products on factors and indicators are to qualitative studies were analyzed by using three main stages, i.e., data reduction, data organization, data interpretation to conclusion. On CFA to associate the role of entrepreneur's account management in community business operations of silk products to enhance the potential and competitiveness to sustainable community enterprises quantitative data was analyzed by descriptive statistical analysis including mean, standard deviation. Also, the Confirmatory Factor Analysis (CFA) was conducted to analyze the factors associated to consistent with empirical data by LISREL program.

Results

The results to the role of entrepreneur's account management in community business operations in Chiang Rai Province, Thailand to follows:

Results to role of entrepreneur's account management in community business operations of silk products.

Role of entrepreneur's account management in community business operations of silk products in the factors of planning, accounting management, human resource management, directing, controlling, potential and competitiveness to indicators as follows:

- i. Planning: Planning is a strategic activity guided by accounting and financial information, aiming to create quality products and expand

market reach both within and outside the community. It involves defining responsibilities, utilizing information systems for decision-making, forecasting future work plans, and promoting knowledge and understanding of accounting and financial management to enhance organizational learning and resource-based capabilities while aligning plans with external market demands.

- ii. Accounting Management: Accounting management serves as a strategic tool to monitor, audit, and evaluate the financial performance of community enterprises. Continuous accounting and utilization of accounting information allow for the development of accurate, consistent, and verifiable financial systems that support strategic decision-making, resource optimization, and performance monitoring. These practices strengthen organizational capabilities and create sustainable competitive advantage in line with RBV principles, while adapting accounting systems to the contextual and environmental needs of the enterprise, as emphasized by Contingency Theory.
- iii. Human Resource Management: Human resource management is integrated with accounting practices to enhance operational efficiency. It includes clear assignment of authority, confidence-building in operations, development of accounting knowledge and skills, and leveraging information technology to communicate with customers and stakeholders. By integrating personnel capabilities with financial and operational data, community enterprises can enhance innovative capacity and VRIN resource utilization and adjust practices according to organizational context.
- iv. Directing: Entrepreneurial leadership uses accounting and financial information to guide strategic decision-making. Leaders exemplify work

ethic, understand customer needs, make sound investment and operational decisions, and facilitate effective communication for common understanding. Directing includes proactive and reactive actions that respond quickly to market changes, while incentivizing personnel to align behaviors with strategic financial and operational goals, thereby increasing competitiveness. This aligns with RBV in leveraging human and financial resources for innovation and value creation and with Contingency Theory in adapting leadership approaches to organizational and environmental conditions.

- V. Controlling: Controlling uses accounting information as a benchmark by measuring actual performance against planned work. It ensures that financial resources are allocated efficiently, identifies discrepancies in previous expenditures, and informs improved financial planning. Transparent, accurate, and verifiable use of resources strengthens both the internal efficiency and market responsiveness of community enterprises, integrating RBV's focus on resource utilization and Contingency Theory's emphasis on contextual fit.
- vi. Potential and Competitiveness: Strategic use of accounting information reduces production costs, enhances cost advantages, and increases visibility in the market. It allows for clear goal setting, sales strategies with quality products, timely delivery, marketing analysis, and sales promotions. Moreover, creating attractive, modern, and valuable products, setting appropriate pricing, and managing financial and human resources strategically reinforce sustainable competitive advantage. These practices reflect RBV by exploiting VRIN resources and Contingency Theory by adapting strategies to external market conditions and organizational capabilities.

Results to CFA to associate the role of entrepreneur's account management in community business operations of silk products to enhance the potential and competitiveness to sustainable community enterprises.

CFA to associate the role of entrepreneur's account management in community business operations of silk products to enhance the potential and competitiveness to sustainable community enterprises on six variable factors include planning (PL) , accounting management (ASM) , human resource management (HRM) , directing (DI) , controlling (TCO) , and potential and competitiveness (POC) to the weights between 0.29 to 0.73, to shown as table 1, by six factors to consistent with empirical data to statistically significant at the 0.05 level to shown as figure 1.

Table 1. Variable factors to the weights by Confirmatory Factor Analysis: CFA.

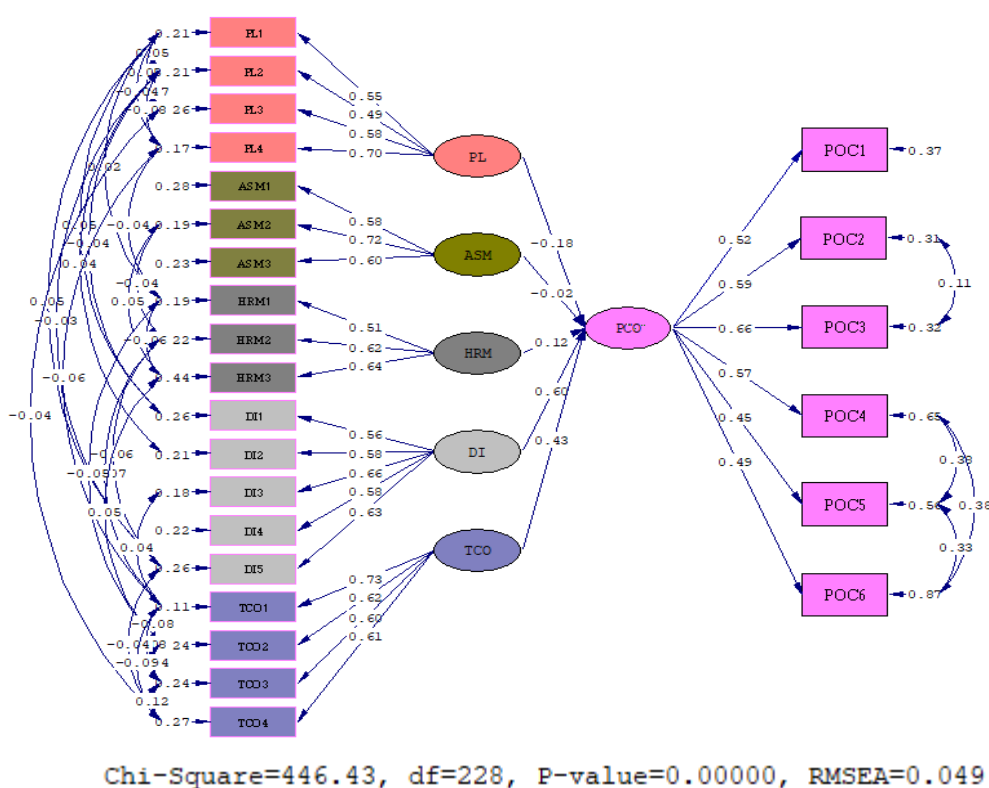
Variable Factors	Variables Observed	Standard Component Weights
Planning (PL).	Plan quality products and expand market reach, using accounting and financial information for strategic decisions.	0.55**
	Define responsibilities clearly, ensuring accountability in achieving enterprise goals.	0.49**
	Use information systems to forecast and plan, aligning production and sales with market needs and environmental conditions.	0.58**
	Promote accounting and financial knowledge, enhancing learning, innovation, and resource-based competitive advantage.	0.70**
Accounting management	Monitor and audit community enterprise accounting, ensuring accurate and reliable financial	0.58**

Variable Factors	Variables Observed	Standard Component Weights
(ASM).	records.	
	Continuously utilize accounting information to support strategic decision-making and optimize resource use.	0.72**
	Develop consistent and verifiable accounting systems that enhance performance, strengthen organizational capabilities, and align with environmental and organizational conditions.	0.60**
Human resource management (HRM)	Assign clear authority and responsibilities to build confidence and accountability in operations.	0.51**
	Develop accounting knowledge and skills of personnel to enhance operational efficiency and decision-making.	0.62**
	Leverage information technology to communicate with customers and stakeholders, enhancing innovation and VRIN resource utilization while aligning practices with organizational context.	0.64**
Directing (DI).	Exemplify work ethic and leadership to guide team performance effectively.	0.56**
	Understand customer needs to make informed and strategic decisions.	0.58**
	Use accounting and financial information to support sound investment and operational choices	0.66**
	Act proactively and reactively to respond quickly to market changes and challenges.	0.58**
	Incentivize personnel to align behaviors with strategic financial and operational goals, enhancing	0.63**

Variable Factors	Variables Observed	Standard Component Weights
	competitiveness.	
Controlling (TCO).	Measure actual performance against planned work using accounting information as a benchmark.	0.73**
	Allocate financial resources efficiently to support key activities of the community enterprise.	0.62**
	Identify and correct discrepancies in past expenditures to improve future financial planning.	0.60**
	Ensure transparent, accurate, and verifiable use of resources, enhancing internal efficiency and market responsiveness.	0.61**
Potential and competitiveness (POC).	Use accounting information strategically to reduce production costs and gain cost advantages.	0.52**
	Enhance business visibility and set clear, achievable organizational goals.	0.59**
	Develop sales strategies by producing quality products and ensuring timely delivery.	0.66**
	Analyze sales data for marketing insights and to drive promotional activities.	0.57**
	Plan sales promotions and design products that are attractive, modern, and appropriate.	0.45**
	Manage financial and human resources strategically to reinforce sustainable competitive advantage.	0.49**

**Statistical significant at 0.05 level.

Figure 1. CFA to associate the role of entrepreneur's account management.

Results to guidelines to enhance the potential and competitiveness to sustainable community enterprises of silk products.

Guidelines to enhance the potential and competitiveness to sustainable community enterprises of silk products include customer market, product and service, value chain, resources, partnership, include scale and scope advantages to implementation indicators as follows:

- i. Customer market advantage of the competitiveness to sustainable community enterprises that focus on creating new markets and

innovating for customers, is a great advantage, and a starting point for future success.

- ii. Product and service advantage that can respond to the satisfaction and needs of customers with outstanding by implementing differentiation strategies, evolving towards a long-term competitive advantage, improving and always developing products to be ahead of competitors.
- iii. Value chain advantage from management of business activities starting to product research and development, production, sales and marketing, distribution and after-sales service, concentrating on specific business activities of the group's specialization, focusing on continue to operate, increase the efficiency of the value chain management of coordination between production groups to make activities run well, redesign the community business organizational structure, adjust the operate the business to have more efficient.
- iv. Resources advantage including tangible assets, e.g., products, and intangible assets, e.g., copyrights, brands, and reputation by leveraging available resources to create a competitive advantage.
- v. Partnership advantage from having good alliances to help support operations with rapid business development capabilities, building long-term business alliances to create maximum benefits and lead to competitive advantages.
- vi. Scale and scope advantage of the ability to reduce costs by using resources efficiently, having low production costs per unit by inducing production cost savings, creating a multi-channel market, emphasizing mass production so that lower unit cost.

Discussion

The role of entrepreneur's accounting management encompasses planning, accounting management, human resource management, directing, controlling, and potential & competitiveness. Confirmatory Factor Analysis (CFA) is used to validate the association of all factors with empirical data at a significance level of 0.05. Guidelines to enhance the potential and competitiveness in customer markets, products and services, value chains, resources, partnerships, and scale and scope advantages are critical for sustainable community enterprises. Successful community business management relies on effective management processes that enhance efficiency and strategic decision-making, consistent with RBV and Contingency Theory.

Planning (PL) is a strategic activity that creates quality products and expands market reach both within and outside the community, guided by accounting and financial information for strategic decision-making and aligned with external market conditions. It involves defining responsibilities, using information systems for forecasting and planning, and promoting knowledge and understanding of accounting and financial management, ensuring work plans meet market needs and organizational goals (Suwan Wangchareondach, 2014; Chonkanok Kositkanin et al., 2017).

Accounting Management (ASM) involves monitoring and auditing community enterprise accounting, continuous utilization of accounting information, and developing accurate, consistent, and verifiable accounting systems to support strategic decision-making, optimize resource use, and enhance organizational capabilities in line with RBV, while adapting practices to organizational and environmental contexts (Sasong & Wingwon, 2016) . Responsibility accounting, activity-based costing, and total quality management are examples of mechanisms to achieve optimized performance.

Human Resource Management (HRM) integrates with accounting practices to assign clear authority, build confidence, and enhance accountability in operations. It involves developing personnel accounting knowledge and skills, leveraging information technology for customer engagement, and aligning human capabilities with financial and operational data to enhance VRIN resource utilization and adapt to organizational context (Cadez & Guilding, 2012).

Directing (DI) reflects entrepreneurial leadership that exemplifies work ethic, understands customer needs, makes sound investment and operational decisions, and facilitates communication for common understanding. Leaders take proactive and reactive actions to respond quickly to market changes and incentivize personnel to align behaviors with strategic financial and operational goals, enhancing competitiveness.

Controlling (CO) uses accounting information as a benchmark to measure actual performance against planned work, allocate financial resources efficiently, identify and correct discrepancies, and ensure transparent, accurate, and verifiable use of resources, thereby improving internal efficiency and market responsiveness.

Potential and Competitiveness (POC) focuses on using accounting information strategically to reduce production costs, create cost advantages, enhance business visibility, and set clear organizational goals. It includes developing sales strategies with quality products, timely delivery, marketing analysis, and sales promotions, as well as designing attractive, modern, and valuable products with appropriate pricing, while managing financial and human resources strategically to reinforce sustainable competitive advantage.

Overall, the strategic integration of accounting management across planning, accounting, human resources, directing, controlling, and competitiveness activities allows community enterprises to leverage VRIN resources while adapting to internal and external conditions, ultimately enhancing sustainable competitiveness in Chiang Rai's silk product enterprises.

Conclusion

Accounting management plays a strategic role in enhancing the competitiveness of community enterprises by managing financial records, costs, profits, and production-sales data to generate income and support economic growth. In silk product operations, entrepreneurial accounting management integrates planning, accounting management, human resource management, directing, controlling, and potential & competitiveness to improve efficiency and sustainability.

Planning emphasizes creating quality products and expanding market reach, guided by accounting information for strategic decision-making and aligned with market conditions. Accounting Management ensures continuous auditing, utilization of information, and development of accurate, consistent, and verifiable accounting systems that optimize resources and strengthen organizational capabilities. Human Resource Management assigns clear authority, develops personnel accounting skills, and leverages technology to enhance innovation and VRIN resource utilization, while adapting to organizational context. Directing emphasizes leadership, understanding customer needs, making sound operational and investment decisions, facilitating communication, responding to market changes, and aligning personnel behavior with strategic goals. Controlling monitors performance, allocates resources efficiently, corrects financial discrepancies, and ensures transparency and accuracy, enhancing efficiency and market responsiveness.

Potential and Competitiveness strategically uses accounting information to reduce costs, create advantages, enhance visibility, set goals, implement sales strategies, deliver quality products, plan promotions, and develop valuable, appropriately priced products. Confirmatory Factor Analysis (CFA) validates the relationships among all factors ($p < 0.05$), highlighting the importance of markets,

products, resources, partnerships, and scale & scope advantages for sustainable competitiveness in community-based silk enterprises.

Reference

- Alafeef, M. A. M. I. (2015). The Impact of Innovation Marketing Orientation Achieving the Competitive Advantage In Hotel Establishments In Saudi Arabia Case Study-Al Baha City-KSA. *International Journal of Scientific & Technology Research*, 4(3): 193-198.
- Arunruangsirilert, T., & Chonglertham, S. (2017). Effect of corporate governance characteristics on strategic management accounting in Thailand. *Asian Review of Accounting*, 25 (1): 85.
- Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99–120. <https://doi.org/10.1177/014920639101700108>
- Baines, A. & Langfield-Smith, K. (2003). Antecedents to management accounting change: a structural equation approach. *Accounting, Organizations and Society*, 28, 675-698.
- Cadez, S., & Guilding, C. (2012). Strategy, strategic management accounting and performance: A configurationally analysis. *Industrial Management & Data Systems*, 112 (1): 484-501.
- Cinquini, L, & Tenucci, A. (2010). Strategic Management Accounting and Business Strategy: A Loose Coupling? *Journal of Accounting & Organizational Change*, 6(2): 228-259.
- Chonkanok Kositkanin et al. (2017). Problems, Obstacles and Guidelines for the Development of Community Enterprise Accounting, Nakhon Pathom Province. *Veridian E-Journal*, Silpakorn University, 10(3): 15-24.
- Donaldson, L. (2001). *The Contingency Theory of Organizations*. Sage Publications.

- Guilding, C., Cravens, K.S. and Tayles, M. (2000). An international comparison of strategic management accounting practices, *Management Accounting Research*, 11 (1): 113-124.
- Jiraprapa Prachuapsuk. (2013). The Effects of Strategic Cost Management on the Operational Efficiency of Plastic Packaging Business. *Journal of Humanities and Social Sciences*, Mahasarakham University, 33(1): 26-35.
- Limchaicharean, P. (2017). Relationship between factors affected the strategic management accounting usage for success of organizational empirical investigation of food and beverages corporation in Thailand. *RMUTT Global Business and Economics Review*, 12 (1): 61-74.
- Meena Chavan. (2009). The balanced scorecard: a new challenge, *Journal of Management Development*, 28(5): 393-406.
- Mowen, M., Hansen, R., Heitger, L. (2012). *Managerial Accounting The Cornerstone of Business Decisions* (4th). Canada: Nelson Education., Ltd
- Mustafa Zakaria. (2015). Strategic Management Accounting Information Usage and the Performance of SMEs in Malaysia. *International Journal of Science Commerce and Humanities*, 3(1): 99 -113.
- Nielsen, B., & Nielsen, S. (2011). The role of top management team international orientation in international strategic decision-making: The choice of foreign entry mode. *Journal of World Business*, 46 (2): 185–193.
- Nimtrakoon, S., and Tayles, M., (2015). Explaining management accounting practices and strategy in Thailand, *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 28(3): 269- 298.
- Ratchanee Petchang and others. (2014). Herbal Business Management for Local Occupation Promotion. *Spatial Development Research Journal*, 8(1): 62-77.

- Roslender, R. & Hart, S. (2003). In search of strategic management accounting: theoretical and field study perspectives. *Management Accounting Research*, 14(2): 255-279.
- Sarachanuch Boonwut. (2015). Problems and Models for Effective Development of Accounting Systems for Community Enterprises: Grasshopper Rice Producers Group. Lampang Province, Thailand: Lampang Rajabhat University.
- Shah H, Malik A, Malik M.S. (2011). Strategic Management Accounting: A Messiah for Management Accounting. *Australian Journal of Business and Management Research*, 1(4): 1-7.
- Srikaew, B, Srihathat, V., & Thunbhud, P. (2016). Developing a financial accounting model for the community enterprise of weaving natural colored fabric: A case study of Ban Nong Hua Wua group, Koksi sub-district, Mueang district, Khon Kaen province. *Academic Journal of the Association of Private Higher Education Institutions of Thailand under the Patronage of HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn*, 22(2) : 123-130
- Sasong, C., & Wingwon, B. (2016). The collaboration of stakeholders and business plans that plays a role in propelling the group of enterprises of One Tambon One product (OTOP) towards the sustainable competitive advantage. *Nakhon Phanom University Journal*, 6(1): 124-133.
- Suwan Wangchareondach. (2014). Cost Management Strategies in the Globalization Era. *Executive Journal*, Mahasarakham University, 34(2): 60 -68.
- Waraporn Nakamai. (2015). Utilization of management accounting affects business operations in central region. *Rajamangala University of Technology Srivijaya Research Journal*, 7(1): 39-53.

Author

Sornchai Mungthaisong*

Kasama Kasorn

Wilailak Wongchai

Nisarath Chaiwongsakda

Thanaphat Kuntawong

Pheerapol Siwichai

Chiang Rai Rajabhat University

e-mail: crurds@gmail.com

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Promoting the quality of life for the coast community

in the Ban Don area, Suratthani Province

จิราพร ไชยเชนทร์*

Jiraporn Chaiyachen*

Received: 29 April 2025, Revised: 18 December 2025, Accepted: 19 December 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์และบริบทของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน 2) ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน 3) ศึกษาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นวิจัยแบบผสมผสานระหว่างเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ สทนากลุ่มและแบบสอบถาม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ตัวแทนประชาชนในชุมชน ประธานชมรม ผู้เกี่ยวข้องด้านการส่งเสริมหรือพัฒนา จำนวน 30 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา ผู้ให้ข้อมูลแบบสอบถามใช้ตารางเลขสุ่มของ Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 357 ตัวอย่าง ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย (simple random sampling) จากประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS

ผลการวิจัย 1) สภาพการณ์และบริบทชุมชน พบว่า ชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน เป็นพื้นที่ราบและราบลุ่มชายฝั่งทะเล มีทรัพยากร สัตว์น้ำ และป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ ประชากรส่วนใหญ่เป็นคนดั้งเดิม มีหลากหลายเชื้อชาติ ใช้ภาษาถิ่นใต้ในการสื่อสาร ความสัมพันธ์ยังคงมีความสัมพันธ์เชิงระบบเครือญาติ และกลุ่มพวกพ้องเดียวกัน อดิที่อยู่แบบพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกัน ปัจจุบันสังคมมีความเป็นอยู่ที่สบายขึ้นมีวิถีที่เร่งรีบทำให้การเอื้ออาทรต่อกันน้อยลง 2) ระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนชายฝั่ง พบว่า ชุมชนโดยรวมมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้าน คุณภาพชีวิตในด้านสัมพันธภาพทางสังคมอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาอยู่ในระดับมาก คือ คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านร่างกาย 3) การส่งเสริมคุณภาพชีวิต

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)

E-mail : jiraporn.chaiyachen2527@gmail.com

ของชุมชนชายฝั่งพื้นที่อ่าวบ้านดอน พบว่า (1) ด้านร่างกายจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพที่ดี ที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับสุขภาพกาย (2) ด้านจิตใจ มีทัศนคติที่ดีเห็นคุณค่าต่อการใช้ชีวิต ยอมรับกับสิ่งที่พบเจอ สามารถผ่อนคลายภาวะเครียดได้ (3) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม มีความสัมพันธ์ที่ดี มีเครือข่ายทางสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลในชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีทุกระดับ และ (4) ด้านสภาพแวดล้อม ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย พื้นที่เอื้อต่อการดำเนินชีวิต เหมาะต่อการอยู่อาศัย และการประกอบอาชีพ

คำสำคัญ : การส่งเสริมคุณภาพชีวิต, ระดับคุณภาพชีวิต, ชุมชนชายฝั่งพื้นที่อ่าวบ้านดอน

Abstract

The study entitled “Promoting the quality of life for the coast community in the Ban Don area, Suratthani Province” aimed to: 1) investigate the conditions and context of coastal communities in the Bandon Bay area; 2) assess the level of quality of life of these coastal communities in the Bandon Bay area; and 3) study the promotion of quality of life for coastal communities in the Bandon Bay area, Surat Thani Province. This research employed a mixed-methods approach, combining both quantitative and qualitative methods. Data were collected through document review, interviews, focus group discussions, and questionnaires. Key informants consisted of 30 individuals, including community leaders, core community members, local scholars, community representatives, head of community club, and stakeholders involved in promotion and development, selected via purposive sampling. Data were analyzed using content analysis. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan table, resulting in 357 participants selected through simple random sampling from the local population. Quantitative data were analyzed using the SPSS software package.

The research results revealed the following: 1) Regarding community conditions and context, it was found that the coastal communities in the Bandon

Bay area are flat terrain and coastal lowlands, rich in aquatic resources and abundant mangrove forests. The majority of the population are native locals of diverse ethnic backgrounds who use the Southern Thai dialect for communication. Relationships are still based on kinship systems and close-knit groups. In the past, people lived interdependently; however, current living conditions are more comfortable, but the lifestyle has become more hurried, resulting in decreased mutual generosity. 2) Regarding the level of quality of life, it was found that the overall quality of life of the coastal communities was at a high level. When considering specific aspects, social relationships were at the highest level, followed by the psychological, environmental, and physical aspects, all of which were at a high level. 3) Regarding the promotion of quality of life for coastal communities in the Bandon Bay area, it was found that (1) Physical aspect: Training should be organized to provide knowledge on good health care beneficial to physical well-being; (2) Psychological aspect: Promoting positive attitudes, recognizing the value of life, accepting circumstances, and being able to relieve stress; (3) Social relationship aspect: Maintaining good relationships, establishing social support networks within the community, and participating in decision-making to foster good relationships at all levels; and (4) Environmental aspect: Promoting natural resource conservation, ensuring a safe environment, and maintaining areas conducive to living and suitable for residence and occupation.

Keywords : Promotion of quality of life, Level of quality of life, Coastal communities in the Bandon Bay area

บทนำ

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตในชุมชนชายฝั่งถือเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยที่เผชิญกระแสการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและโลกาภิวัตน์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของประชากร

ชายฝั่งกว่า 40% ของประชาคมทั้งประเทศ (World Health Organization [WHO], 2001) ปัจจุบันชุมชนชายฝั่งทั่วโลกกำลังเผชิญปัญหาการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าชายเลน และแนวปะการัง ลดลงกว่า 10% ระหว่างปี 2020-2024 ส่งผลให้คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพ และเศรษฐกิจเสื่อมถอย (Ecosystem Assessments Network, 2024) การพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน (community-driven development) จึงจำเป็นต้องบูรณาการกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่น การจัดการทรัพยากรและภูมิปัญญา เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันต่อความเสี่ยงเหล่านี้ สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติ โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 3 (สุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี) และเป้าหมายที่ 14 ชีวิตใต้ทะเล (United Nations Department of Economic and Social Affairs, 2020) จึงเห็นได้ว่าการส่งเสริมเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตควบคู่ไปกับการให้ความรู้ การรู้เท่าทัน ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในทุกวัน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงเข้มแข็งในชุมชน หากชุมชนมีความเข้มแข็งผู้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีก็จะส่งผลดีต่อการพัฒนา ดังนั้นการขับเคลื่อนชุมชนด้วยกระบวนการเรียนรู้ รวมถึงการจัดการความรู้ร่วมกันของผู้คนในชุมชนด้วยต้นทุนทางทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่จะทำให้ผู้คนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาอย่างมีคุณภาพ ก่อให้เกิดภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคสมัยใหม่ อีกทั้งยังทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชากรในชุมชนนั้น การดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชนปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเร่งด่วน หรือปัญหาที่มีแนวโน้มจะเกิดขึ้นในอนาคตล้วนส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลในพื้นที่ในทุกๆ มิติของชีวิต ดังนั้นหากต้องการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรในชุมชนให้ดีขึ้น จะต้องคำนึงว่าจะสามารถแปลงทุนหรือผลผลิตที่มีอยู่แล้วในพื้นที่อย่างไรให้คุณภาพชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้นสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุข มีสุขภาพกายและสุขภาพใจที่แข็งแรง มีความมั่นคงในการดำรงชีพและได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ความรู้ รวมไปถึงทักษะต่างๆ ในการประกอบสัมมาชีพที่จะนำเอาความเข้มแข็งและมั่นคงมาสู่ครอบครัว ชุมชนและสังคมได้ ชุมชนจะมีความเข้มแข็ง สมาชิกในชุมชนต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี

จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยเฉพาะพื้นที่อ่าวบ้านดอน ซึ่งเป็นชุมชนเกษตรกรรมและประมง ริมน้ำที่พึ่งพาธรรมชาติอย่างลึกซึ้ง กำลังเผชิญความท้าทายคู่ขนานระหว่างศักยภาพทางทรัพยากร และความเปราะบางทางสังคม พื้นที่ราบลุ่มชายฝั่งนี้มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง (biodiversity) จากสัตว์น้ำและป่าชายเลน แต่ในช่วงปี 2024 ได้เกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่

สาธารณสุขสำหรับการเลี้ยงสัตว์น้ำ และการท่องเที่ยวที่ไม่ยั่งยืน ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางเศรษฐกิจ (มูลค่าทรัพยากรสูญเสียกว่าหมื่นล้านบาท) และสิ่งแวดล้อม เช่น การเปลี่ยนสภาพป่าชายเลน การแพร่กระจายโรคปะการังในเกาะสมุย และมลพิษจากขยะทะเล (สถาบันวิจัยและพัฒนาประมงทะเล, n.d.; Chankong et al., 2023) นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในยุคปัจจุบัน ได้ลดทอนระบบเครือญาติและการพึ่งพากันในชุมชน ส่งผลให้คุณภาพชีวิตด้านสังคมและจิตใจอ่อนแอ ขณะที่รายได้จากประมงผันผวนจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง ยังคงเป็นอุปสรรคต่อความมั่นคงทางการเงิน (Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning [ONEP], 2020) ปัญหาเหล่านี้ไม่เพียงสร้างความเปราะบางในชุมชน และขยายช่องว่างทางสังคมอีกด้วย จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า แนวคิดคุณภาพชีวิตถูกกำหนดเป็นมิติที่ครอบคลุมด้านร่างกาย จิตใจ สัมพันธภาพทางสังคม และสภาพแวดล้อม โดยขึ้นกับบริบทวัฒนธรรมและคุณค่าท้องถิ่น (World Health Organization (WHO), 2001) จากการศึกษางานวิจัยภายในประเทศของ ณัฐวัฒน์ ชันโท (2557) ในพื้นที่คลินิกชุมชนชลบุรี พบคุณภาพชีวิตสูงในด้านสิ่งแวดล้อม (ค่าเฉลี่ย 4.2 จาก 5.0) แต่เน้นเฉพาะมิติสุขภาพโดยขาดการบูรณาการกับบริบทชายฝั่ง ขณะที่ อัสมะ สะมะแอ และคณะ (2565) ศึกษาคุณภาพชีวิตด้านร่างกายในชุมชนมุสลิมชายแดนใต้ โดยพบระดับ "มาก" แต่ไม่ครอบคลุมการส่งเสริมผ่านการวิจัยแบบผสมผสาน (mixed methods) ล่าสุด งานของ ชนัญชิตา ทิพย์ญาณ และคณะ (2565) เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการนวัตกรรมประมงพื้นบ้านเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนอ่าวบ้านดอนจังหวัดสุราษฎร์ธานี เน้นการให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการทรัพยากรในพื้นที่อย่างมีส่วนร่วมของพื้นที่อ่าวบ้านดอนใน 5 ปีวิจัย ได้แก่ 1) ปีวิจัยระบบทรัพยากร 2) ปีวิจัยผลลัพธ์ 3) ปีวิจัยทรัพยากร 4) ปีวิจัยความสัมพันธ์ และ 5) ปีวิจัยระบบนิเวศ แต่ยังขาดการส่งเสริมการขับเคลื่อนปัจจัยด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้นคนในชุมชนอ่าวบ้านดอน อย่างไรก็ตาม ช่องว่างวิจัย (research gap) คือ การขาดแนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่บูรณาการทฤษฎี WHO กับวิธีวิจัยแบบผสมผสานในบริบทชุมชนชายฝั่งอ่าวไทย โดยอาศัยภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อความยั่งยืน ซึ่งการศึกษานี้มุ่งเติมเต็มช่องว่างดังกล่าว

เมื่อมองถึงทิศทางการพัฒนาภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาให้การดำรงชีวิตของประชาชนมีความสุข ยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนชายฝั่งอ่าวบ้านดอนที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางชีวภาพ ควบคู่กับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ ซึ่งปัจจุบันกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจที่ลดทอนวิถีชีวิตและ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อคุณภาพชีวิตในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสภาพแวดล้อม โดยเฉพาะในบริบทชายฝั่งที่เปราะบางต่อปัจจัยภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การใช้ประโยชน์ทรัพยากรเกินศักยภาพ และการย้ายถิ่นฐานของประชากรหลากหลายกลุ่ม แม้ชุมชนจะยังคงมีกลไกความสัมพันธ์เชิงเครือญาติและการรวมกลุ่ม แต่รูปแบบการพัฒนาที่เร่งรีบและบริบทสมัยใหม่ได้สร้างแรงกดดันใหม่ต่อความมั่นคงของวิถีชีวิต จึงจำเป็นต้องมีงานวิจัยที่เกี่ยวกับส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับบริบทจริงของชุมชนชายฝั่งอ่าวบ้านดอน เพื่อสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนบนฐานคิดและการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์บริบทของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยกำหนด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) ได้แก่ ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ตัวแทนประชาชนในชุมชน ประธานชมรม ผู้เกี่ยวข้องด้านการส่งเสริมหรือพัฒนา จำนวนกลุ่มละ 5 คน เลือกกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาแบบเจาะจง รวมทั้งหมด 30 คน เกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) เป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนชายฝั่งพื้นที่อ่าวบ้านดอน ไม่น้อยกว่า 5 ปี 2) เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์การพัฒนา มากกว่า 5 ปี

กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ประชากรที่นำมาใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนชายฝั่งพื้นที่อ่าวบ้านดอน ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเลขสุ่มของ Krejcie and Morgan ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 357 ตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างได้มาโดย

วิธีการสุ่มแบบอย่างง่าย (simple random sampling) ที่สามารถสื่อสาร อ่าน และตอบแบบสอบถามด้วยตนเองได้ จากประชากรที่อยู่ในชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม และการสนทนากลุ่ม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมพัฒนา ด้านพื้นที่ ด้านภาษา และด้านวิจัย จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเชิงเนื้อหา จากนั้นนำไปหาค่าความเที่ยงตรง โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC ได้เท่ากับ 0.67 – 1.00 (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.85 มีความสอดคล้องถือว่าผ่านเกณฑ์ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546) จากนั้นจัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์

เครื่องมือการวิจัยได้ผ่านการรับรองจริยธรรมวิจัยในมนุษย์ เลขที่ SRU-EC2022/031 โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง แบ่งออกเป็นประเด็นได้ดังนี้

- 1) ข้อมูลสภาพการณ์บริบทของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อำเภอบ้านดอน ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
- 2) ข้อมูลระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อำเภอบ้านดอน ใช้แบบสอบถาม และสนทนากลุ่ม
- 3) ข้อมูลการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อำเภอบ้านดอน ใช้การสนทนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญในพื้นที่ที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์การพัฒนา มากกว่า 5 ปี

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ข้อมูลเอกสาร การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยใช้เทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) เพื่อทำการตรวจสอบข้อมูล จากการสัมภาษณ์ว่าข้อมูลเกิดการอิมิตัว เพียงพอ ถูกต้อง น่าเชื่อถือ และสามารถนำไปตอบการศึกษาได้ครบถ้วน

ในด้านแบบสอบถามจะใช้การวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ประมวลผลข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้ 1) ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของแบบสอบถามหลังจากดำเนินการเก็บรวบรวมมาแล้ว 2) บันทึกข้อมูลลงรหัสในแบบบันทึกข้อมูลและคอมพิวเตอร์ตามลำดับ 3) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ 4) ประมวลผลข้อมูลตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย 5) ทำการวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาริบทชุมชนและสภาพการณ์ของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากการศึกษาริบทและสภาพการณ์ของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในทางกายภาพและทรัพยากรธรรมชาตินั้น พบว่า ชุมชนเป็นพื้นที่ราบ และราบลุ่มชายฝั่งทะเล พื้นที่ส่วนใหญ่จะเป็นดินเหนียว และดินทรายเล็กน้อย บริเวณชายฝั่งทะเลอุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติ สัตว์น้ำมากมายหลายชนิด มีหิ่งห้อยในป่าริมฝั่ง ป่าต้นโกงกาง ป่าชายเลนที่อุดมสมบูรณ์ ป่าต้นจากที่ชาวบ้านช่วยกันอนุรักษ์ ซึ่งเป็นเพื่อนธรรมชาติที่แข็งแรง ยิ่งในการป้องกันกักตุนน้ำดิน รวมถึงวิถีชีวิตชาวประมงที่ทำมาหากินริมฝั่ง ด้านลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมเมืองร้อน แบ่งเป็น 2 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเดือนมิถุนายน ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึงเดือนธันวาคม อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 30 - 34 องศาเซลเซียส ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็นคนดั้งเดิม และจะเป็นคนนอกพื้นที่ ย้ายเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ สาเหตุของการย้ายถิ่นฐานส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของอาชีพ การย้ายตามครอบครัว โดยการย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานนั้นมีทั้งแบบชั่วคราวและถาวร มีทั้งชาวพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน ความสัมพันธ์ในชุมชนยังเน้นระบบเครือญาติและพวกพ้อง เป็นหลัก นอกจากนั้นยังมีระบบอุปถัมภ์ ซึ่งระบบดังกล่าวนี้มักจะมีการพึ่งพาเกี่ยวข้องกัน และต้องอาศัยความซื่อสัตย์ และไว้วางใจต่อกันเป็นอย่างมาก แม้ว่าจะมีผู้คนจากต่างถิ่นย้ายมา ตั้งรกรากในพื้นที่จำนวนมาก แต่ภาษากลับไม่ได้มีความหลากหลายหรือแตกต่างกันแต่อย่างใด ซึ่งส่วนใหญ่จะใช้ภาษาใต้ในการสื่อสาร ภายในพื้นที่มีสถานศึกษาก่อนระดับประถมศึกษาจนถึงระดับมัธยมศึกษา ในด้านของวัฒนธรรมประเพณีแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ตามแต่ศาสนาที่นับถือ เช่น ศาสนาพุทธก็จะมีพิธีทางศาสนาในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันพระ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เป็นต้น ส่วนศาสนาอิสลามนั้นก็จะมีพิธีถือศีลอดในเดือนรอมฎอนของทุกปี และประเพณีฮารีรายอ เป็นต้น และด้านภูมิปัญญาจะเกี่ยวกับการทำประมงและการเกษตร เช่น การทำไซตักปลา การทำเรือประมง การทำปลาแดดเดียว ซึ่งมีเอกลักษณ์และความประณีตเฉพาะตัวที่หาชมได้ยาก การพึ่งตนเองของชุมชนอดีตชาวบ้านอยู่ร่วมกันด้วยการช่วยเหลือแบ่งปันกัน ใครมีอะไร ก็อนุเคราะห์ก็เอื้อกูลกันตามสมควร ชุมชนในอดีตจึงพึ่งตนเองได้สูงในลักษณะพอมีพอกิน ทำให้ชุมชนสามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างปลอดภัย และมีความสุข แต่ในปัจจุบันคนในชุมชน มีสภาพความเป็นอยู่สะดวกสบายกว่าในอดีตเป็นอันมาก ชุมชนมีวิถีชีวิตที่เร่งรีบ การพึ่งพาอาศัย

การเกื้อกูล การอาหารต่อกันมีน้อยลง ชุมชนจึงเป็นลักษณะการเอาตัวรอด หรืออยู่กันแบบตัวใครตัวมัน

ผลการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการศึกษาระดับคุณภาพชีวิต ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพ และด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีคุณภาพชีวิตในภาพรวมระดับมาก เฉลี่ย 4.28 ซึ่งมีคุณภาพชีวิตด้านสัมพันธภาพอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.52 รองลงมาอยู่ในระดับมาก คือ ด้านจิตใจ 4.36 ด้านสภาพแวดล้อม 4.19 และด้านร่างกาย 4.06 ตามลำดับ สรุปได้ดังนี้

คุณภาพชีวิต	ค่าเฉลี่ยรวม	ระดับคุณภาพชีวิต	ลักษณะเด่นของข้อมูลจากแบบสอบถาม	ลักษณะเด่นของข้อมูลจากสนทนากลุ่ม
ด้านสัมพันธภาพ	4.52	มากที่สุด	ชุมชนมีความร่วมมือ (4.95) ช่วยเหลือกันดี มีการทำงานร่วมกัน(4.86) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี (4.85) รับรู้ข่าวสารและมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (4.81) รองลงมารวมกลุ่มช่วยเหลือกัน (4.49) พูดคุยได้ทุกเพศทุกวัย (4.46) ถ่ายทอดรับฟังความคิดเห็นคนรอบข้าง (4.18) และใช้สื่อออนไลน์สื่อสารติดต่อกัน (3.35)	มีความร่วมมือและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รับฟังแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนรอบข้าง รวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันในชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ด้วยความเต็มใจ มีจิตสาธารณะ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่สมาชิกในชุมชน พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
ด้านจิตใจ	4.36	มาก	ประชาชนรู้สึกว่ามีคุณค่า (4.81) ยอมรับและเคารพในรูปร่างหน้าตา (4.69) พอใจในชีวิต (4.50) สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ได้ (4.49)	มีการยอมรับและเคารพในรูปร่างหน้าตาและบุคลิกภาพของตนเอง ไม่มองว่าตนเองมีจุดด้อยหรือมีข้อบกพร่องเกี่ยวกับรูปร่างหน้าตา

คุณภาพชีวิต	ค่าเฉลี่ยรวม	ระดับคุณภาพชีวิต	ลักษณะเด่นของข้อมูลจากแบบสอบถาม	ลักษณะเด่นของข้อมูลจากสนทนากลุ่ม
			ผ่อนคลายความเครียดวิตกกังวล(4.30) ไม่ยึดติดใน“อึดตา”(4.27) คิดเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ(3.91) พอใจกับสิ่งที่พบเจอ(3.89)	เห็นคุณค่าต่อการใช้ชีวิต มีทัศนคติที่ดี พอใจกับทุกสิ่งทุกอย่างที่พบเจอ ไม่วิตกกังวลกับทุกอย่างจนเกินไป ผ่อนคลายความเครียด ภูมิใจที่ปรับเปลี่ยนตัวเองและรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจไม่คาดคิด
ด้านสภาพแวดล้อม	4.19	มาก	พึงพอใจกับสภาพแวดล้อมและที่อยู่อาศัย (4.51) สภาพพื้นที่เหมาะสม (4.17) มีพื้นที่สื่อออนไลน์ (3.95) มีการใช้สื่อออนไลน์และการปรับตัวกับบริบทพื้นที่ได้ค่อนข้างดี(3.94) ทักชะใหม่ๆผ่านทางออนไลน์ (3.48)	มีความพอใจกับสภาพที่อยู่ในปัจจุบัน มีสิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะปลอดภัย มีพื้นที่เหมาะสมเอื้อแก่การทำงานหรือทำสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน มีเส้นทางเดินทางติดต่อกับหน่วยงานในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงสะดวก
ด้านร่างกาย	4.06	มาก	มีสุขภาพร่างกายอยู่ในระดับดี (4.86) เข้าถึงบริการสุขภาพได้ (4.81) มีร่างกายพร้อมทำกิจกรรมต่างๆ (3.93) ดูแลร่างกายตนเองได้ (3.90) แต่ยังมีประเด็นกำลังในการดำเนินชีวิต (3.75) และการพักผ่อนที่ต่ำกว่าด้านอื่น (3.48)	มีการดูแลสุขภาพร่างกายของตนเองให้มีความแข็งแรง หมั่นออกกำลังกายเป็นประจำอยู่เสมอ มีผลกำลังเพียงพอพร้อมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เมื่อปวดเมื่อยร่างกายสามารถหายาสมุนไพรใกล้บ้าน หรือสามารถไปพบแพทย์ได้ทันที ใช้เวลาว่างในการส่งเสริมกิจกรรมที่ส่งผลดีต่อสุขภาพร่างกายของตนเอง

ผลการศึกษาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น การส่งเสริมคุณภาพชีวิต 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสภาพแวดล้อม สะท้อนถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในลักษณะองค์รวมและสอดคล้องกับบริบทของชุมชนชายฝั่งจากการสนทนากลุ่มดังนี้

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี : ด้านร่างกาย

จัดให้มีหน่วยงานเข้าไปดูแลเรื่องความเจ็บป่วยของประชากรในชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานีอย่างทั่วถึง มีการจัดอบรมให้ความรู้ในเรื่องการดูแลสุขภาพที่ดีแก่ประชาชนในชุมชนส่งเสริมกิจกรรมหรือมีการให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ และมีการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพ มีเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมาตรวจสุขภาพและส่งเสริมด้านการบริโภคที่ดี ทั้งยังมีการจัดกิจกรรมการออกกำลังกายเพื่อส่งเสริมสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรงและมีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี : ด้านจิตใจ

เห็นคุณค่าต่อการใช้ชีวิตให้มีความหมายและมีคุณค่า สามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนพอใจและยอมรับกับทุกสิ่งทุกอย่างที่พบเจอ มีทัศนคติที่ดี มีการฝึกทำจิตใจให้สดชื่นแจ่มใส มองโลกในแง่ดี ไม่ใจร้อน โกรธง่าย ไม่วิตกกังวลกับสิ่งต่างๆ ที่เข้ามากระทบ ไม่หวั่นไหวเกินไป หรือหมกมุ่นกับเรื่องไร้สาระ สามารถผ่อนคลายภาวะตึงเครียดได้เสมอ จิตใจมีความสดชื่น ร่าเริง เบิกบาน สะอาด สงบ ปลอดภัย และไม่ขุ่นมัวหมองเศร้า ทั้งนี้ประชาชนได้รับการบริการที่ดี และได้รับการดูแลเอาใจใส่จากทุกภาคส่วน มีการจัดกิจกรรมที่เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน และเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นได้

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี : ด้านสัมพันธภาพทางสังคม

มีการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมส่งเสริมสนับสนุนเพื่อช่วยเหลือกันในชุมชน เช่น กลุ่มอาสาพัฒนา ผู้นำชุมชน แกนนำชุมชน ประชาชนชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อช่วยเหลือภารกิจ หรือทำกิจกรรมในครอบครัว

ชุมชน ด้วยความเต็มใจและสมัครใจ มีจิตสาธารณะ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่สมาชิกในชุมชน และเปิดโอกาสให้ประชาชนของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีบทบาทในการตัดสินใจหรือกำหนดนโยบายต่าง ๆ ในชุมชน ถ่ายทอดแนวคิดและรับฟังความคิดเห็นกับคนรอบข้างได้ เพื่อสร้างเครือข่ายทางสังคมและได้รับการยอมรับ ส่งผลให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนบ้าน เพื่อนฝูง ญาติพี่น้อง และคนต่างพื้นที่ที่เข้ามายังชุมชนอยู่เสมอ

การส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี : ด้านสภาพแวดล้อม

ประชากรมีความพึงพอใจกับสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน มีสิ่งแวดล้อมที่ถูกลักษณะและปลอดภัย มีพื้นที่เหมาะสม และเอื้อต่อการทำงานหรือทำสิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ประชากรในชุมชนมีความหลากหลายทางเพศและศาสนา จึงต้องมีการจัดกิจกรรมขึ้นภายในชุมชนที่ส่งเสริมให้เกิดความรักและความสามัคคีของคนในชุมชน เช่น การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดในชุมชน หรือการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ หรือการจัดประชุมหมู่บ้านประจำเดือนของผู้นำชุมชน เพื่อระบупัญหาที่ต้องการแก้ไขจากการระดมความคิดเห็นของคนในชุมชน รวมทั้งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในชุมชนซึ่งส่งเสริมให้คนในชุมชนรู้จักการกล้าแสดงออก การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เรียนรู้ทักษะการแก้ปัญหา ทั้งนี้มีการจัดสำรวจสภาพที่อยู่อาศัยของประชาชนในชุมชนว่ามีความเป็นอยู่อย่างไร สภาพแวดล้อมอำนวยต่อการอยู่อาศัยและประกอบอาชีพหรือไม่ เพื่อเข้าไปแก้ไขและส่งเสริมได้ทันทั่วทั้ง เพราะสภาพแวดล้อมที่ดี มีผลต่อการทำงานอย่างมาก เนื่องจาก สภาพแวดล้อมที่ดี จะทำให้คนทำงานมีความสุข ลดความเสี่ยงจากโรคภัย หรืออุบัติเหตุต่างๆ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในประเด็นด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสัมพันธภาพทางสังคม และด้านสภาพแวดล้อม โดยภาพรวมมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนในการดำรงชีวิตและการปรับตัวภายใต้บริบทของพื้นที่ชายฝั่งที่มีความเฉพาะทางทั้งด้านทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และโครงสร้างทางสังคม ผลการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าชุมชนสามารถจัดการชีวิตประจำวันและดูแลคุณภาพชีวิตของตนเองได้อย่างเหมาะสม เมื่อพิจารณารายด้านสามารถอภิปรายได้ดังนี้

คุณภาพชีวิตของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้านสัมพันธภาพทางสังคมมีระดับคุณภาพชีวิตที่สูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนเป็นทุนสำคัญในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ประชาชนสามารถปฏิสัมพันธ์กับบุคคลทั่วไปได้ดี มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในครอบครัวและชุมชน มีความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ และมีการรวมกลุ่มเพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง การมีเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งดังกล่าวสะท้อนถึงความเป็นชุมชนที่มีความเอื้ออาทรและการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรรถพร กีก้างพลู (2564) ที่ระบุว่าความสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีมีบทบาทสำคัญต่อความสุขและคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ทั้งยังเป็นกลไกที่ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางจิตใจและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ด้านจิตใจของประชาชนในพื้นที่อยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่รู้สึกว่าชีวิตมีความหมาย สามารถยอมรับและเคารพในตนเอง มีความพึงพอใจต่อชีวิต และสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงหรือสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดได้อย่างเหมาะสม ไม่ยึดติดในอดีต การมีทัศนคติเชิงบวกและความสามารถในการจัดการอารมณ์และความเครียดสะท้อนถึงความเข้มแข็งทางจิตใจของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของฉัตรทอง อินทร์นอก (2540) ที่กล่าวว่า การปรับตัวและการมีสภาพจิตใจที่ดีส่งผลต่อความพึงพอใจในสุขภาพและการดำเนินชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของอนรรฆ อีสเฮาะ (2562) ที่พบว่า ประชาชนที่รู้สึกพึงพอใจในตนเองและเห็นคุณค่าของชีวิตจะมีสมาธิในการทำงานและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

สำหรับด้านสภาพแวดล้อม ผลการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับมาก ประชาชนมีความพึงพอใจกับสภาพที่อยู่อาศัย สิ่งแวดล้อมในชุมชน และระบบพื้นฐานที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตประจำวัน อีกทั้งสามารถใช้สื่อออนไลน์เป็นทั้งช่องทางรับข้อมูลข่าวสารและสื่อสารในชีวิตประจำวัน การมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัยส่งผลให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐวัฒน์ ชันโท (2557) ที่พบว่าสภาพแวดล้อมที่ดีมีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิตของประชาชนในมิติด้านจิตใจและร่างกาย กล่าวคือ เมื่อประชาชนอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิต จะช่วยเสริมสร้างความรู้สึกมั่นคงและความพึงพอใจในการใช้ชีวิต

ในด้านร่างกาย พบว่าประชาชนมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับมาก โดยมีความพอใจในสุขภาพร่างกายของตนเอง สามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย มีผลกำลังเพียงพอ

ในการทำกิจกรรมประจำวัน และให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพของตนเอง ทั้งนี้ผลการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของอัสมะ สะมะแอ และคณะ (2565) ที่พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ สามารถดำเนินชีวิตและทำงานได้ตามปกติ แม้จะมีอาการเจ็บป่วยเล็กน้อย ซึ่งสะท้อนถึง ความสามารถในการจัดการสุขภาพและการพึ่งพาตนเองในชีวิตประจำวัน

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนชายฝั่งอ่าวบ้านดอน อยู่ในระดับดีในทุกมิติ และมีลักษณะเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะด้านสัมพันธภาพ ทางสังคมซึ่งทำหน้าที่เป็นฐานสำคัญในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตด้านอื่นๆ ผลการวิจัยนี้ สอดคล้องกับแนวคิดขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2001) ที่มองว่า คุณภาพชีวิตเป็นมโนทัศน์หลายมิติ ครอบคลุมสุขภาพกาย สุขภาพจิต ความสัมพันธ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม ผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนในการจัดการตนเองและ การพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทของพื้นที่ชายฝั่งดังตารางสรุปผลการอภิปราย

มิติคุณภาพชีวิต	ผล	เปรียบเทียบ
ด้านสัมพันธภาพ	ชุมชนมีความร่วมมือปฏิสัมพันธ์ดี มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความร่วมมือ รวมกลุ่มเพื่อขับเคลื่อน มีเครือข่ายทาง สังคม	สอดคล้องธรรมพร กักค่างพลู (2564) การ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกันในสังคมทำให้มีความสุขในการดำรงชีวิตในชุมชน ร่วมกันมากขึ้น
ด้านจิตใจ	ยอมรับตนเอง พอใจชีวิต ปรับตัวได้ เห็นคุณค่าในชีวิต ผ่อนคลาย ไม่วิตกกังวล คิดบวกกับเพื่อนมนุษย์ ไม่ยึดติดใน“อดีต"	สอดคล้องฉัตรทอง อินทร์นอก (2540) เรื่องปรับตัว พอใจในชีวิต อนรรฆ อีสเฮาะ (2562) ชีวิตมีความหมาย พอใจในตนเอง
ด้านสภาพแวดล้อม	พอใจกับสภาพที่อยู่ในปัจจุบัน พอใจสิ่งแวดล้อม มีความปลอดภัยในชุมชน มีสื่อออนไลน์รับส่งสาร	สอดคล้องณัฐวัฒน์ ชันโท (2557) การอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีทำให้รู้สึกดี พอใจการใช้ชีวิต และมีประสิทธิภาพ
ด้านร่างกาย	พอใจในร่างกาย เข้าถึงการดูแลสุขภาพ มีร่างกายแข็งแรงพร้อมทำกิจกรรม มีการพักผ่อนและมีกำลังเพียงพอทำสิ่งต่าง ๆ	สอดคล้องอัสมะ สะมะแอ และคณะ (2565) การเจ็บป่วยไม่ขัดต่อการทำสิ่งต่างๆที่ต้องการ พอใจในร่างกายตนเองสามารถทำกิจกรรมในสิ่งที่เกิดประโยชน์ด้วยตนเอง

จากผลการศึกษาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนชายฝั่งในพื้นที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ชุมชนมีการส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างครอบคลุมทั้งสี่ด้าน สามารถอธิบายผลการศึกษาดังนี้

ในด้านร่างกาย หน่วยงานท้องถิ่นและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีบทบาทสำคัญในการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐาน การจัดกิจกรรมออกกำลังกาย การตรวจสุขภาพประจำปี และการให้ความรู้ด้านการบริโภคที่เหมาะสม ในขณะเดียวกันประชาชนเรียนรู้ในการดูแลสุขภาพและจัดการตนเองได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรง มีความเข้าใจในการดูแลตนเอง และพร้อมต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน ซึ่งคำว่าสุขภาพดี “การไม่มีโรคก็ไม่ได้หมายความว่าสุขภาพดี แม้มีโรคสุขภาพก็ดีได้” ประชาชนจึงต้องมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาภาวะสุขภาพโภชนาการและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมในการสร้างสุขภาพะด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง และจัดการกับความเจ็บป่วยของร่างกายได้

ด้านจิตใจ ประชาชนมีทัศนคติเชิงบวก เห็นคุณค่าในตนเองและชีวิต มีความสามารถในการจัดการความเครียดและสร้างอารมณ์ที่แจ่มใส ส่วนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะพร้อมให้ความรู้ในการรับมือกับปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่มีผลต่อสภาพจิตใจ ส่งผลให้เกิดการส่งเสริมสุขภาพะทางใจที่ดี ซึ่งการมีความสามารถในการปรับตัวและแก้ไขปัญหาได้ของประชาชนเป็นไปเพื่อดำเนินชีวิตอย่างสงบและตามอัตภาพ ตามลักษณะของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ด้านสัมพันธภาพทางสังคม ชุมชนมีการรวมกลุ่มอย่างเข้มแข็งส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีมีเครือข่ายทางสังคม เช่น กลุ่มอาสาพัฒนา ผู้นำชุมชน และเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการช่วยเหลือกันด้วยความสมัครใจ เปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมตัดสินใจและกำหนดแนวทางพัฒนาชุมชน ส่งผลให้เกิดความไว้วางใจ ความเอื้ออาทร มีจิตสาธารณะ และสัมพันธภาพที่ดีในครอบครัวและระหว่างสมาชิกในชุมชน เพราะฉะนั้นการพัฒนาต้องสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้อย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคมและกลุ่มระดับต่างๆ เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายที่สำคัญคือ การรักษาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีระดับสูงขึ้นอย่างยาวนาน

ด้านสภาพแวดล้อม ชุมชนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ปลอดภัยและเอื้อต่อการทำงาน มีการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การประชุมหมู่บ้านเพื่อระดมความคิดเห็น การสำรวจสภาพที่อยู่อาศัย และการส่งเสริมอาชีพให้เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ ส่งผลให้

สภาพแวดล้อมของชุมชนเหมาะสมต่อการอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพอย่างยั่งยืน ซึ่งคุณภาพชีวิตของมนุษย์ดีขึ้นภายใต้ระบบนิเวศวิทยาที่สามารถรองรับการดำเนินชีวิตต่อไป นอกจากนี้การอยู่ในสภาพแวดล้อมของชุมชนที่เหมาะสม มีสถานบริการทางสุขภาพและสังคมสงเคราะห์ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของตัวชี้วัดในการประเมินคุณภาพชีวิตอีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. มีนโยบายใช้ทรัพยากรและส่งเสริมอาชีพยั่งยืน ผลักดันการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เช่น ป่าชายเลนและสัตว์น้ำ โดยส่งเสริมอาชีพมั่นคง เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (eco-tourism) และประมงยั่งยืน เป็นต้น
2. นโยบายสร้างเครือข่ายสนับสนุนหลายภาคส่วน หน่วยงานชุมชนต่างๆ เช่น วัด โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และกลุ่มองค์กร ควรร่วมพลังสนับสนุนการส่งเสริมคุณภาพชีวิตโดยทำงานผ่านตัวแทน คณะกรรมการ หรือ ชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการปฏิบัติที่เป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อยกระดับการส่งเสริมจากโครงการชั่วคราวเป็นวิถีชุมชนยั่งยืน
3. เน้นโครงการกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในทุกด้าน เพื่อให้เกิดความรู้และเห็นความสำคัญในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตอย่างถูกต้องตรงจุด ในการดูแลสุขภาพกาย สุขภาพจิต การสร้างความสัมพันธ์และสภาพแวดล้อมที่ดี

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ควรนำผลการศึกษาการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ได้ไปเป็นแผนยุทธศาสตร์และแนวทางในการพัฒนาชุมชน ขยายพื้นที่การศึกษาที่ครอบคลุม เพื่อเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำเป็นข้อมูลพื้นฐานการวางแผนยุทธศาสตร์ ควรศึกษาเพิ่มเติมในด้านความคิด การรู้เท่าทันในการรับและกรองข่าวสารต่างๆ เพื่อให้การศึกษามีความครอบคลุมมากยิ่งขึ้นและเกิดประโยชน์มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งสหประชาชาติ. (2563). การเชื่อมโยงระหว่างมหาสมุทรกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนอื่นๆ. ค้นเมื่อ ธันวาคม 9, 2567 จาก <https://www.un.org/development/desa>
- ฉัตรทอง อินทร์นอก (2540). ศึกษาพฤติกรรมและการดูแลตนเองและคุณภาพชีวิตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. รายงานผลงานวิจัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ชนัญชิตา ทิพย์ญาณ, พงศ์เทพ แก้วเสถียร และวงษ์สิริ เรืองศรี. (2565). รูปแบบการจัดการนวัตกรรมประมงพื้นบ้านเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนอ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 6 (1), 17-33.
- ณัฐวัฒน์ ชันโท. (2557). ศึกษาเรื่องคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่หน่วยงานบริการ ชุมชนคลินิกศูนย์แพทย์พัฒนา. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ศรีธรรม ธนภูมิ. (2535). การพัฒนาการท่องเที่ยวและบุคลิกภาพ. กรุงเทพฯ : ขบวนการพิมพ์.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเฟื่องฟ้าพรินติ้ง.
- อนรรฆ อีสเฮาะ. (2562). ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสะกอม อำเภอกะเปอร์ จังหวัดสงขลา. ค้นเมื่อ สิงหาคม 14, 2566, จาก <https://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2016/12343>.
- อัสมะ สะมะแอ. (2565). คุณภาพชีวิตของประชาชนในตำบลเฉลิม อำเภอรังษะ จังหวัดนราธิวาส. (รายงานการวิจัย). หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิตคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- อรรถพร กีก้างพลู. (2564). คุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนประเทศไทย. วารสารรัชต์ภาคย์, 15 (43), 226-244.
- Chaankong, A., Monchanin, C., Desmolles, M., & Mehrotra, R. (2023). Establishing a baseline for coral reef community structure across Thailand with a review of earlier assessments. *Regional Studies in Marine Science*.

- Ecosystem Assessments Network. (2024). **Global Ecosystem Assessment Guidelines : Strengthening Biodiversity and Human Well-being**. Retrieved September 9, 2025, from https://www.ecosystemassessments.net/content/uploads/2024/10/Thailand-NEA-scoping-report_final_31Oct2024-1.pdf
- Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2020). **Checklist of Corals in Thailand (Vol. 25)**. Bangkok, Thailand: ONEP. Retrieved September 9, 2025, from [จาก https://chm-thai.onep.go.th/wp-content/uploads/2021/10/ONEP_V25.pdf](https://chm-thai.onep.go.th/wp-content/uploads/2021/10/ONEP_V25.pdf)
- United Nations Department of Economic and Social Affairs. (2020). *Mapping the linkages between oceans and other Sustainable Development Goals*. UN DESA. Retrieved September 9, 2025, from <https://www.un.org/development/desa>
- World Health Organization (WHO). (2001). **Health in Old: A Guide to Good Health for Senior Citizens and Their Careers**. (WHO.).

ผู้เขียน

จิราพร ไชยเชนทร์*

อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 272 หมู่ 9 ถ.สุราษฎร์ – นาสาร
ตำบลขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี
จังหวัดสุราษฎร์ธานี 84100
E-mail : jiraporn.chaiyachen2527@gmail.com

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : jiraporn.chaiyachen2527@gmail.com

องค์ประกอบทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมมุสลิม 3 เกาะ :
เกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ ในจังหวัดตรัง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย
Community-based Tourism Components based on Muslim Cultural Capital
in Three Islands: Libong Island, Sukorn Island, and Laem Yong Star,
Trang Province, to Support Malaysian tourists

ธนะวิทย์ เพียรดี*, เบญจวรรณ ขุนฤทธิ์, จรียา เกิดไกรแก้ว และกนกวรรณ ไทยประดิษฐ์
Thanawit Piandee*, Benjawan Khunrit, Jariyar Kerdkraikaw
and Kanokwan Thaipradit

Received: 12 December 2024, Revised: 22 December 2025, Accepted: 23 December 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมมุสลิม 3 เกาะ : เกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ จังหวัดตรัง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลจากการสำรวจแหล่งท่องเที่ยว การสัมภาษณ์ และการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชนของ 3 พื้นที่ คือ เกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ จำนวน 30 คน มาจากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง และนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียที่เข้ามาท่องเที่ยวและเยี่ยมเยือนในประเทศไทย จำนวน 500 คน โดยใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามกฎแห่งความชัดเจน เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจแหล่งท่องเที่ยว แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา และเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์สถิติพรรณนา ผลการวิจัยพบว่าชุมชนเกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ มีความโดดเด่นทางด้านสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสังคม ความสามารถในการเข้าถึงมีการคมนาคมที่สะดวกสบาย ทั้งทางถนนและทางเรือ สิ่งอำนวยความสะดวกมีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานครบครัน ที่พักมีรองรับหลายรูปแบบ เช่น รีสอร์ท หรือโฮมสเตย์ และสามารถพัฒนาเพิ่มเติมในเรื่องมาตรฐานที่พัก กิจกรรมการท่องเที่ยวหลากหลายและน่าสนใจ เช่น กิจกรรมทางทะเล

วัฒนธรรมมุสลิม และระบบการให้การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวจากหน่วยงานของภาครัฐ ในชุมชนเพื่อตอบโจทย์นักท่องเที่ยวที่หลากหลายและความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบ การท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย พบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากที่สุด ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ ($\bar{x} = 4.35$) สิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{x} = 4.28$) ด้านกิจกรรม ($\bar{x} = 4.26$) ที่พัก ($\bar{x} = 4.25$) การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.21$) และความสามารถในการเข้าถึง ($\bar{x} = 4.17$) ตามลำดับ

คำสำคัญ : องค์ประกอบการท่องเที่ยว, การท่องเที่ยวโดยชุมชน, ทูนิวัฒนธรรมมุสลิม

Abstract

This article aims to study community-based tourism components based on muslim cultural capital on three islands: Koh Libong, Koh Sukorn, and Laem Yong Star in Trang Province, to support Malaysian tourists. This research employs both qualitative and quantitative methods. Data was collected through tourist attraction surveys, interviews, and questionnaires. The population and sample consisted of 30 representatives from the government sector, private sector, and community sectors of the three areas: Koh Libong, Koh Sukorn, and Laem Yong Star, selected using purposive sampling, and 500 Malaysian tourists visiting Thailand, selected using the Rule of Thump. Research instruments included tourist attraction surveys, structured interviews, and questionnaires. Qualitative data was analyzed using content analysis, and quantitative data was analyzed using descriptive statistics. The results showed that the communities of Koh Libong, Koh Sukorn, and Laem Yong Star were distinctive tourist attractions, including natural attractions, man-made attractions, agricultural attractions, and cultural and social attractions. Accessibility was also key, with convenient transportation via both roads and boats. Amenities included complete basic utilities. Accommodation offers various options such as resorts or homestays, and further development is possible in terms of accommodation standards. Activities

was diverse and interesting, such as marine activities and Muslim culture. The ancillary service system from government agencies in the community should be improved to meet the diverse needs of tourists. Malaysian tourists' opinions on the components of community-based tourism show that the most important factors were: Attractions ($\bar{x} = 4.35$), Amenities ($\bar{x} = 4.28$), Activities ($\bar{x} = 4.26$), Accommodation ($\bar{x} = 4.25$), Ancillary Service ($\bar{x} = 4.21$), and Accessibility ($\bar{x} = 4.17$), in that order.

Keywords : Tourism Components, Community-based Tourism, Muslim Cultural Capital

บทนำ

ทุนวัฒนธรรมถือเป็นทุนที่มีคุณค่ายิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยหน่วยงานต่างๆ สามารถนำวัฒนธรรมไทยและแนวคิดหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเสริมสร้างผลิตภัณฑ์และบริการได้โดยการใช้แนวคิดสร้างสรรค์คุณค่า การสร้างตราสัญลักษณ์สินค้าไทย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน ในประเทศไทยนั้นมีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่นจำนวนมากและมีความหลากหลาย อีกทั้งยังมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเฉพาะของท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็น ค่านิยม ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ และภูมิปัญญาที่ดั่งาม (ช่อพฤกษ์ ผิวภู, 2560) ซึ่งสถานที่ที่อุดมไปด้วยวัฒนธรรมนั้นจะช่วยสร้างประสบการณ์ที่น่าจดจำให้นักท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นเมืองเก่า ตลอดจนทิวทัศน์อันเจียบสงบที่สะท้อนเรื่องราวในอดีต นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสและมีส่วนร่วมในเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ศิลปะ และชุมชนที่น่าหลงใหล (Richa & Naithani, 2024) การบริหารจัดการต้นทุนทางวัฒนธรรมเพื่อสำหรับการใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว โดยยังคงความเป็นเอกลักษณ์ประเพณีวิถีชีวิตท้องถิ่นของตนเองควบคู่กับการสืบทอดวัฒนธรรม สอดรับตามแนวทางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศ หากประเทศไทยสามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไปได้ในทิศทางที่ดี และถูกต้อง โดยยึดหลักคำนึงถึงการพัฒนาที่รักษาสมดุลขององค์ประกอบหรือทรัพยากรต่างๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนเป็นสำคัญนั้นย่อมเกิดผลกระทบเชิงประโยชน์อย่างมหาศาลต่อประเทศได้ในอนาคต (ชิตาวีร์ สุขคร, 2562; โกวิทย์ พวงงาม, 2562)

ทั้งนี้การท่องเที่ยวโดยชุมชนถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนของประเทศไทย โดยเฉพาะในพื้นที่จังหวัดชายฝั่งทางทะเลภาคใต้ ซึ่งมีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลและวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในปัจจุบันมักประสบปัญหาความไม่ยั่งยืนและการกระจุกตัวของผลประโยชน์ในกลุ่มผู้ประกอบการขนาดใหญ่ ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลตอบแทนไม่เต็มที่จากทรัพยากรของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่มีความละเอียดอ่อนทางวัฒนธรรมและศาสนา เช่น ชุมชนมุสลิมบนเกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ ในจังหวัดตรัง ซึ่งมีทุนวัฒนธรรมมุสลิมและวิถีชีวิตประมงดั้งเดิมเป็นเอกลักษณ์ ชุมชนเหล่านี้ยังขาดการบูรณาการทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าวเข้ากับการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและเพื่อสร้างรายได้ที่ยั่งยืน (สุเทพ ชันชัย และคณะ, 2560; พัทธราภา ตันตราจิน, 2564; ธีรวัฒน์ รังแก้ว, 2565; เจตนา อินยะรัตน์ และวรรณกร พลพิชัย, 2566; จำนง ศรีนคร, (2566) และโอกาสทางการตลาดและการรองรับการท่องเที่ยวในปัจจุบันนั้น มีการส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเกี่ยวกับความสนใจด้านการท่องเที่ยวเชิงศรัทธา (Faith Tourism) และการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อมุสลิม (Muslim-Friendly Tourism) อย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มนักท่องเที่ยวจากประเทศมาเลเซียซึ่งเป็นตลาดที่มีความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมกับภาคใต้ของไทย นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีความต้องการเฉพาะทางด้านอาหารฮาลาลที่เชื่อถือได้ และสิ่งอำนวยความสะดวกทางศาสนาที่ครบถ้วน แม้ว่าพื้นที่ 3 เกาะของจังหวัดตรังจะมีศักยภาพสูงในการรองรับตลาดนี้เนื่องจากเป็นชุมชนมุสลิม แต่ยังไม่มีการศึกษาที่ชัดเจนเกี่ยวกับองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบใดที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีหลักชะรีอะฮ์และตอยยิบ เพื่อดึงดูดและสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียได้อย่างแท้จริง (กรมการท่องเที่ยว, 2562; Zulkifli et al., 2011; Stephenson, 2014) ดังนั้นจึงมุ่งเน้นการศึกษาเพื่อค้นหาคำตอบประกอบทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เหมาะสมบนพื้นฐานของการใช้ทุนวัฒนธรรมมุสลิมเป็นแกนหลักในการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการเพื่อรองรับความต้องการเฉพาะของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย และผลการวิจัยจะนำไปสู่การพัฒนาแบบการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ยั่งยืนและมีอัตลักษณ์ และช่วยให้ชุมชนเกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ สามารถเป็นเจ้าของและผู้จัดการทรัพยากรของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นแนวทางในการยกระดับมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมุสลิมของจังหวัดตรังต่อไป

จังหวัดตรัง ประกอบด้วยพื้นที่ ที่เป็นเกาะ จำนวน 46 เกาะ โดยหมู่เกาะที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและมีวัฒนธรรมที่หลากหลายโดดเด่น ได้แก่ เกาะสุกร เกาะลิบง และแหลมหยงสตาร์ สำหรับเกาะลิบง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอกันตัง จังหวัดตรัง เป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดในจังหวัดตรัง เกาะลิบงมีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านโคกสะท้อน หมู่ที่ 4 บ้านบาตูปูเต๊ะ หมู่ที่ 5 บ้านหลังเขา และหมู่ที่ 7 บ้านทรายแก้ว ซึ่งทั้ง 4 หมู่บ้านนี้ตั้งอยู่ในพื้นที่บนเกาะของเขตการปกครองตำบลเกาะลิบง ทั้งนี้เกาะลิบงมีชื่อเสียงทางด้านทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีวิถีชีวิตชุมชนที่เรียบง่าย และมีสัตว์ทะเล คือ พะยูนที่ถือเป็นเอกลักษณ์ของเกาะแห่งนี้ ประชากรส่วนใหญ่ของเกาะลิบงนับถือศาสนาอิสลาม ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน เช่น การจับปลาหมึก กุ้ง หอย ปู และปลาชนิดต่างๆ และประกอบอาชีพเกษตรกรรม คือ การปลูกยางพารา ชุมชนเกาะลิบงมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมที่คงรักษาไว้ ไม่ว่าจะเป็นประเพณีและพิธีกรรม เช่น งานฮารีรายอ (การฉลองละศีลอด) การละหมาด (มาหยัง) การเรียนศาสนาที่มีสยิด พิธีนิกะห์ (การแต่งงาน) พิธีเข้าสู่หนัด พิธีขึ้นเปล เกาะลิบงเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเนื่องจากมีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่โดดเด่น การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่บูรณาการธรรมชาติและวัฒนธรรมจะช่วยเพิ่มคุณค่าและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนในระยะยาว (ธีรวัฒน์ รังแก้ว, 2565; สำนักงานจังหวัดตรัง, 2566; องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง, 2566)

เกาะสุกร หรือ เกาะหนู เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง เป็นเกาะที่ใหญ่เป็นอันดับสองของจังหวัดตรัง รองจากเกาะลิบง เป็นเกาะที่มีความหลากหลายโดยมีทั้งภูเขาที่ราบ ป่าชายเลน และชายหาดที่สวยงาม ปัจจุบันเขตการปกครองของเกาะสุกรมี 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 1 บ้านเสียมไหม หมู่ที่ 2 บ้านแหลม หมู่ที่ 3 บ้านทุ่ง และหมู่ที่ 4 บ้านหาดทรายทอง ซึ่งมีประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวมุสลิมที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เช่น การทำนา การปลูกแตงโม การทำสวนยางพารา การเลี้ยงควายทะเล และการประมงพื้นบ้าน เกาะสุกรมีการผสมผสานระหว่างการเกษตรกรรมและวัฒนธรรมมุสลิมที่สอดประสานผ่านผลผลิตการเกษตรกรรมชาวเกาะ คือ แตงโมเกาะสุกร มีรสชาติแตกต่างจากแตงโมทั่วไป และผลิตภัณฑ์แปรรูปจากสัตว์ทะเลต่างๆ ทำให้ชุมชนเกาะสุกรมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์ นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสธรรมชาติที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์และเรียนรู้วิถีชีวิตดั้งเดิมของชุมชนได้ (ธรรมจักร เล็กบรรจง, 2562; เจตนา อินยะรัตน์ และวรรณกร พลพิชัย, 2566; องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะสุกร, 2566)

แหลมหยงสตาร์ ตั้งอยู่ในตำบลท่าข้าม อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง โดยมีเขตพื้นที่ครอบคลุม 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านหยงสตาร์ (บ้านนอก) หมู่ที่ 3 บ้านพิกุลทอง (บ้านต้น) หมู่ที่ 4 บ้านทุ่งรวงทอง (บ้านปลักคนตาย) และหมู่ที่ 7 บ้านควน (บ้านตก) แหลมหยงสตาร์ เป็นชุมชนที่มีความสำคัญทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และเศรษฐกิจของพื้นที่ เนื่องจากชุมชนหยงสตาร์มีประวัติศาสตร์ยาวนานนับพันปี โดยมีประชากรหลากหลายเชื้อชาติทั้งชาวไทยมุสลิม ชาวไทยเชื้อสายจีนและชาวไทยพุทธ ทำให้เกิดการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่น่าสนใจ เช่น อาหาร ประเพณี และเทศกาลต่างๆ ที่สะท้อนถึงความหลากหลายผ่านวิถีชีวิตชุมชนสามวัฒนธรรม โดยนักท่องเที่ยวสามารถเยี่ยมชมบ้านโบราณที่ยังคงสถาปัตยกรรมแบบดั้งเดิม ศาลเจ้าเก่าแก่ ซึ่งถือเป็นจุดสำคัญทางจิตวิญญาณของชุมชน รวมทั้งมัสยิดต้นหยงสตาร์ มัสยิดโบราณที่ยังคงมีโบราณวัตถุที่อยู่ควบคู่กันมาได้แก่ กลองใหญ่หุ้มหนังโค และโองเคลือบ 4 หู โบราณ และท่าเรือด้านศุลกากร นอกจากนี้ชุมชนยังมีกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม เช่น การจัดเทศกาลและงานประเพณีที่สะท้อนวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้าน เช่น ประเพณีขอขนม ประเพณีแห่แขก และขบวนแห่กลองมาลาญ ที่เป็นประเพณีมุสลิมที่มีความแตกต่างจากชุมชนมุสลิมอื่น ๆ ภายในจังหวัดตรัง พร้อมทั้งมีอาหารท้องถิ่นที่อร่อยและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมทั้งการบูรณาการด้านวัฒนธรรมของสามพื้นที่ ได้แก่ เมืองเก่าท่าข้าม – หยงสตาร์ – ทุ่งยาว (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดตรัง, 2563; จ่านง ศรีนคร, 2566; องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม, 2566)

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการศึกษาองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมมุสลิม 3 เกาะ : เกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ จังหวัดตรัง เนื่องจากพื้นที่ทั้ง 3 เกาะ มีเอกลักษณ์ทางธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่โดดเด่น ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวบนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมมุสลิม 3 เกาะ : เกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ จังหวัดตรัง เพื่อบริการนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยเก็บข้อมูลจากการสำรวจแหล่งท่องเที่ยว การสัมภาษณ์ และการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม ในเขตพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัย ได้แก่ เกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ จังหวัดตรัง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชนในพื้นที่ชุมชนในพื้นที่ 3 เกาะ คือ เกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ ในจังหวัดตรัง โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างสำหรับการสัมภาษณ์เกี่ยวกับสถานการณ์ปัจจุบันและบริบททางการท่องเที่ยว โดยชุมชนบนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมมุสลิม 3 เกาะ (เกาะลิบง เกาะสุกร แหลมหยงสตาร์) จังหวัดตรัง ซึ่งมาจากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากกลุ่มตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชนของ 3 พื้นที่ คือ เกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ จำนวน 30 คน

2.2 ประชากร ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียที่เข้ามาท่องเที่ยวและเยี่ยมชมในประเทศไทย จากข้อมูลสถิตินักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทย ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2567 ถึง 31 ธันวาคม 2567 ซึ่งนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียมีจำนวนมากเป็นอันดับหนึ่ง มีจำนวน 4,952,078 คน (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2567) และกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามกฎแห่งความชัดเจน (Rule of Thumb) ขนาดของตัวอย่างที่เหมาะสมในการวิเคราะห์องค์ประกอบ ควรใช้ขนาดตัวอย่างระหว่าง 15-20 เท่าของจำนวนตัวแปรเชิงสังเกต โดยมีตัวแปรสังเกตได้ในแบบจำลอง จำนวน 25 ตัวแปร ดังนั้น ขนาดตัวอย่างที่มีความเหมาะสมและเพียงพอจึงควรมีอย่างน้อย $(15 \times 25 = 450)$ ถึง $(20 \times 25 = 500)$ ซึ่งผลจากการคำนวณดังกล่าวเป็นจำนวนของขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ 500 คน ที่สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องมือทางสถิติ (Shumacker & Lomax, 2010; Hair et al., 2010)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจแหล่งท่องเที่ยว แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถาม โดยแต่ละเครื่องมือจะมีประเด็นสำคัญ คือ 1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสำรวจแหล่งท่องเที่ยว แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม 2) องค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน และ 3) ข้อเสนอแนะ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการลงพื้นที่เพื่อสำรวจแหล่งท่องเที่ยวและทำการสัมภาษณ์และเก็บแบบสอบถามเพื่อประเมินปัจจัยองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมมุสลิม 3 เกาะ: เกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ ในจังหวัดตรัง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย

5. การตรวจสอบข้อมูลสามเส้า มีการตรวจสอบด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Method triangulation) เป็นการตรวจสอบโดยพิจารณาจากการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยการตรวจสอบข้อมูลผ่านการเก็บข้อมูลจาก 3 เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจแหล่งท่องเที่ยว แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบสอบถาม เกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน (6A's)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ปัจจุบันและบริบททางการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมมุสลิม 3 เกาะ (เกาะลิบง เกาะสุกร แหลมหยงสตาร์) จังหวัดตรัง

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้การวิเคราะห์สถิติพรรณนา ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมมุสลิม 3 เกาะ: เกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ จังหวัดตรัง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิและการสัมภาษณ์หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน ภาคชุมชน และนำเสนอผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน (6A's) ของชุมชนเกาะลิบง

1.1 สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)

1.1.1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

เกาะลิบงเป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดตรัง มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่น่าสนใจ ได้แก่ แหลมจุโหย แหลมโต๊ะชัย แหลมปันหยัง หาดตูป หาดทุ่งหญ้าคา และเป็นแหล่งหูกาทะเลที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย ซึ่งเป็นอาหารสัตว์น้ำ คือ “พะยูน” โดยจะพบพะยูนได้บ่อยในบริเวณเกาะลิบง นอกจากนี้ยังมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญเป็นแลนด์มาร์คของเกาะลิบง

คือ สะพานหิน ซึ่งเป็นหินที่ถูกน้ำทะเลกัดเซาะจนเป็นรูปร่างคล้ายสะพาน เป็นจุดชมวิวพระอาทิตย์ตกที่สวยงาม สำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบการผจญภัย อีกหนึ่งกิจกรรมแนะนำที่น่าสนใจนั่นก็คือ การปีนขึ้นยอดเขา “บาตูปูเต๊ะ” ซึ่งเป็นจุดหนึ่งที่สามารถชมพระยูนและมองเห็นวิวทิวทัศน์ของเกาะลิบงและทะเลอันดามันที่สวยงาม นอกจากนี้ยังมีบ่อน้ำจืดกลางทะเล ซึ่งเป็นแอ่งน้ำจืด แต่เมื่อน้ำทะเลขึ้นสูงน้ำในบ่อจะมีความเค็ม เมื่อน้ำลงน้ำในบ่อจะมีรสจืด

1.1.2 แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ สะพานหลักภัย หอชมวิถีสัตว์น้ำหรือหอดูพะยูน ตั้งอยู่ในพื้นที่บ้านบาตูปูเต๊ะ

1.1.3 แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ แหล่งเรียนรู้การเลี้ยงปลากระชังและหอยนางรม

1.1.4 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสังคม ได้แก่ ตลาดชุมชนบ้านบาตูปูเต๊ะ ตั้งอยู่ในย่านชุมชนบ้านบาตูปูเต๊ะ โดยส่วนใหญ่แล้วชาวบ้านบนเกาะลิบงจะนับถือศาสนาอิสลาม ดังนั้นอาหารที่จำหน่ายในเกาะทั้งหมดจึงเป็นอาหารมุสลิม ซึ่งนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสรสชาติอาหารพื้นบ้านที่แท้จริงตามวิถีของชาวมุสลิม รวมทั้งยังได้เยี่ยมชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านเกาะลิบงอีกด้วย

1.2 ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility)

ความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเกาะลิบง นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังเกาะลิบงได้ทั้งทางบกโดยมีถนนสายหลัก และทางน้ำจะเป็นการเดินทางโดยเรือหางยาว เป็นเรือของชาวบ้านที่มีไว้บริการนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวสามารถเลือกใช้บริการแบบส่วนตัวเหมาลำได้ด้วยจากท่าเรือหาดยาวไปยังท่าเรือบ้านพร้าว ส่วนการท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ นักท่องเที่ยวสามารถใช้บริการรถรับจ้าง มีทั้งรถจักรยานยนต์และรถกระบะ ซึ่งมีครบทั้ง 4 หมู่บ้าน เป็นวิสาหกิจชุมชนรถสามล้อหรือรถรับจ้าง นอกจากนี้ก็จะมีบริการให้เช่ารถจักรยานยนต์ด้วย

1.3 สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

สิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว ประกอบด้วย สาธารณูปโภคพื้นฐาน มีระบบไฟฟ้าเคเบิลใต้น้ำ สามารถใช้ไฟฟ้าส่องสว่างได้ตลอด 24 ชั่วโมง ทดแทนเครื่องผลิตไฟฟ้าแบบเดิมในระบบปั่นด้วยเครื่องยนต์ มีน้ำประปาหมู่บ้าน ที่ทำการไปรษณีย์ สำหรับสถานที่อื่นๆ ที่สามารถอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว ได้แก่ ร้านอาหาร ซึ่งจะมีการนำเสนอวัตถุดิบ

และกระบวนการประกอบอาหาร มีกะชังปู ที่นักท่องเที่ยวจะได้รับประทานอาหารทะเลสด นอกจากนี้ก็มีร้านขายของที่ระลึก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวิสาหกิจชุมชน

1.4 ที่พัก (Accommodation)

เกาะลิบงมีที่พักเพียงพอสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย ที่พักประเภท รีสอร์ท บังกะโล และโฮมสเตย์ ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งกลุ่มไฮเอนด์และนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักผ่อนแบบสัมผัสวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น

1.5 กิจกรรม (Activities)

กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะลิบง จะมีโปรแกรมการท่องเที่ยว ทั้งการเดินทางท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ (one day trip) แบบ 3 วัน 2 คืน และแบบ 2 วัน 1 คืน เป็นต้น ซึ่งจะแบ่งกิจกรรมเป็นกิจกรรมทางทะเล เช่น ล่องเรือคายัคที่หาดบ้านทรายแก้ว พายเรือชมป่าชายเลนและดูฝูงพะยูน การตกหมึกและดำน้ำดูปะการังที่เกาะเหลาเหลียง กิจกรรมดูฝูงนกไขปรี๊วที่แหลมจุโหย กิจกรรมปล่อยปูม้าสู่ธรรมชาติ ปลูกหญ้าทะเลเพื่อเป็นอาหารแก่พะยูน สำหรับกิจกรรมเยี่ยมชมวิถีชุมชน นักท่องเที่ยวสามารถนั่งรถซาเล้งตระเวนเที่ยวรอบเกาะเพื่อสัมผัสวิถีชีวิตของชุมชน และเชื่อมโยงการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของทะเลตรัง ได้แก่ เกาะกระดาน เกาะมุกด์ ถ้ำมรกต เกาะเชือก และเกาะแหวน

1.6 การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)

การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวของเกาะลิบง ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง โรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล ปิมน้ำมันแบบหยอดเหรียญ ธนาคารและตู้เอทีเอ็ม นอกจากนี้ภายในเกาะลิบงจะมีมัสยิดทุกหมู่บ้าน เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม

2. องค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน (6A's) ของชุมชนเกาะสุกร

2.1 สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)

2.1.1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติของเกาะสุกรที่มีความโดดเด่นจะเป็นพื้นที่ของเกาะบริเวณใกล้เคียงกับเกาะสุกร คือ เกาะเหลาเหลียง เกาะตะเกียง และเกาะจังกาบ ซึ่งเป็นจุดดำน้ำที่มีชื่อเสียง นักท่องเที่ยวจะได้ดำน้ำชมปะการังเจ็ดสี ปะการังเขากวาง และฝูงปลาการ์ตูนหลากสี สัน หาดสวย น้ำใสเหมาะแก่การดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น นอกจากนี้ก็มีสันหลังมังกรทับทิมสยาม สันหลังมังกรหยก ซึ่งเป็นสันทรายทอดยาวอยู่กลางทะเลที่ผสมผสานระหว่างทราย เปลือกหอยและโคลน สำหรับในพื้นที่ของเกาะสุกร

จะมีบ่อน้ำหัตถ์จรรย เป็นบ่อน้ำจืดที่ผุดขึ้นมาจากชั้นดินด้านล่าง แม้บ่อน้ำจะอยู่ใกล้ทะเล แต่รสชาติน้ำในบ่อก็คงยังมีรสจืด บ่อน้ำแห่งนี้จึงถูกขนานนามว่า “บ่อน้ำหัตถ์จรรย”

2.1.2 แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ จุดชมวิวกะสกร เป็นจุดมองเห็นวิวตรงข้ามที่เป็นฝั่งของแผ่นดิน ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถมองเห็นเกาะเล็กเกาะน้อย และวิวดูทะเลแบบ 180 องศา

2.1.3 แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ นาข้าวสีชมพูและโรงเรือนเมล่อน เป็นแลนด์มาร์คแห่งใหม่ที่นักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวไปชิมและซื้อสินค้าเกษตรเป็นจำนวนมาก

2.1.4 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสังคม เกาะสุกรมีแหล่งเรียนรู้วิถีชุมชนที่น่าสนใจ ประชากรบนเกาะส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามจึงไม่มีการเลี้ยงหมู แต่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม นักท่องเที่ยวที่มาพักผ่อนโฮมสเตย์สามารถเรียนรู้วิถีชีวิตของชาวประมงพื้นบ้าน การเยี่ยมชมไร่แตงโมพันธุ์หวานแดงอร่อย ซึ่งเป็นสินค้าขึ้นชื่อของเกาะสุกร นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวจะได้ชมฝูงควายทะเล โดยสามารถพบเห็นได้เพียงแห่งเดียวในประเทศไทย

2.2 ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility)

นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังเกาะสุกรได้ทั้งทางบก โดยมีรถโดยสารประจำทางและทางน้ำจะเป็นการเดินทางโดยเรือซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเรือหัวโทง การสัญจรในหมู่บ้านจะมีถนนสายหลักซึ่งส่วนใหญ่เป็นถนนคอนกรีตสายเล็ก ๆ และมีถนนสายรอบเกาะที่สะดวก และได้มาตรฐานของกรมทางหลวงชนบท ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ภายในเกาะโดยใช้รถจักรยานยนต์ซึ่งเป็นรถเช่าของชาวบ้าน รถรับจ้างที่มีบริการคนขับ รถยนต์ส่วนตัวของผู้ประกอบ และรถจักรยานไว้สำหรับบริการนักท่องเที่ยว

2.3 สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

เกาะสุกรมีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานครบครัน และเพียงพอในการให้บริการนักท่องเที่ยว ทั้งไฟฟ้า ประปา การสื่อสารและโทรคมนาคม รวมทั้งสถานที่อื่นๆ ได้แก่ ร้านขายสินค้าต่างๆ ร้านอาหารและเครื่องดื่ม และร้านขายของที่ระลึก

2.4 ที่พัก (Accommodation)

ที่พักสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นโฮมสเตย์และยังไม่มีมาตรฐาน นอกจากนี้ก็มีรีสอร์ท ซึ่งที่พักจะรวมอาหารเช้า ส่วนอาหารกลางวันและอาหารเย็น นักท่องเที่ยวสามารถสั่งจากที่ครัวหรือร้านอาหารในบริเวณที่อยู่ใกล้กับที่พักได้ ในกรณีที่นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้ามาพักแบบการท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Long stay) เกาะสุกรก็มีที่พักบริการค่อนข้างน้อย

2.5 กิจกรรม (Activities)

กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะสุกร ได้แก่ งานเบิกฟ้าอันดามัน งานวิ่งแต่งงานวิ่งควาย กิจกรรมในช่วงวันฮารีรายอ กิจกรรม Workshop ได้แก่ การทำผ้ามัดย้อม การทำขนมตาหยาบ กิจกรรมปล่อยปูม้า ปล่อยลูกปู งานก้าววิ่งกินแตงโม ชิมแตงโม ถ่ายรูปกับแตงโม กิจกรรมปั่นจักรยานชมวิถีชีวิตชุมชนเกาะสุกร ซึ่งการมาท่องเที่ยวเกาะสุกร จะได้อีกหนึ่งสัญลักษณ์ประจำเกาะ นั่นคือ “ชาเล้ง” พาหนะที่จะพานักท่องเที่ยวทัวร์รอบเกาะ ลัดเลาะไปตามหมู่บ้านต่างๆ

2.6 การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)

การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ดูแลโดย องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะสุกร โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน ปิมน้ำมัน ป้อมตำรวจ และตู้เอทีเอ็ม

3. ผลการศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน (6A's) ของชุมชนแหลมหยงสตาร์

3.1 สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)

3.1.1 แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หยงสตาร์เป็นชื่อเรียกชุมชนมุสลิม ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศเป็นเกาะที่บริเวณตรงกลางจะเป็นสันเนินทอดตัวไปตามแนวทิศใต้ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ แหลมหยงสตาร์ เป็นแหลมหินที่ยื่นลงไปในทะเล นักท่องเที่ยวสามารถชมพระอาทิตย์ตกดิน และฝูงนกยางที่มาหากินในช่วงน้ำลงทุกวัน นอกจากนี้ก็มีสันหลังมังกร เกล็ดทองคำ (ทะเลแหวก) และหินหัวช้าง ซึ่งมีลักษณะเป็นหินก้อนเล็กและก้อนใหญ่ วางเรียงทับซ้อนกัน

3.1.2 แหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ท่าแหลมหยงสตาร์ เป็นท่าเรืออยู่ในบริเวณแหลมหินที่ยื่นลงไปในทะเล นักท่องเที่ยวสามารถชมพระอาทิตย์ตกดินได้

3.1.3 แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและสังคม ชุมชนหยงสตาร์เป็นชุมชนที่มีอายุยาวนานนับพันปี พื้นเพของประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม เป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมร่วม เนื่องจากมีไทยพุทธ มุสลิมและชุมชนคนจีน ในชุมชนจึงมีสถานที่ที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมวิถีชีวิต ได้แก่ บ้านโบราณหลังจั่วหวด บ้านเก่าแก่ที่ถูกอนุรักษ์ไว้ โรงเก็บน้ำมันซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส ศาลเจ้าพระชำปอก ศาลเจ้าพระร้อยแปดร้อยเก้า ด้านศุลกากรตันหยงสตาร์ หอสมุดมุลินีหลวงต่างใจราษฎร์

3.2 ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility)

การคมนาคมมีความสะดวก นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดตรังโดยสายการบิน และเช่ารถยนต์เดินทางต่อไปยังแหลมหยงสตาร์ ในกรณีที่มีการติดต่อประสานงานที่พักหรือโรงแรมไว้ล่วงหน้าก็จะมีรถรับส่งจากสนามบิน หรือนักท่องเที่ยวสามารถเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวได้ ในช่วงเทศกาลก็จะมีรถรางไว้บริการนักท่องเที่ยว สามารถนั่งได้ประมาณ 20 คน หากเดินทางมาเป็นหมู่คณะสามารถขอความอนุเคราะห์จากองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อใช้บริการโดยไม่มีค่าใช้จ่ายได้

3.3 สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

สิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว ประกอบด้วย สาธารณูปโภคพื้นฐาน ไฟฟ้า ประปา สัญญาณอินเทอร์เน็ต ป้ายสัญลักษณ์ต่างๆ ร้านอาหาร และร้านขายของที่ระลึก ซึ่งสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ

3.4 ที่พัก (Accommodation)

ที่พักสำหรับรองรับนักท่องเที่ยว ส่วนใหญ่เป็นรีสอร์ทซึ่งจะมีห้องพักหลายขนาด เช่น The Poom Seaview แหลมหยงสตาร์ซีไซด์ รีสอร์ททิบูตคโฮมสเตย์

3.5 กิจกรรม (Activities)

กิจกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมทางทะเล เช่น กิจกรรมการเดินทางท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ (One day trip) ซึ่งก็จะมีการปล่อยปู ดูเหยี่ยว ซึ่งก็จะมี 2 กลุ่มคือ ปักขาทวารายันติ และแพสมสุข นอกจากนี้ก็จะมีการปลูกหญ้าทะเล ปลูกป่า รับประทานอาหารทะเลสด การพายเรือคายัค พายเรือแคนูไปดูป่าโกงกาง ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 1 ชั่วโมง และกิจกรรมแข่งหาหอยแวน นอกจากนี้ก็จะมีรถรางชมเมืองเก่า ซึ่งจะมีการจัดงานเทศกาลย้อนรอยเมืองเก่าทำซำม งานสืบสานตำนานต้นหยงสตาร์

3.6 การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)

การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ สถานีพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติหน่วยที่ 22 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชน บัณน้ำมันหยอดเหรียญ สถานีตำรวจ และองค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม

4. ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน (6A's) ของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน (6A's) ของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย (n=500)

รายการ (n = 500)	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility)	4.17	.738	มาก
2. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)	4.35	.719	มาก
3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	4.28	.693	มาก
4. ที่พัก (Accommodation)	4.25	.699	มาก
5. กิจกรรม (Activities)	4.26	.735	มาก
6. การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)	4.21	.730	มาก

จากตารางที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชน (6A's) ของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย พบว่า นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ ($\bar{X}$ = 4.35) รองลงมาคือ สิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X}$ = 4.28) ด้านกิจกรรม ($\bar{X}$ = 4.26) ที่พัก (Accommodation) ($\bar{X}$ = 4.25) การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service) ($\bar{X}$ = 4.21) และความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) ($\bar{X}$ = 4.17) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การศึกษาองค์ประกอบทางการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมมุสลิม 3 เกาะ : เกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ จังหวัดตรัง เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สิ่งดึงดูดใจ (Attraction)

เกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลายและน่าสนใจ ซึ่งสะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์ ความมีคุณค่าของภูมิปัญญา และสุนทรียภาพที่ก่อให้เกิดความสุขและความพึงพอใจในรูปแบบที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับออร์ไท ครุฑเวโช, สุภัทรา สังข์ทอง

และวรพจน์ ตรีสุข (2563) ที่ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการวางแผน การกำหนดนโยบาย และการสนับสนุนจากรัฐท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม โดยนำเสนอด้านแนวทางพัฒนาและบริหารจัดการชุมชน เช่น สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการ ความร่วมมือ การมีส่วนร่วม การจัดการผลิตภัณฑ์ เป็นต้น และ DtuŻewska & Giampiccoli (2020) ได้กล่าวว่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนจะมุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและสามารถตอบสนองทางเลือกในการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยว

2. ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility)

นักท่องเที่ยวสามารถเดินไปยังเกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ เดินทางได้สะดวก โดยเกาะลิบง มีท่าเรือหาดยาว และเกาะสุกร มีท่าเรือตะเสะ และเรือหางยาวรับจ้างไว้คอยบริการ และแหลมหยงสตาร์สามารถเดินทางโดยรถยนต์ส่วนตัวได้ ทั้งนี้ทั้งสามแหล่งท่องเที่ยวมีถนนทางหลวงและถนนในหมู่บ้าน รวมทั้งมีการบริการรถรับจ้างสำหรับนักท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวถือเป็นส่วนที่สำคัญในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพิ่มโอกาสให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามากขึ้น และ ส่วนแหลมหยงสตาร์ สามารถเดินทางโดยรถ สอดคล้อง Cooper & Boniface (1998) ได้กล่าวว่า การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวจะดึงดูดเชิญชวนให้เกิดความสนใจแก่นักท่องเที่ยวได้มาก จะมีการเดินทางมาของนักท่องเที่ยวหลากหลายและมาได้เรื่อยๆ หากมีความสะดวกในการเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมากขึ้น

3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

ชุมชนเกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ มีสาธารณูปโภคพื้นฐาน สำหรับรองรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชน เช่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ที่ควรพิจารณาถึงการให้บริการอื่นๆ ที่จำเป็นให้ครอบคลุมรอบด้าน เช่น การมีป้ายบอกทางตามจุดสำคัญเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น สอดคล้อง ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร์ และคณะ (2559) ได้กล่าวว่า ควรจัดให้มีการบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกที่ครอบคลุมและทั่วถึง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยว

4. ที่พัก (Accommodation)

เกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ มีที่พักเพียงพอสำหรับรองรับนักท่องเที่ยวสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ทั้งกลุ่มไฮเอนด์และนักท่องเที่ยวที่ต้องการพักผ่อนแบบสัมผัสวิถีชุมชน ซึ่งในชุมชนมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว สามารถวางแผนการจัดการที่พัก

เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย ที่อาจจะมีการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับ Thongneaukang (2011) ที่กล่าวว่านักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียต้องการบริการมาตรฐานและที่พักที่มีรูปแบบหลากหลาย ราคาถูก แต่มีความเหมาะสมในเรื่องราคา และในด้านสถานที่ท่องเที่ยวต้องการสถานที่ใกล้เคียงที่พัก สะดวก สะอาด ปลอดภัย และมีสิ่งอำนวยความสะดวกตามมาตรฐานสำหรับบริการการท่องเที่ยว และที่สำคัญต้องการรับรู้เกี่ยวกับโปรโมชั่นในโฆษณาและแผ่นพับ สอดคล้องกับ

5. กิจกรรม (Activities)

กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ มีความหลากหลาย นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียสามารถสัมผัสวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนมุสลิมทั้ง 3 เกาะ ซึ่งล้วนแล้วแต่มีเสน่ห์และการทำกิจกรรมต่างๆ ในแหล่งท่องเที่ยวจะช่วยเพิ่มประสบการณ์ที่น่าประทับใจ โดยกิจกรรมทางการท่องเที่ยวของชุมชนมีการนำเอกลักษณ์ของชุมชนที่เกิดจากทรัพยากรหรือวัฒนธรรมของชุมชนมาสร้างกิจกรรม สอดคล้องกับอับดุลฮันนัน หว่าห์ล่า, อีร์ศักดี จินดาบถ และณัฐกานต์ รัตนพันธ์ (2561) กล่าวว่า นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียมีความชอบในกิจกรรมการท่องเที่ยวผ่านรูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม และรูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ

6. การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)

การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยวของเกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ มีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่สนับสนุนการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งนอกจากจะดำเนินการเพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้รับการบริการและได้รับประสบการณ์ที่ดีที่สุด เช่น การคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวด้วย ถือเป็นการเตรียมความพร้อมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย สอดคล้องกับวราลิ มั่นเล็ก และอุมาพร แต่งเกลี้ยง (2568) กล่าวว่านักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียมีความพึงพอใจเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทย ในด้านความปลอดภัย ด้านค่าใช้จ่าย ด้านการบริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ตามลำดับ

7. ความคิดเห็นด้านองค์ประกอบการท่องเที่ยวโดยชุมชนของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย

นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียให้ความสำคัญกับสิ่งดึงดูดใจในการท่องเที่ยวมากที่สุด รองลงมาคือสิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรม ที่พัก การให้บริการของแหล่งท่องเที่ยว และความสามารถในการเข้าถึงตามลำดับ และสอดคล้องกับนราวดี บัวขวัญ และคณะ (2563)

ที่กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนไทยกับประเทศมาเลเซีย การส่งเสริมการท่องเที่ยวข้ามแดนไทย-มาเลเซีย และเพื่อก่อให้เกิดการประสานความร่วมมือใน การส่งเสริมการท่องเที่ยว การค้า และการลงทุนเชื่อมโยงที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวข้ามแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์ร่วมกันอย่างแท้จริง ภายใต้แนวคิดการพัฒนาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และสอดคล้องกับศราวุฒิ อารีย์ (2558) กล่าวว่า ประเทศไทยมีจุดแข็งด้านอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงทำให้การท่องเที่ยววิถีอิสลามเป็นอีกหนึ่งธุรกิจที่สำคัญภายใต้ยุคประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่ประเทศไทยต้องให้ความสำคัญ ดังนั้น การท่องเที่ยวโดยชุมชนของเกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ในจังหวัดตรัง มีความสามารถในการดึงดูดการท่องเที่ยววิถีอิสลามและนักท่องเที่ยวมุสลิม เช่น นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

1. เกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงชุมชนที่มีศักยภาพโดดเด่นโดยอาศัยทุนวัฒนธรรมที่หลากหลาย ทั้งทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิตชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สะท้อนเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ในแง่การบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งสามชุมชนมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวด้วยระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา อินเทอร์เน็ต และการคมนาคมที่สะดวก ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมมุสลิมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย โดยการสื่อสารและการตลาดที่เน้นอัตลักษณ์จากเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของชุมชนมุสลิมในพื้นที่ 3 เกาะ ที่เน้นจุดเด่นวิถีวัฒนธรรมท้องถิ่นและกิจกรรมเฉพาะถิ่น โดยมีการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก การคมนาคมเข้าถึง และการบริการ เพื่อสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวที่หลากหลาย ครอบคลุม และยั่งยืน

2. นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย โดยเฉพาะกลุ่มมุสลิมมีมุมมองต่อ 3 พื้นที่นี้ในลักษณะ “บ้านใกล้เรือนเคียงที่มีวัฒนธรรมร่วม” ทำให้มีความรู้สึกเป็นมิตรจากชุมชนทั้ง 3 แห่งที่มีอัตลักษณ์มุสลิมที่ชัดเจน ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกอุ่นใจและสะดวกใจในการปฏิบัติตนตามหลักศาสนา และต่อมามีแรงจูงใจในการมาพักผ่อนในบรรยากาศที่เงียบสงบ และการได้สัมผัสวิถีชีวิตดั้งเดิมที่หาได้ยากในมาเลเซียปัจจุบัน เช่น การทำนาบนเกาะ (เกาะสุกร) การดูพะยูน (เกาะลิบง) หรือวัฒนธรรมอาหารมุสลิมดั้งเดิม (แหลมหยงสตาร์) และที่สำคัญความมั่นใจ

ในอาหารฮาลาลหรืออาหารมุสลิมที่มีความสด อร่อย และอัตลักษณ์อาหารของจังหวัดตรังที่เป็นจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหาร แต่ทั้งนี้ควรยกระดับการบริการและการสื่อสารผ่านภาษาอังกฤษและภาษาบาฮาซามาเลเซีย และมาตรฐานด้านสุขอนามัยในแหล่งท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ

1. ชุมชนเกาะลิบง เกาะสุกร และแหลมหยงสตาร์ มีความโดดเด่นมากทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และกิจกรรมที่น่าสนใจ สามารถพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียได้มากขึ้น ทั้งนี้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรในท้องถิ่น เช่น อบรมภาษาอังกฤษ การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน การอบรมการให้บริการ และการต้อนรับนักท่องเที่ยวเพื่อสร้างความประทับใจ

2. การพัฒนาเรื่องราวของชุมชน (Storytelling) เพื่อสร้างความน่าสนใจและความเชื่อมโยงระหว่างนักท่องเที่ยวกับท้องถิ่น โดยสร้างสรรค์ผ่านสื่อออนไลน์ เช่น Facebook, TikTok, Instagram เพื่อให้เข้าถึงนักท่องเที่ยวได้รวดเร็วและทันสมัย

3. ออกแบบกิจกรรมใหม่ ๆ ที่สอดคล้องวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนมุสลิมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวตามฤดูกาล โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวประจำปีหรือประจำฤดูกาล เช่น เกาะลิบง มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านสโลแกน “ลิบงโมเดล” เกาะสุกร มีการจัดกิจกรรม “งานเบิกฟ้าอันดามัน@เกาะสุกร กินแดง แผลงใต้ แลความเล” และแหลมหยงสตาร์ มีการจัดกิจกรรมงานสืบสานตำนานต้นหยงสตาร์ (เมืองท่าโบราณ) ในโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองเก่าตรัง โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดตรัง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การพัฒนาระบบรับรองมาตรฐานอาหารฮาลาลหรืออาหารมุสลิมที่ส่งผลต่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างชุดเกณฑ์มาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับ “การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นมิตรต่อมุสลิม” สำหรับชุมชน 3 เกาะ โดยเฉพาะ เพื่อให้เป็นโมเดลต้นแบบที่ได้รับการยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ

2. การสร้างเรื่องราวผ่านทุนวัฒนธรรม เพื่อพัฒนารูปแบบการนำเสนอเรื่องราว (Content Marketing) ที่เชื่อมโยงประวัติศาสตร์ของแหลมมลายู ของประเทศไทยและมาเลเซีย

โดยให้ความสำคัญกับการสื่อสารการตลาดดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย (Digital and Social Media Marketing) และการตลาดเชิงประสบการณ์ (Experience Marketing) เพื่อให้มีความดึงดูดและสร้างแรงจูงใจแก่นักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย

3. การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงระหว่างประเทศไทยและมาเลเซีย โดยมีการศึกษาการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวจากรัฐเกดะห์ และรัฐเปอร์ลิส ของมาเลเซีย เดินทางมาสู่ประเทศไทยผ่านจังหวัดสงขลา พัทลุง สตูลและตรัง เพื่อทำข้อเสนอเชิงนโยบายในการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานวิจัยเรื่อง “แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างของส่วนประสมการตลาดและการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้บริการการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนพื้นฐานทุนวัฒนธรรมมุสลิม 3 เกาะ : เกาะลิบง เกาะสุกร แหลมหยงสตาร์ ในพื้นที่จังหวัดตรัง” งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนจากงบประมาณกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.) และมหาวิทยาลัยสวนดุสิต ปีงบประมาณ 2567

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2562). **คู่มือเส้นทางท่องเที่ยวฮาลาล Halal Tourism**. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2567). **สถิตินักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทย ม.ค. - ธ.ค. ปี 2567 (เบื้องต้น) (International Tourist Arrivals to Thailand Jan - Dec 2024P)**. ค้นเมื่อ ตุลาคม 31, 2568 จาก <https://www.mots.go.th/news/category/759>
- โกวิทย์ พวงงาม. (2562). **การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: บริษัทธรรมสาร จำกัด.
- เจตนา อินะรัตน์ และวรรณกร พลพิชัย. (2566). **แนวทางการส่งเสริมอาชีพของประชาชนในตำบลเกาะสุกร อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 11(3), 224 – 236.**

- จำนง ศรีนคร. (2566). “ต้นหยงสตาร์” เมืองท่าโบราณที่อุดมด้วยวัฒนธรรม สู่จุดหมายใหม่
ท่องเที่ยวเมืองตรัง. ค้นเมื่อ มิถุนายน 1, 2567, จาก
<https://thecitizen.plus/node/84797>
- ช่อพฤกษ์ ผิวภู. (2560). แนวทางการพัฒนาทุนวัฒนธรรมนวัตกรรมสู่ Thailand 4.0. รายงาน
สืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏ
กำแพงเพชร ครั้งที่ 4 (134 - 142). กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ชิตาวีร์ สุขคร. (2562). การท่องเที่ยวในประเทศไทย. *Journal of Sustainable Tourism Development*, 1(2), 1 - 7.
- ธรรมจักร เล็กบรรจง. (2562). การจัดการการท่องเที่ยวแบบ Slow Tourism โดยการมีส่วนร่วม
ของชุมชนเกาะสุกรจังหวัดตรัง. *Veridian E-Journal, Silpakorn University, Humanities, Social Sciences and arts*, 12(1), 111-131.
- จิรวัดน์ รังแก้ว. (2565). “ลิบงโมเดล” จากประมงพื้นบ้าน สู่เส้นทางอาหารอนุรักษ์-ท่องเที่ยว
ชุมชน-Sea Farming. ค้นเมื่อ มิถุนายน 1, 2567, จาก <https://web.codi.or.th/>
- นราวดี บัวขวัญ, ปรัชญากรณ ไชยคช, ดวงจิตา พัฒโน, และมงคล มัลลารม. (2563). โครงการ
ย่อยที่ 4 การพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนไทย-มาเลเซีย
ในชุดโครงการการพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ชายแดนไทย
กับประเทศเพื่อนบ้าน. (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
ส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.).
- พัชรภา ตันตราจิน. (2564). กลไกและกระบวนการจัดการผลประโยชน์ของชุมชนในพื้นที่ทาง
ทะเลและชายฝั่งที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลากหลาย. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์.
ชลบุรี: คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรลี มั่นเล็ก และอุมาพร แต่งเกลี้ยง. (2568). ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซีย
ที่มีต่อถนนคนเดินกระบี่ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่. *วารสารศิลปศาสตร์ มทร.กรุงเทพ*,
7(1), 58-71.
- ศราวุฒิ อารีย์. (2558). การท่องเที่ยววิถีอิสลาม: โอกาสของไทยในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน.
วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, 10(18), 1-17.

ศิรินันท์ พงษ์นิรันดร์, โอชัยญา บัวธรรม และชัชชญา ยอดสุวรรณ. (2559). แนวทางในการ
พัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา.

วารสารวิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 9(1), 234-259.

สุเทพ ชันชัย และคณะ. (2560). โครงการแนวทางการอนุรักษ์พะยูนโดยชุมชนเกาะลิบง
อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
ส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว.).

สำนักงานจังหวัดตรัง. (2566). แผนพัฒนาจังหวัดตรัง พ.ศ. 2566-2570. ค้นเมื่อ ธันวาคม 29,
2566, จาก https://ww2.trang.go.th/files/com_news_devpro/2024-04_dfdd233f00b486f.pdf.

สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดตรัง. (2563). ข้อมูลชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี. ค้นเมื่อ
ธันวาคม 29, 2566, จาก <https://trang.cdd.go.th/wp-content/uploads/sites/16/2020/12/>

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะลิบง. (2566). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2566 – 2570).
ค้นเมื่อ ธันวาคม 29, 2566, จาก
<https://kohlibong.go.th/storage/uploads/17285336301.pdf>

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะสุกร. (2566). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2566 – 2570).
ค้นเมื่อ ธันวาคม 29, 2566, จาก
http://www.kohsukorn.go.th/news/doc_download/a_210223_145441.pdf

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม. (2566). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2566 – 2570). ค้นเมื่อ
ธันวาคม 29, 2566, จาก
https://www.takham.go.th/datacenter/doc_download/a_160223_104137.pdf

อรไท ครุฑเวโช, สุภัทรา สังข์ทอง และวรพจน์ ตรีสุข. (2563). การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทาง
วัฒนธรรมอย่างมีส่วนร่วมชุมชนชาวเลบ้านแหลมตึกแก จังหวัดภูเก็ต. วารสาร
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธนบุรี, 14(3), 63-74.

อัปดุลฮันนัน หว่าหล่า, ชีร์ศักดิ์ จินดาบถ และณัฐกานต์ รัตนพันธ์. (2561). รูปแบบการท่องเที่ยว
ของนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียมุสลิม ที่เดินทางมาท่องเที่ยว อำเภอหาดใหญ่ จังหวัด
สงขลา. วารสารบริหารธุรกิจและการบัญชี มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2(3), 50-62.

- Cooper C., & Boniface, B.G. (1998). **Geography of travel and tourism**. United Kingdom: Butterworth Heinemann.
- Dłużewska, A. & Giampiccoli, A. (2020). Enhancing Island Tourism's Local Benefits: A Proposed Community-based Tourism-oriented General Model. **Sustainable Development**, 29(1), 272-283.
- J Hair, W Black, B Babin & R Anderson. (2010). **Multivariate data analysis**. (7th). New Jersey: Upper saddle River.
- Richa & Naithani, B. P. (2024). A Review of Cultural Tourism. **Journal of advances and scholarly research in allied education**, 21(2), 45-50.
- Richard Sharpley. (2015). Island Tourism or Tourism on Islands?. **Tourism Recreation Research**, 37(2), 167-172. doi.org/10.1002/sd.2141
- Schumacher, R. E. & Lomax, R. G. (2010). **A beginners guide to structural equation modeling: SEM**. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Stephenson, M. L. (2014). Deciphering "Islamic Hospitality": developments, challenges and opportunities. **Tourism Management**, 40, 155-164.
- Thongneaukang, P. (2011). The Malaysian Tourists' Behaviors in Hat Yai Municipality, Songkhla Province: Voice from Hotel and Restaurant Stakeholders. **HRD JOURNAL**, 2(2), 18-30.
- Zulkifli, W., Rahman, S. A., Awang, K. W. & Che Man, Y. B. (2011). Developing the framework for Halal friendly tourism in Malaysia. **International Business Management**, 5(6), 295-302.

ผู้เขียน**ธนวิทย์ เพียรดี**

อาจารย์สาขาวิชาการท่องเที่ยวและมัคคุเทศก์ โรงเรียนการท่องเที่ยวและการบริการ
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษาตรัง

เลขที่ 111 ถนนเพชรเกษม ตำบลห้วยยอด อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง 92130

E-mail: thanawit_pia@dusit.ac.th

เบญจวรรณ ขุนฤทธิ์

อาจารย์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษาตรัง

เลขที่ 111 ถนนเพชรเกษม ตำบลห้วยยอด อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง 92130

E-mail: benjawan_khu@dusit.ac.th

จริยา เกิดไกรแก้ว

อาจารย์คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต ศูนย์การศึกษาตรัง

เลขที่ 111 ถนนเพชรเกษม ตำบลห้วยยอด อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง 92130

E-mail: jariyar_ker@dusit.ac.th

กนกวรรณ ไทยประดิษฐ์

อาจารย์สาขาวิชาการตลาดดิจิทัล คณะบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ วิทยาเขตระยอง

19 หมู่ 11 ตำบลหนองละลอก อำเภอบ้านค่าย จังหวัดระยอง 21120

E-mail: k.thaipradit@gmail.com

นวัตกรรมการพัฒนาการบริหารวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นผลิตภัณฑ์กุ้ง ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง

Innovation in the development of management of local community enterprises for shrimp products in the lower central region provinces

วรพงศ์ แสงผัด*, เพ็ญศรี นิรินัง, วรเดช จันทรร และวิพัฒน์ หมั่นการ
Worophonong Sangpud*, Pensri Chirinang, Voradej Chandarasorn
and Wipat mankarn

Received: 25 September 2024, Revised: 24 December 2025, Accepted: 26 December 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการพัฒนาการบริหารวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง” เกิดขึ้นจากการพบว่าความสามารถในการผลิตกุ้งของประเทศไทย มีอัตราการน้อยลง และสาเหตุหลักเกิดจากปัญหาของโรคระบาดในกุ้ง สวนทางกับปริมาณความต้องการของผู้บริโภค ทำให้งานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง และระบุปัญหาของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่างนำมาสู่การเสนอนวัตกรรมพัฒนาการบริหารวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 32 คน จากกลุ่มผู้เลี้ยงกุ้งที่เป็นสมาชิก และไม่ได้เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง รวมถึงผู้บริโภค และตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ให้ความสำคัญเรื่องของน้ำที่จะเข้าสู่บ่อเลี้ยง จากศึกษาทำให้ผู้วิจัยสามารถจัดกลุ่มและสร้างเป็นรูปแบบนวัตกรรมด้านกระบวนการ ในชื่อนวัตกรรมด้านกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์กุ้งในบ่อเลี้ยง ภายใต้กระบวนการสร้างคุณภาพน้ำบ่อเลี้ยงกุ้ง กระบวนการป้องกันพาหะเข้าสู่บ่อเลี้ยง และการพักบ่อเลี้ยง ทั้ง 3 ส่วนคือ องค์ประกอบสำคัญของคุณภาพกุ้งที่ออกจากผู้บริโภค นอกจากนี้ในประเด็นด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์กุ้งพบว่า กุ้งแวนาไมคือกุ้งที่สามารถดึงดูดผู้บริโภคได้ที่สุด เพราะราคาจำหน่ายที่ถูกกว่ากุ้งชนิดอื่น และพบว่า

ความต้องการในผลิตภัณฑ์กุ้งนั้นควรต้องให้ความสำคัญกับมาตรฐาน ซึ่งสะท้อนออกมาจากกระบวนการเลี้ยง ความสะอาด และการเจริญเติบโต ขณะที่จุดอ่อนที่เกิดขึ้นในด้านการตลาด คือ การขาดช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย จากการศึกษาทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า หากสามารถจัดกลุ่มมาตรฐานการรับรองผลิตภัณฑ์ในรูปแบบของประสิทธิภาพด้านความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์ โดยมี 3 มาตรฐานสำคัญ ได้แก่ GAP BAP และมาตรฐานอาหารปลอดภัย เป็นกลไกสำคัญของการสร้างความเชื่อมั่นในตัวผลิตภัณฑ์กุ้งที่จะส่งผลทางบวกในแง่ของราคา และจะส่งผลให้ความต้องการซื้อเพิ่มขึ้น ซึ่งมีโอกาสให้เกิดการขยายช่องทางการจัดจำหน่ายได้มากขึ้นตามมา

คำสำคัญ : นวัตกรรม, วิสาหกิจชุมชน, ผลิตภัณฑ์กุ้ง

Abstract

The research on “Innovation in the development of management of local community enterprises for shrimp products in the lower central region provinces” was founded on the discovery that Thailand’s shrimp production capacity has declined, and the main cause is the problem of shrimp epidemics, which is contrary to the amount of consumer demand. Therefore, this research aims to analyze the operating conditions of shrimp product community enterprises in the lower central provinces and identify the problems of shrimp product community enterprises in the lower central provinces, leading to the proposal of innovation in the development of the management of local shrimp product community enterprises in the lower central provinces. The research instrument was an interview form, collecting data from a sample of 32 people, consisting of shrimp farmers who were members and non-members of shrimp product community enterprises in the lower central provinces, as well as consumers and representatives of relevant government agencies.

The research results the operation of shrimp product community enterprises in the lower central provinces emphasizes the cleanliness of the water entering the pond. The study allows researchers to group and create a process innovation model called the process innovation to promote and develop shrimp

products in the pond under the process of creating quality water in the shrimp pond, the process of preventing vectors from entering the pond, and resting the pond. These three parts are important components of the quality of shrimp that will be released into the pond to consumers. In addition, in terms of shrimp product marketing, it was found that Vannamei shrimp is the shrimp that can attract the most consumers because the selling price is cheaper than other types of shrimp. It was found that the demand for shrimp products should give importance to certification standards, which are reflected from the farming process, cleanliness, and large size. Meanwhile, the weakness in marketing is the lack of various distribution channels. The study allows researchers to see that if product certification standards can be grouped in the form of product confidence innovation, with three important standards: GAP, BAP, and food safety standards, it is an important mechanism for creating confidence in shrimp products that will have a positive effect in terms of price and will create more demand, which has the opportunity to expand distribution channels more.

Keywords : Innovation, Community Enterprise, Shrimp Products

บทนำ

อาชีพเกษตรกรรมถือเป็นกลุ่มอาชีพที่กระจายตัวอยู่ทุกภูมิภาคของประเทศไทย เป็นอาชีพที่มีกลไกสำคัญ คือ การผลิตสินค้าเพื่อการบริโภคขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพของคนในประเทศ และพัฒนาสู่การส่งออกไปขายในต่างประเทศ สินค้าหลักที่คนทั่วไปมักเห็นได้ชัดนั้นก็คือ การปลูกข้าว และผลไม้ตามฤดูกาล แต่อีกประการหนึ่งในความน่าสนใจของประเทศไทย คือ การเป็นประเทศที่ติดอันดับ 1 ใน 10 ของประเทศที่มีผลผลิตสัตว์น้ำสูงที่สุด ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2515 ผลผลิตสัตว์น้ำเหล่านี้มีบทบาทสำคัญทั้งด้านโภชนาการ การสร้างรายได้ และการจ้างงาน ส่งผลให้เกิดแนวทางการเลี้ยงสัตว์น้ำ ซึ่งถือเป็นวิธีการสมัยใหม่ทางการเกษตร ซึ่งการเลี้ยงสัตว์น้ำที่นิยมดำเนินการนั้นจะประกอบไปด้วย การเลี้ยง กุ้งกุลาดำ (หรือกุ้งลายเสือ) กุ้งขาวแวนนาไม ปลาทะเลบางชนิด ส่วนการเลี้ยงประมงน้ำจืด มักพบการเลี้ยง ปลาดุก ปลาช่อน

ปลานิล ทั้งหมดที่กล่าวมานั้น มักเป็นที่นิยมบริโภคของตลาดภายในประเทศ และมีการพัฒนาเพื่อการส่งออกในบางชนิดของการเพาะเลี้ยง (กรมประมง, 2560)

จากการค้นคว้าข้อมูลพบว่าในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา กุ้งถือเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ทั้งที่ผลิตเพื่อจัดจำหน่ายในประเทศ และผลิตเพื่อส่งออกขายในต่างประเทศ โดยในปี พ.ศ. 2554 มีการส่งออกกุ้งถึง 600,000 ตัน จนทำให้ประเทศไทยเคยเป็นอันดับ 1 ของโลกในการผลิตและส่งออกกุ้ง (การค้าสินค้าประมงระหว่างประเทศ, กรมประมง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, หน้า5) ด้วยความต้องการที่มากขึ้นของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ ทำให้เกษตรกรหันมาทำการเลี้ยงกุ้งจนเป็นที่นิยม ซึ่งการเลี้ยงในระยะแรกนั้นเป็นการเลี้ยงแบบธรรมชาติ การเจริญเติบโตเป็นไปตามบริบททางธรรมชาติ ในระยะเวลาต่อมาจึงมีการปรับปรุงรูปแบบการเลี้ยงกุ้ง จำแนกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ 1) การเลี้ยงแบบกึ่งพัฒนา และ 2) การเลี้ยงแบบพัฒนา ที่เริ่มควบคุมให้กุ้งมีการเจริญเติบโตที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นผ่านการให้อาหารและแร่ธาตุอย่างสม่ำเสมอ และใช้เครื่องเติมอากาศเพื่อให้เกิดสภาพอากาศที่เหมาะสมในการเจริญเติบโตของตัวกุ้ง (กรมประมง, 2565)

แต่ปัจจุบันปัญหาที่เกิดขึ้นกับกุ้งไทย คือ ความสามารถในการผลิตกุ้งเข้าสู่ตลาดน้อยลง ปริมาณการผลิตกุ้งของประเทศไทยจะลดเหลือเพียง 270,000 ตัน โดยสาเหตุหลักเกิดจากปัญหาของโรคระบาดในกุ้งที่เรียกว่า โรคตายด่วน หรือ โรค EMS อันเกิดจากการติดเชื้อแบคทีเรียที่มักพบในกระเพาะอาหารของกุ้งและส่งผลกระทบต่อการทำลายตับและตับอ่อนในตัวกุ้ง ทำให้ผลผลิตมีคุณภาพต่ำ ตายง่าย โตช้า และตัวเล็ก มีผลให้มูลค่าของกุ้งในประเทศไทยในตลาดมีมูลค่าลดลง (พัชรินทร์ ลังกาปอน, 2565) สวนทางกับปริมาณความต้องการของผู้บริโภค จึงทำให้เกิดการนำเข้ากุ้งจากประเทศอินเดีย และประเทศเอกวาดอร์ ในปริมาณที่มากขึ้นเพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการบริโภค

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่ทำให้การผลิตและคุณภาพของกุ้งไทยตกต่ำลงนั้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า ปัจจัยเกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงาน หรือสภาพการดำเนินงานของเกษตรกรผู้เพาะเลี้ยงเป็นปัจจัยสำคัญอันดับต้นๆ ที่ควรพิจารณาเนื่องจากประเด็นโรคระบาดที่กล่าวข้างต้นนั้น สาเหตุส่วนใหญ่มาจากการหมกหมมของอุปกรณ์ อาหารกุ้งตกค้างในบ่อ และเศษตะกอนอินทรีย์คั่งค้าง สาเหตุเหล่านี้มักเกี่ยวข้องกับสภาพการดำเนินงาน หรือการบริหารจัดการในการเพาะเลี้ยง (มลฤดี สนธิ, 2559) ดังนั้นการหานวัตกรรมใหม่ เพื่อนำมาปรับใช้กับการพัฒนาบริหารในการเลี้ยงกุ้ง จะเป็นประโยชน์อย่างมากกับเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งได้นำไปปรับใช้กับบ่อเลี้ยงตนเอง

อย่างเหมาะสมตาม ซึ่งผู้วิจัยได้พุ่งเป้าความสนใจไปที่ผู้เลี้ยงกุ้งในกลุ่มที่จัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือจัดตั้งในฐานะชุมชนประมงท้องถิ่น เพื่อดูศักยภาพทั้งในด้านการดำเนินงานและการตลาดของกลุ่มฯ อันจะนำไปสู่การค้นหาและเสนอแนะนวัตกรรมการพัฒนาการบริหารวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นผลิตภัณฑ์กุ้ง

ซึ่งจากการศึกษาพื้นที่การเลี้ยงกุ้งของประเทศไทยพบว่า 4 จังหวัดภาคกลางตอนล่างที่ประกอบไปด้วย จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ (ประกาศคณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ, ราชกิจจานุเบกษา 2560) มีอาณาบริเวณติดทะเลชายฝั่งอ่าวไทย พบจุดเด่นในเรื่องของการเลี้ยงกุ้ง มีการจัดตั้งกลุ่มชมรมผู้เลี้ยงกุ้งเพื่อร่วมกันพัฒนารูปแบบการเลี้ยงกุ้งขยายสู่ระบบความช่วยเหลือเกื้อกูลผ่านความร่วมมือแบบกลุ่มชุมชนประมงท้องถิ่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และระบบสหกรณ์ ผู้วิจัยเห็นว่าศักยภาพเหล่านี้ของผู้เลี้ยงน่าจะช่วยให้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการวิจัยถ่วงถ่วงจนกลายเป็นนวัตกรรมในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

จากสถานการณ์ที่กล่าวมา จึงเป็นสาเหตุให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาเรื่องราวของนวัตกรรมพัฒนาการบริหารวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ เพื่อต้องการค้นหาว่า สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่างเป็นอย่างไร ปัญหาการตลาดของผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่างได้แก่ปัจจัยใดบ้าง อันจะนำไปสู่การเสนอแนะนวัตกรรมพัฒนาการบริหารวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง
2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาการตลาดของผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง
3. เพื่อเสนอแนะนวัตกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นผลิตภัณฑ์กุ้ง ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การดำเนินโครงการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสาร (Documentary research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยรายละเอียดระเบียบวิธีวิจัยมีดังต่อไปนี้

1. กลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบไปด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้เลี้ยงกุ้งที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มชุมชนประมงท้องถิ่น ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง

โดยผู้วิจัยกำหนดจังหวัดละ 1 แหล่ง รวมจำนวนทั้งสิ้น 4 แหล่ง กลุ่มที่ 2 กลุ่มผู้เลี้ยงกุ้งที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือกลุ่มประมงท้องถิ่น ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง จังหวัดละ 2 แหล่ง รวมทั้งสิ้น 8 แหล่ง กลุ่มที่ 3 กลุ่มผู้บริโภคจำนวน 8 คน ได้แก่ ผู้บริโภคในผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่างจังหวัดละ 2 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน และกลุ่มที่ 4 กลุ่มผู้เชี่ยวชาญหรือนักวิชาการเพื่อทำการประชุมกลุ่ม (Focus Group) เสนอแนะ และตรวจสอบนวัตกรรมการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นผลิตภัณฑ์กุ้ง ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง จำนวน 12 คน ได้แก่ ตัวแทนสำนักงานประมงจังหวัด ตัวแทนจากศูนย์วิจัยศูนย์วิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์ชายฝั่ง อาจารย์มหาวิทยาลัย ตัวแทนวิสาหกิจชุมชนหรือผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์อาหารทะเล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) ซึ่งมีลักษณะแบบมีโครงสร้างแบ่งออกเป็น 2 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์ที่ใช้กับสมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่เลี้ยงกุ้ง เกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งกลุ่มผู้บริโภค ในประเด็นการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ประกอบไปด้วยคำถามเกี่ยวกับ การกำหนดทิศทางของวิสาหกิจชุมชน การบริหารสมาชิก กระบวนการจัดการสินค้า/การผลิต การมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก/การสื่อสาร การบริหารการเงิน/บัญชี การจัดการเรียนรู้ และประเด็นเกี่ยวกับการตลาดของผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ประกอบไปด้วยคำถามเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด การสร้างความร่วมมือด้านบุคลากร กระบวนการดำเนินงาน และสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ

ชุดที่ 2 แบบสัมภาษณ์ที่ใช้กับผู้เชี่ยวชาญเพื่อเสนอแนะนวัตกรรมการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ในประเด็นเกี่ยวกับการเสนอแนะ และตรวจสอบนวัตกรรมการพัฒนากิจการวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ประกอบไปด้วย ความเหมาะสมของนวัตกรรมฯ ความเป็นไปได้ในการนำไปปรับใช้ และทิศทางที่เหมาะสมของนวัตกรรม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับกลุ่มตัวอย่าง คือ สมาชิกวิสาหกิจชุมชนที่เลี้ยงกุ้งใน 4 จังหวัดภาคกลางตอนล่างเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งใน 4 จังหวัดภาคกลางตอนล่าง ผู้บริโภคใน 4 จังหวัด

ภาคกลางตอนล่าง และสัมภาษณ์พร้อม การสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับตัวแทนสำนักงาน ประมงจังหวัด ตัวแทนจากศูนย์วิจัยศูนย์วิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์ชายฝั่งของทั้ง ใน 4 จังหวัดภาคกลางตอนล่าง อาจารย์มหาวิทยาลัย และตัวแทนวิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้องกับ ผลิตภัณฑ์อาหารทะเล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการ จัดกลุ่มข้อมูล (Categories) เนื้อหาที่รับจากการสัมภาษณ์ ทำการเชื่อมโยงเนื้อหาแต่ละส่วน เข้าด้วยกันเพื่อหาข้อสรุป (proposition) ทั้งในภาพรวมและส่วนย่อยของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยสรุปประเด็นสำคัญ เป็น 3 ส่วน ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัด ภาคกลางตอนล่าง

2.2 ปัญหาการตลาดของผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง

2.3 การเสนอแนะกรรมการพัฒนาการบริหารวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นผลิตภัณฑ์กุ้ง ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัด ภาคกลางตอนล่าง

ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัด ภาคกลางตอนล่างทั้ง 4 จังหวัด มีลักษณะการรวมตัวกันเพื่อประโยชน์ในด้านการให้คำปรึกษา และระบบการเป็นพี่เลี้ยงในรายที่ผู้เลี้ยงประสบปัญหา กลุ่มฯ จะเข้ามาช่วยคิดและหาคำแนะนำ แนวทางการดำเนินงานที่เป็นผลทางบวกซึ่งกันและกัน กระตุ้นสมาชิกให้เกิดการพัฒนาาร่วมกัน ในหลายประเด็น ได้แก่ การศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการน้ำในบ่อเลี้ยง การกระตุ้น ให้สมาชิกต้องเข้าสู่มาตรฐาน GAP เพื่อให้กุ้งได้มาตรฐานจากกรมประมง รวมถึงการเน้นย้ำ ในเรื่องของกระบวนการเตรียมบ่อเลี้ยง การใช้จุลินทรีย์ และแร่ธาตุอย่างเหมาะสม การป้องกัน พาหะ หรือสิ่งปนเปื้อนเข้าสู่บ่อเลี้ยง เพื่อลดความเสี่ยงในการลงเลี้ยงกุ้งแล้วเกิดปัญหาโรคในกุ้ง

จากที่กล่าวมานี้พบความโดดเด่นจากการดำเนินงานของวิสาหกิจฯ ผลิตภัณฑ์กุ้ง ใน 4 จังหวัด คือ 1) วิสาหกิจฯ ผลิตภัณฑ์กุ้งในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีการดำเนินการใช้วิธี การป้องกันพาหะ และสิ่งปนเปื้อนเข้าสู่บ่อด้วยรูปแบบ “การกางมุ้งคลุมบ่อ” และการใช้พลาสติก

PE (Polyethylene) ปู่อในรูปแบบ การป้องกันการรั่วไหล (Seal) ที่ทำให้สารปนเปื้อนจากพื้นดิน และการขั้วสายของเสียจากสัตว์ปีกไม่สามารถเข้าสู่บ่อเลี้ยงได้ 2. วิสาหกิจฯ ผลิตรังนกกุ้งในจังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดสมุทรสงคราม มีรูปแบบการให้ความสำคัญกับระบบการจัดการน้ำที่เป็นปัจจัยสำคัญของการทำให้กุ้งแข็งแรง โตไว และปราศจากโรค คือ การให้ความสำคัญกับ “บ่อพักน้ำ บ่อฆ่าเชื้อ และบ่อเลี้ยง” ซึ่งต้องมีระยะเวลาการพักน้ำแต่ละบ่อประมาณ 15 วันก่อน เข้าสู่บ่อเลี้ยงเพื่อให้คุณภาพน้ำสร้างสุขภาพที่แข็งแรงให้กับตัวกุ้ง ขณะเดียวกันนั้นในบ่อกุ้งยังต้องมีบ่อดูดของเสียเพื่อทำการกำจัดตะกอน สารพิษต่างๆ เศษอาหารออกจากบ่อตลอดเวลาเพื่อลดปัญหาน้ำเน่าเสีย

นอกจากนี้จุดเน้นที่ตรงกันของผู้เลี้ยงในวิสาหกิจฯ ผลิตรังนกกุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง คือ “การพักบ่อ” จากการให้ข้อมูลพบว่า การพักบ่อ หรือการตากบ่อ เป็นกระบวนการหนึ่งที่เป็นประโยชน์ต่อการเลี้ยงกุ้งอย่างมาก โดยกระทำเมื่อดำเนินการขายกุ้งออกจากบ่อเลี้ยงหมดแล้ว ควรปล่อยน้ำออก และปล่อยให้บ่อถูกแสงแดดฆ่าเชื้อ กระบวนการนี้ผู้เลี้ยงกล่าวว่า ยิ่งตากบ่อหรือพักบ่อได้นานเท่าไร ความปลอดภัยยิ่งมากขึ้นในการปล่อยกุ้งครั้งต่อไป แต่ปัญหาที่มักเกิดขึ้นกับผู้เลี้ยง คือ ความเชื่อมั่นในตนเองสูง ไม่พักบ่อเลี้ยง ขาดการคิดอย่างรอบคอบ ขาดการเปิดรับสิ่งใหม่จากสมาชิกด้วยกัน ซึ่งมักนำไปสู่ปัญหาโรคระบาดเมื่อปล่อยกุ้งลงบ่อเลี้ยง สิ่งนี้มักพบในสมาชิกวิสาหกิจชุมชนฯ ทั้ง 4 จังหวัด

ในด้านการมีความร่วมมือหรือปฏิสัมพันธ์กับองค์กรอื่นพบว่าวิสาหกิจฯ ผลิตรังนกกุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่างส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจาก กรมประมง และศูนย์วิจัยศูนย์วิจัยและพัฒนาการเพาะเลี้ยงสัตว์ชายฝั่งของแต่ละจังหวัดในการเข้าช่วยเหลือทั้งในด้านข้อมูลข่าวสาร การช่วยเหลือจากรัฐบาล การให้ความรู้เพิ่มเติมกับผู้เลี้ยง การอบรมให้ความรู้ด้วยการป้องกันโรคในสัตว์น้ำ และการเข้าสู่มาตรฐานการปฏิบัติทางการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำที่ดี ซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐเหล่านี้เป็นพี่เลี้ยง

ขณะที่หนึ่งในวิสาหกิจฯ ที่โดดเด่น คือ วิสาหกิจฯ ผลิตรังนกกุ้งในจังหวัดสมุทรสาครที่มีรูปแบบเครือข่าย และโครงสร้างที่เด่นชัด มีการจัดตั้งเป็นสหกรณ์ ซึ่งสมาชิกกลุ่มที่เข้าร่วมกับสหกรณ์ของวิสาหกิจฯ สามารถลงหุ้น และรับปันผลจากการดำเนินงานของสหกรณ์ นอกจากนี้พบว่าสินค้าของสหกรณ์ ในบางรายการเกิดขึ้นจากการใช้องค์ความรู้ในลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างรายได้ และจัดจำหน่าย คือ จุลินทรีย์ผลไม้ ทั้งนี้วิสาหกิจฯ ยังได้เผยแพร่ข้อมูลวิธีการทำจุลินทรีย์ผลไม้ เพื่อเป็นการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เลี้ยงให้สามารถนำไปดำเนินการเองได้

เมื่อสอบถามมุมมองไปยังผู้เลี้ยงกุ้งที่ไม่อยู่วิสาหกิจฯ ผลลัพธ์ทั้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง พบว่า ความคิด และมุมมองที่กลับมาที่วิสาหกิจฯ ผลลัพธ์ทั้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่างส่วนหนึ่งเห็นถึงการปรึกษาหารือเป็นกระบวนการสำคัญของความเป็นวิสาหกิจ ผลลัพธ์ทั้ง แต่ไม่ทราบข้อมูลเชิงลึกจึงไม่กล้าที่จะให้ข้อมูลได้อย่างชัดเจน และมีผู้ให้ข้อมูลบางส่วนที่ให้ข้อมูลในทางชื่นชมในวิสาหกิจผลลัพธ์ทั้ง ถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิก

ผลการระบุปัญหาการตลาดของผลลัพธ์ทั้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง

ผลการระบุปัญหาการตลาดของผลลัพธ์ทั้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่างทั้ง 4 จังหวัด พบว่าปัญหาเกิดขึ้นกับผู้เลี้ยงกุ้งในวิสาหกิจฯ ผลลัพธ์ทั้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางและผู้เลี้ยงกุ้งที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มวิสาหกิจฯ ผลลัพธ์ทั้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง คือ การขาดช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย โดยส่วนมากผู้เลี้ยงฯ จะทำการจำหน่ายกุ้งออกจากบ่อด้วยการส่งต่อให้แม่ค้าคนกลาง หรือแพกุ้ง โดยกลุ่มผู้ซื้อเหล่านี้จะมาตีราคาซื้อกุ้งจากบ่อเลี้ยง ทำให้ยากต่อการจำหน่ายออก แต่ต้องแลกกับราคาที่ผ่านแม่ค้าคนกลาง ผู้เลี้ยงเกือบทั้งหมดเห็นผลว่าไม่สามารถจัดจำหน่ายเองได้ด้วยขาดกำลังคน และไม่มั่นใจว่าการเปิดช่องทางการจัดจำหน่ายเองจะได้รายได้คุ้มค่าหรือไม่ ขณะที่การเปิดให้ผู้บริโภคเข้ามาซื้อที่บ่อเลี้ยงก็อาจสร้างความเสี่ยงในแง่ของพาหะนำโรคเข้าสู่บ่อเลี้ยงอีกด้วย ในขณะที่ผู้เลี้ยงกุ้งที่ไม่ได้เข้าร่วมวิสาหกิจฯ มีลักษณะการใช้ช่องทางการจัดจำหน่ายเช่นเดียวกัน คือ แพกุ้ง และแม่ค้าคนกลางมีบางรายเท่านั้นที่มีการขายผ่านการส่งออนไลน์ (Facebook) บ้างแต่ไม่ได้ดำเนินการในรูปแบบออนไลน์บ่อย

อย่างไรก็ตาม พบว่าการส่งต่อแม่ค้าคนกลางนั้น ได้ราคาดีกว่าการขายให้แพกุ้งซึ่งมักมีราคาต่ำกว่า และหากต้องการให้กุ้งได้ราคาดี การมีมาตรฐานรับรองจากบ่อเลี้ยงถือเป็นเรื่องสำคัญ พบว่ากุ้งที่ผ่านมาตรฐานการรับรองคุณภาพจะได้ราคาสูงกว่ากุ้งที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ซึ่งการรับรองมาตรฐานส่งผลในหลายส่วน อาทิ ความเชื่อมั่นในผลลัพธ์สินค้าตั้งแต่แม่ค้าที่รับไปซื้อ จนกระทั่งปลายทางคือผู้บริโภค ความสำคัญนี้ทำให้ผู้เลี้ยงที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจฯ และผู้เลี้ยงที่ไม่ได้อยู่วิสาหกิจฯ ต่างพยายามทำให้บ่อเลี้ยงของตนเองผ่านมาตรฐานการรับรอง และพบว่า ผู้เลี้ยงที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจฯ ในจังหวัดสมุทรสาครมีข้อกำหนดในการเข้าร่วมสมาชิก อาทิ ขอให้สมาชิกผู้เลี้ยงทุกคนควรได้มาตรฐานการรับรองคุณภาพการเลี้ยง โดยปัจจุบันมาตรฐานการรับรองจากกรมประมง ที่เรียกว่า มาตรฐาน GAP

ถือเป็นมาตรฐานขั้นพื้นฐานที่ผู้เลี้ยงกุ้งจะต้องได้รับ ซึ่งมาตรฐานนี้กำลังถูกปรับเปลี่ยนไปเป็นมาตรฐานที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศ เพื่อกำหนดคุณภาพ ความปลอดภัย และสุขอนามัยของสินค้าเกษตร (มาตรฐาน มกษ.)

การศึกษายังพบว่า การกระจายการรับรู้เพื่อให้เกิดความนิยมในผลิตภัณฑ์กุ้งหรือที่เรียกว่าการส่งเสริมการตลาด ยังไม่พบแนวทางการสร้างสรรค์เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภคได้มากนัก จากข้อมูลพบว่าในประเด็นการส่งเสริมการตลาดเน้นไปที่การให้ความสำคัญในกระบวนการเลี้ยง เช่น รูปแบบการเลี้ยงด้วยระบบน้ำเค็ม และใช้จุลินทรีย์ในการให้อาหาร ซึ่งเป็นเช่นเดียวกันผู้เลี้ยงที่ไม่ได้เป็นสมาชิกวิสาหกิจฯ

ในด้านกระบวนการดำเนินงาน พบว่า ผู้เลี้ยงที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจฯ และผู้เลี้ยงที่ไม่ได้เป็นสมาชิกวิสาหกิจฯ มีการความเห็นสอดคล้องกันอยู่ด้วยกัน 3 ประเด็นคือ 1) ให้ความสำคัญกับเทคนิคในกระบวนการดำเนินงานตั้งแต่เริ่มต้นคือ พันธุ์กุ้ง เพราะพันธุ์ที่มีความเป็นแบรนด์ที่มีชื่อเสียง เมื่อกุ้งโตขึ้นจะได้ระบบความนิยมในการเข้ามาซื้อจากแม่ค้า หรือแพคเกจ 2) ให้ความสำคัญกับกระบวนการเลี้ยง เช่น การใช้จำหน่ายแร่ธาตุ จุลินทรีย์ และอาหารอย่างเหมาะสม เพื่อทำให้ขนาดกุ้งเป็นไปตามที่ต้องการให้มากที่สุด 3. ให้ความสำคัญกับมาตรฐานการรับรอง เพื่อให้กุ้งของบ่อเลี้ยงตนเองเป็นที่ยอมรับ และได้ราคาดี

นอกจากนี้ยังมีความเห็นสอดคล้องกันทั้งผู้เลี้ยงที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจฯ และผู้เลี้ยงที่ไม่ได้เป็นสมาชิกวิสาหกิจฯ ผลผลิตกุ้งว่า ปัจจุบัน กุ้งแวนาไม คือ กุ้งที่สามารถดึงดูดผู้บริโภคได้ที่สุด เพราะราคาจำหน่ายที่ถูกกว่ากุ้งชนิดอื่น และเลี้ยงง่าย อัตราการรอดสูงกว่ากุ้งชนิดอื่น รวมถึงมองว่าจุดแข็งของพื้นที่ใน 4 จังหวัดภาคกลางตอนล่างเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผู้บริโภคเลือกที่จะซื้อกุ้งเพื่อบริโภคมากขึ้น

สำหรับประเด็นด้านบุคลากร เชื่อมโยงกับประเด็นการดำเนินงานและการส่งเสริมการตลาด โดยการสัมภาษณ์พบข้อมูลไปในทิศทางเดียวกันว่า คนรุ่นใหม่ หรือคนรุ่นลูก รุ่นหลาน จะเป็นกำลังสำคัญให้เกิดการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์กุ้งได้ ทั้งในเรื่องของการจัดการ เพื่อให้เกิดการรับรองมาตรฐานไปจนกระทั่งการส่งเสริมการตลาด

สอดคล้องกับการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้บริโภคใน 4 จังหวัดภาคกลางตอนล่างพบว่า ในมุมมองของผู้บริโภคให้ความสำคัญกับเรื่องของ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ อาทิความสะอาด ตัวตนารับประทาน การแปรรูปกระบวนการที่ทำให้เห็นว่าของสด สะอาด จากกระบวนการเลี้ยง

ซึ่งมีผลต่อความดึงดูดที่จะซื้อหรือไม่ซื้อในผลิตภัณฑ์กุ้ง โดยหากมีการโฆษณาในประเด็นข้างต้น และมีช่องการจัดจำหน่ายที่หลากหลาย น่าจะทำให้เกิดปริมาณการบริโภคเพิ่มขึ้น

ผลการประชุมกลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำการเสนอแนะในนวัตกรรมการพัฒนาการบริหารวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล และทำเชิญตัวแทนหน่วยที่เกี่ยวข้อง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อทำการลงความเห็น ข้อเสนอแนะ อันนำมาสู่นวัตกรรมพัฒนาการบริหารวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ดังนี้

งานวิจัยเรื่อง นวัตกรรมพัฒนาการบริหารวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ทำให้เห็นว่า จุดที่เหมือนกันในทั้ง 4 จังหวัด ในประเด็นการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง คือ เรื่องความต้องให้กุ้งได้อย่างมีคุณภาพ ขนาดไซส์ที่ใหญ่ จึงจะเป็นที่น่าดึงดูดกับผู้บริโภค ดังนั้นวิธีการที่สำคัญ คือต้องทำให้เกิดการบริหารจัดการคุณภาพน้ำในบ่อเลี้ยงให้สะอาด ซึ่งปัจจัยที่จะทำให้ น้ำในบ่อเลี้ยงสะอาดและส่งผลให้สุขภาพกุ้งมีความแข็งแรง ได้สรุปมาดังนี้

1. ต้องมีระบบการกรองน้ำที่สะอาดก่อนเข้าบ่อเลี้ยง
2. ต้องสร้างระบบการกำจัดของเสียในบ่อเลี้ยง
3. ต้องป้องกันพาหะที่จะนำไปสู่ของเสียในน้ำ
4. ต้องใช้วัสดุ และอุปกรณ์ที่ป้องกันการปนเปื้อนที่จะเข้ามายังน้ำในบ่อเลี้ยง

ทั้ง 4 ข้อที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นแนวทางการดำเนินงานใหม่ๆ ในเรื่องของการพัฒนาการเลี้ยงกุ้งทั้งในกลุ่มฯ/วิสาหกิจชุมชน และเกษตรกรผู้เลี้ยง ดังนี้

1. เกิดการสร้างระบบกรองน้ำที่ผ่านระบบบ่อบำบัด บ่อฆ่าเชื้อโรค ก่อนลงสู่บ่อเลี้ยง
2. มีการพักบ่อ ตามระยะเวลาที่ปลอดภัยเพื่อลดความเสี่ยงการเป็นพื้นที่กักเก็บเชื้อโรค
3. หาเทคนิคการป้องกันพาหะที่จะนำไปสู่ของเสียในน้ำในรูปแบบใหม่ๆ
4. ใช้วัสดุ และอุปกรณ์ที่ป้องกันการปนเปื้อนที่จะเข้ามายังน้ำในบ่อเลี้ยง

จาก 4 ข้อข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมองว่า สิ่งที่จะกลายเป็นนวัตกรรมการพัฒนาการบริหารวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง ในด้านการดำเนินงานของกลุ่ม/วิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นผลิตภัณฑ์กุ้ง คือ สิ่งที่เรียกว่า นวัตกรรมด้านกระบวนการภายใต้ชื่อ นวัตกรรมด้านกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์กุ้งในบ่อเลี้ยงโดยมีองค์ประกอบ คือ 1) CTS (Clarifier- Treatment- Shrimp farming) ซึ่งหมายถึงกระบวนการสร้างคุณภาพน้ำบ่อเลี้ยงกุ้ง 2) PP (Product Protection) ซึ่งหมายถึงกระบวนการป้องกันพาหะที่ให้เชื้อโรคเข้าสู่บ่อ โดยใช้วิธีกางมุ้งคลุมบ่อ /PE & PE Seal 3) ET (Environment Treatment) ซึ่งหมายถึงกระบวนการฟักบ่อ หรือตากบ่อ เพื่อฆ่าเชื้อโรค

ในด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง พบว่าความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์กุ้ง ที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่พุ่งเป้าว่าเป็นจุดขายทางการตลาดของผลิตภัณฑ์คือมาตรฐานการรับรองในผลิตภัณฑ์สินค้าสัตว์น้ำ ซึ่ง ณ ปัจจุบันมีการพัฒนาไปสู่การรับรองใน 2 รูปแบบหลักคือ GAP และ BAP (มาตรฐานกระบวนการเลี้ยงและแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารจากสัตว์น้ำจาก Aquaculture Certification Council, Inc. (ACC) สหรัฐอเมริกา) และพบว่าความต้องการของผู้บริโภคในลักษณะเดียวกัน คือ ต้องการผลิตภัณฑ์สินค้าที่มีความสะอาดปลอดภัย และถูกสุขอนามัย จึงมองว่ากลไกสำคัญนั้นต้องทำให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างมาตรฐานสินค้า สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภคได้ และกลายเป็นความต้องการซื้อผลิตภัณฑ์กุ้ง ซึ่งจากข้อมูลการสัมภาษณ์พบว่า มาตรฐานการรับรองที่ผู้เลี้ยงกุ้งให้ความสำคัญอยู่นั้น ประกอบไปด้วย มาตรฐาน GAP (Good Agriculture Practices) หมายถึง แนวทางในการทำการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีตรงตามมาตรฐานที่กำหนด ได้ผลผลิตสูงคุ้มค่าการลงทุนและขบวนการผลิตจะต้องปลอดภัยต่อเกษตรและผู้บริโภค มาตรฐาน BAP (Best Aquaculture Practices) คือ มาตรฐานกระบวนการเลี้ยงและแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารจากสัตว์น้ำ ที่ Aquaculture Certification Council, Inc. (ACC) ของสหรัฐอเมริกา จะเป็นผู้ให้การรับรองแก่ผลิตภัณฑ์ที่ผ่านกระบวนการตรวจสอบตามมาตรฐาน BAP ที่ ครอบคลุมกระบวนการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำโดยเฉพาะกุ้ง และมาตรฐานอาหารปลอดภัย คือ ข้อกำหนดและแนวทางปฏิบัติที่กำหนดขึ้นเพื่อควบคุมและป้องกันอันตรายในอาหาร ตลอดจนห่วงโซ่อาหาร ซึ่งมุ่งเน้นให้การผลิตและจัดจำหน่ายอาหารเป็นไปตามข้อกำหนดที่ปลอดภัยและมีคุณภาพ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นมาตรฐานที่ถูกกำหนดโดยองค์กรระดับสากลและระดับชาติ ทั้ง 3 มาตรฐานการรับรองผู้วิจัยจึงสกัดออกมาเป็นรูปแบบที่จำง่าย โดยเรียกสิ่งนี้ว่า นวัตกรรมด้านความเชื่อมั่น

ในผลิตภัณฑ์ (Product Confidence) โดยมีองค์ประกอบ 3 มาตรฐานที่สำคัญที่ข้างต้นที่กล่าว คือ มาตรฐานอาหารปลอดภัย, มาตรฐาน GAP (Good Agriculture Practices) และมาตรฐาน BAP (Best Aquaculture Practices)

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมการพัฒนาการบริหารวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง” จากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ มีประเด็นสำคัญซึ่งสามารถนำมาสรุปและอภิปรายตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

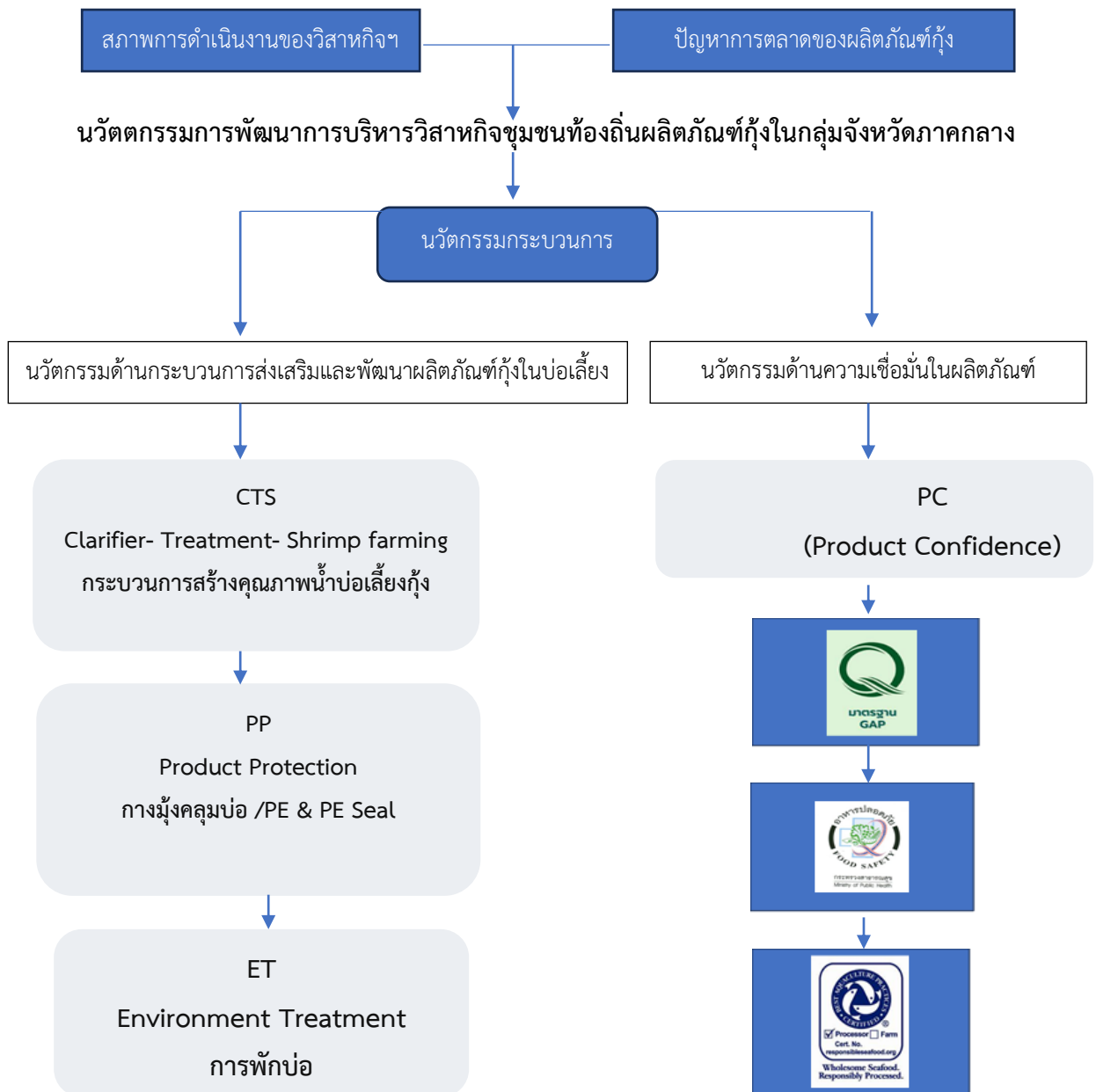
1. การวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า เป้าหมายสำคัญของผู้เลี้ยงกุ้งในกลุ่มวิสาหกิจผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง คือ ความสามารถที่จะทำให้กุ้งมีการเติบโตอย่างสมบูรณ์ ได้ขนาดเป็นที่น่าพึงพอใจ ซึ่งปัจจัยที่จะทำให้กุ้งสามารถเป็นไปตามเป้าหมายได้นั้น จำเป็นจะต้องมีกระบวนการพัฒนาบริหารจัดการรูปแบบการเลี้ยงอย่างถูกต้อง ไม่ประมาท ไม่ข้ามขั้นตอน และให้ความสำคัญกับเรื่องของความสะอาดน้ำที่จะเข้าสู่บ่อเลี้ยง เนื่องจากน้ำเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่จะทำให้กุ้งแข็งแรง หากน้ำมีสารพิษ ตะกอน หรือเศษอาหารตกค้าง นั่นคือบ่อเกิดโรคที่จะมากับตัวกุ้ง นอกจากนี้ยังต้องหาแนวทางการป้องกันพาหะที่จะสามารถเป็นปัจจัยร่วมให้เกิดโรคในตัวกุ้ง จึงทำให้เกิดเทคนิคต่างๆ เช่น การกางมุ้งคลุมบ่อ เป็นกระบวนการพัฒนาและบริหารให้ผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่างกลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพมาตรฐาน สอดคล้องกับ เสาวลักษณ์ พรหมสร และสุธรรม ขนาบศักดิ์ (2567), ทิพวรรณ ฤทธิชัย และชุตานพร สอนภักดี (2565), เสริมศักดิ์ สัตตบงกช (2557), เรื่องไรต์กฤษณะ (2559) ได้กล่าวว่า คุณภาพน้ำถือเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้เลี้ยงกุ้ง ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ รวมถึงการให้ความสำคัญกับบ่อพักน้ำเพื่อให้เป็นพื้นที่กั้นกรองน้ำก่อนลงสู่บ่อเลี้ยง ดังนั้น บ่อเลี้ยงที่สามารถควบคุมปริมาณน้ำ คุณภาพของน้ำ และสามารถป้องกันการพาหะที่จะเข้ามาตามช่องทางต่างๆ ในบ่อเลี้ยงได้ จะส่งผลให้การเติบโตของกุ้งที่เลี้ยงมีขนาดที่ต้องการ อีกทั้งยังส่งผลให้โรคที่เกิดจากกุ้งจะมีน้อย

2. การระบุปัญหาการตลาดของผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง จากที่กล่าวมาแล้วตามข้างต้น ทำให้เห็นว่า ผู้เลี้ยงในกลุ่มวิสาหกิจฯ ผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง และผู้เลี้ยงที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มวิสาหกิจฯ ผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลาง

ตอนล่าง ให้ความสำคัญเรื่องของมาตรฐานการรับรองผลิตภัณฑ์กุ้ง จุดเด่นในมาตรฐานการรับรองจะส่งผลให้กุ้งมีราคาที่ดีขึ้นเมื่อนำไปจัดจำหน่าย แต่พบว่า การเชื่อมโยงการรับรู้ในมาตรฐานของผลิตภัณฑ์กุ้งไปยังผู้บริโภคยังอยู่ในข้อจำกัดเนื่องจาก ผู้เลี้ยงฯ ไม่ได้จำหน่ายผลิตภัณฑ์กุ้งส่งตรงสู่มือผู้บริโภค แต่เป็นการจำหน่ายเข้าสู่แม่ค้าคนกลาง หรือแพกุ้ง ซึ่งการสื่อสารจากแม่ค้าคนกลางสู่ผู้บริโภคนั้นกลายเป็นส่วนสำคัญที่จะเป็นกลไกเชื่อมโยงการรับรู้ของผู้บริโภคในเรื่องของมาตรฐานการรับรองในผลิตภัณฑ์กุ้ง ส่งผลต่อการดึงดูด หรือจูงใจให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์กุ้งจากแม่ค้า ดังนั้น เพื่อให้ผู้เลี้ยงฯ มีรายได้จากการเลี้ยงมากขึ้น กลไกที่สำคัญ คือ ต้องทำให้ผลิตภัณฑ์กุ้งจากบ่อเลี้ยงได้รับการรับรองในมาตรฐานใดมาตรฐานหนึ่ง ซึ่งนอกจากเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภคที่อยู่ปลายทางของการเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในผลิตภัณฑ์กุ้งแล้ว ยังเป็นการเพิ่มรายได้ และอาจเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายได้มากขึ้น ดังนั้น มาตรฐานการรับรองนั้นกลายเป็นมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์กุ้งมีราคาที่สูงขึ้นกว่ากุ้งที่ไม่ได้รับรองมาตรฐานในตลาดรับซื้อ สอดคล้องกับ ธนภัทร ยีชะเด (2561), วราภรณ์ สุยะนันท์, กุลภา กุลติลก และวิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย (2564) ที่กล่าวถึงกระแสความสนใจด้านความปลอดภัยกลายเป็นปัจจัยหนึ่งของการตัดสินใจของผู้บริโภค ฉะนั้น หากทำให้ผลิตภัณฑ์กุ้งอยู่ในมาตรฐานการรับรอง จะกลายเป็นสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจที่เป็นแรงผลักดันให้เกิดคุณภาพในผลิตภัณฑ์กุ้งอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับกระแสนิยมของผู้บริโภคในปัจจุบัน ส่วนในประเด็นช่องทางการจัดจำหน่ายนั้น ถึงแม้จะพบว่าช่องทางการจัดจำหน่ายจะยังเป็นข้อจำกัดของผู้เลี้ยงฯ แต่ถือได้ว่า ข้อจำกัดดังกล่าวเพื่อมิให้เกิดความเสี่ยงในเรื่องของความคุ้มค่า เนื่องจากการนำกุ้งขึ้นจำหน่ายในแต่ละครั้งต้องขึ้นคราวละจำนวนมากๆ ฉะนั้นความเสี่ยงที่จะจัดจำหน่ายเองให้หมดยังเป็นเรื่องที่ผู้เลี้ยงฯ ไม่มั่นใจความคุ้มค่า ซึ่งจากที่กล่าวไปในข้างต้นหากทำให้ผลิตภัณฑ์กุ้งได้รับมาตรฐานการรับรอง ความโดดเด่นนี้อาจกลายเป็นการเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่ายเข้ามาหาผู้เลี้ยงฯ เอง อาทิ กลุ่มทุนที่ต้องการกุ้งที่มีมาตรฐานรับรองเพื่อแปรรูปและส่งออก เป็นต้น

3. นวัตกรรมการพัฒนาการบริหารวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง จึงเป็นการนำเสนอ “นวัตกรรมในเชิงกระบวนการ” เพื่อเป็นการสร้างรูปแบบให้คำถึงองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการเลี้ยงซึ่งจะส่งผลให้ผู้เลี้ยงเข้าใจภาพรวมอย่างง่ายและชัดเจน ว่าการพัฒนาการบริหารให้วิสาหกิจชุมชนผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่างนั้นมีกระบวนการที่สามารถนำไปปรับใช้กับผู้ที่มีความสนใจในการเลี้ยงกุ้งอย่างไร

ผู้วิจัยจึงทำเสนอออกมาใน 2 รูปแบบ คือ “นวัตกรรมด้านการกระบวนการส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์กุ้งในบ่อเลี้ยง” และ “นวัตกรรมด้านความเชื่อมั่นในผลิตภัณฑ์” ดังภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 นวัตกรรมพัฒนาการบริหารวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นผลิตภัณฑ์กุ้ง
ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัยนวัตกรรมการบริหารวิสาหกิจชุมชนท้องถิ่นผลิตภัณฑ์กุ้งในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง สามารถนำไปปรับใช้กับผู้เลี้ยงกุ้งได้ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้เลี้ยงรายใหม่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากให้กระบวนการเลี้ยงกุ้งเกิดผลสำเร็จและลดปัญหาเรื่องของโรคระบาดในกุ้ง ขณะเดียวกันควรนำข้อมูลการศึกษาใช้เป็นส่วนหนึ่งของคู่มือการเตรียมความพร้อมในการเลี้ยงกุ้ง และกระจายสู่ชุมชนท้องถิ่นที่มีความประสงค์จะเลี้ยงกุ้งเพื่อจัดจำหน่ายได้ใช้ข้อมูลเหล่านี้พิจารณาอย่างรอบคอบ เพื่อให้กระบวนการเลี้ยงเป็นไปอย่างถูกต้อง และไม่เกิดความเสี่ยงในช่วงการเลี้ยง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาเพิ่มเติมในประเด็นอื่นๆ เช่น ควรต่อยอดการศึกษาถึงช่องว่างของผู้เลี้ยงกับผู้บริโภค อาทิ การลงช่องว่างเพื่อสร้างรายได้จากผู้เลี้ยงกุ้งสู่ผู้บริโภค เนื่องจากหากสามารถหากรรมวิธีการลดกลไกของแม่ค้าคนกลางได้ จะทำให้รายได้ผู้เลี้ยงกุ้งเพิ่มขึ้นและผู้บริโภคเองจะได้บริโภคกุ้งในราคาที่ถูกลงกว่าตลาดในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมประมง. (2560). ยุทธศาสตร์กรมประมง พ.ศ. 2560-2564. สืบค้นวันที่ 11 สิงหาคม 2567 จาก www4.fisheries.go.th
- กรมประมง. (2565). สถิติการเลี้ยงกุ้งประจำปี พ.ศ. 2565. สืบค้นวันที่ 11 สิงหาคม 2567 จาก www4.fisheries.go.th
- คณะกรรมการนโยบายการบริหารงานจังหวัดและกลุ่มจังหวัดแบบบูรณาการ. (2560). การจัดตั้งกลุ่มจังหวัดและกำหนดจังหวัดที่เป็นศูนย์ปฏิบัติการของกลุ่มจังหวัด (ฉบับที่ 3). สืบค้นวันที่ 11 สิงหาคม 2567 จาก https://www.soc.go.th/wp-content/uploads//2021/10/v64_3352edit.pdf
- ธนภัทร ยีชะเด. (2561). นวัตกรรมระบบสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการจัดการฟาร์มกุ้งของเกษตรกรรายย่อยภายใต้กลุ่มสหกรณ์. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พัชรินทร์ ลังกาปอน. (2565). สถานการณ์สินค้ากุ้งทะเลและผลิตภัณฑ์ ในช่วง 9 เดือนแรก ปี 2565. กรุงเทพฯ: กลุ่มเศรษฐกิจการประมงกองนโยบายและแผนพัฒนาการประมง กรมประมง.

- มลฤดี สนิธิ. (2559). รูปแบบการจัดการฟาร์มและการควบคุมอินทรีย์สารในบ่อกุ้งของเกษตรกรเพื่อป้องกันโรคตายด่วนในกุ้งทะเล. (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา.
- เสาวลักษณ์ พรหมศร และสุธรรม ขนาบศักดิ์. (2567). การศึกษาการผลิตกุ้งขาวแวนาไม ของเกษตรกรรายย่อยในตำบลเกาะเพชร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. **อินทนิล ทักษิณสาร**, 19(2), 127-156.
- ทิพวรรณ ฤทธิชัย และชุตตาพร สอนภักดี. (2565). การตัดสินใจลงทุนเลี้ยงกุ้งแบบผสมระหว่าง กุ้งขาวแวนาไมกับกุ้งก้ามกรามในบ่อดินของเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้ง อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม. **วารสารเทคโนโลยีภาคใต้**, 15(1), 95-109.
- เสริมศักดิ์ สัตตบงกช. (2557). การถ่ายทอดเทคโนโลยีการจัดการน้ำหลังการเลี้ยงกุ้งในพื้นที่น้ำจืด ตามแนวพระราชดำริ. **สุทธิปริทัศน์**, 28(86), 35-71.
- เรืองโร โตกฤษณะ. (2559). การเสริมสร้างสมรรถนะเกษตรกรผู้เลี้ยงกุ้งโดยการจัดการ **สหกรณ์ผู้เลี้ยงกุ้ง**. (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย
- วรางคณา สุยะนันท์, กุลภา กุลติลก และวิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความ ตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารทะเลที่ติดฉลากสิ่งแวดล้อมในกรุงเทพมหานคร. **วารสาร เศรษฐศาสตร์และกลยุทธ์การจัดการ**, 8(2), 180-200.

ผู้เขียน

วรพงศ์ แสงผัด*

คณะรัฐประศาสนศาสตร์และสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด
เลขที่ 1458 ตำบลชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี 76120
E-mail: worophonong.sangpud@stamford.edu

เพ็ญศรี ฉรินัง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
เลขที่ 96 หมู่ 3 ตำบลศาลายา อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม 73170

วรเดช จันทรศร

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
เลขที่ 148 ถนนเสรีไทย แขวงคลองจั่น บางกะปิ กรุงเทพมหานคร 10240

วิวัฒน์ หมั่นการ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
เลขที่ 119 ม.9 ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 52100

การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ปัญหาหนี้ออกกลางคัน

Integrating teaching and learning to solve
the problem of students dropping out

บุญวัตร ผิวขำ*, ทวีโชค เจริญไกร และศักดิ์ดา หารเทศ

Boonyawat Phiwkham*, Taveechok Hreankrai and Sakda Hanthet

Received: 24 June 2024, Revised: 24 December 2025, Accepted: 26 December 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาปัญหา สาเหตุการออกกลางคันของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราชย้อนหลัง 5 ปี 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนิสิต และ 3) เพื่อพัฒนาแนวทางการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในการแก้ปัญหาหนี้ออกกลางคัน การวิจัยเรื่องนี้เป็นรูปแบบการวิจัยแบบผสมวิธี คือ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามเชิงสำรวจกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 230 รูป/คน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 15 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน สรุปข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนิสิตย้อนหลัง 5 ปีพบว่า ความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง จากการวิเคราะห์ผลการตอบแบบสอบถามร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำให้เห็นปัญหาหลักเกิดจากสภาพแวดล้อมที่ไม่ได้ดำเนินการให้เอื้อต่อการเข้ามาศึกษาต่อหรือเข้ามาศึกษาแล้ว ในขณะที่สิ่งอำนวยความสะดวกในแต่ละปีที่ผ่านมา ยังไม่ได้จัดการให้ทั่วถึง พร้อมทั้งการสอนของอาจารย์ยังไม่พัฒนาให้เท่าทันสมัย มีการใช้วิธีการแบบเดิม ใช้สื่อการสอนแบบเดิม และสื่อสนับสนุนในชั้นเรียนยังคงมีปัญหาในบางห้อง 2) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนิสิตในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันอยู่ในระดับมาก ทั้งภาพรวมและรายด้าน ผลการทดสอบการถดถอยแบบพหุคูณ แสดงให้เห็นว่า จากตัวแปรอิสระทั้งหมด 4 ตัวแปร มีตัวแปรอิสระทั้งหมด 2 ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยพหุคูณอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (X_3) และปัจจัยด้านสื่อการเรียนการสอน

(X₂) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.216 และมีค่าอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 4.7

3) การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในการแก้ปัญหาหนี้ออกกลางคัน พบว่าวิธีการที่เหมาะสมสำหรับการบูรณาการคือ การบูรณาการแบบสอดแทรก แต่หากจะนำมาใช้เฉพาะเนื้อหาประจำเรื่องหรือบทควรเป็นการบูรณาการแบบพหุวิทยาการและการบูรณาการแบบคู่ขนาน วิธีที่ไม่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่คือ การบูรณาการแบบข้ามวิชา ฉะนั้น ถ้าจะเลือกใช้ก็สามารถเลือกใช้ได้ทุกวิธีการ แต่ต้องมีหลักการประยุกต์ใช้ที่คำนึงถึงประโยชน์ต่อการเรียนของนิสิต โดยจากการศึกษาทำให้ได้กลยุทธ์ที่มีชื่อว่า “3P-ISR”

คำสำคัญ : ปัญหาและสาเหตุการออกกลางคันของนิสิต, ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคัน, การแก้ปัญหาหนี้ออกกลางคัน

Abstract

This research aimed to: 1) inquire into the problems and causes of dropout of students of Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus over the past 5 years; 2) study the factors affecting students' dropout, and 3) integrate teaching management to solve the problem of students dropping out. This research was a mixed-method research. The quantitative research was a survey research form with a sample group of 230 monks/ persons. The qualitative research was conducted by conducting in-depth interviews with key informants 15 monks/persons, and focus group discussions with experts 9 monks/persons, summarizing data using content analysis.

The results of the research found that : 1) Problems and causes of dropout of students over the past 5 years, found that overall opinions were at a moderate level. From the analysis of the results of the questionnaires together with in-depth interviews, it was found that the main problem was caused by the environment that was not made conducive to further study or to study already, while the facilities in each past year were not managed thoroughly, along with the teaching of teachers was not developed to be up-to-date, using the same methods, using the same teaching media, and supporting media in the classroom

still had problems in some rooms. 2) The overall level of opinions on factors affecting students' dropout is at a high level, both overall and in each aspect. The results of the multiple regression test showed that out of the 4 independent variables, there were 2 independent variables that entered the multiple regression equation with statistical significance at the 0 .05 level, namely, the factor of facilities (X_3) and the factor of teaching media (X_2), with a coefficient (R) of 0.216 and a predictive power of 4.7 percent. 3) Integration of teaching management to solve the problem of students dropping out found that the appropriate method for integration is insertion integration. However, if it is to be used only for the content of a subject or chapter, it should be a multidisciplinary integration and parallel integration. The method that is not suitable for the context of the area is cross-subject integration. Therefore, if you want to use it, you can use any method, but you must have an application principle that takes into account the benefits to students' learning. From the study, we have come up with a strategy called “3P-ISR”.

Keywords : problems and causes of student dropout, factors affecting dropout, solving the problem of student dropout

บทนำ

บทบาทหน้าที่ของรัฐบาลที่สำคัญประการหนึ่งคือ การจัดการศึกษาพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ มีความสามารถเชี่ยวชาญตามความถนัดของตนและรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (บุญสงค์ ลาคำ, 2563) ภารกิจตามบทบาทดังกล่าวปรากฏชัดหลายประการ เช่น ดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาตลอดระยะเวลาสิบสองปี อย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามต้องการในระบบต่างๆ โดยส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ร่วมมือกับองค์กรภาคีรัฐเอกชนเข้าร่วมจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานสากลพัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพครู สอดคล้องกับหมวดที่ 2 มาตราที่ 22 ที่ว่า “การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้

และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ซึ่งจากที่กล่าวมานั้น ต้องมีการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนโฉมบทบาท “ครู” ให้เป็นครูยุคใหม่ที่ตระหนักถึงบทบาท มีความรับผิดชอบในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สื่อดิจิทัลแพลตฟอร์ม และร่วมพัฒนาการศึกษาเพื่อเป็นเลิศทางวิชาการระดับนานาชาติ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

โดยมหาวิทยาลัยมีขอบข่ายอำนาจหน้าที่ตาม พรบ. การอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 หมวด 4 ส่วนที่ 1 มาตราที่ 26 คือ สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้ (1) การจัดการศึกษา (2) การวิจัยและการสร้างนวัตกรรม (3) การบริการวิชาการแก่สังคม (4) การทะนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม และ (5) หน้าที่และอำนาจอื่นตามที่กฎหมายกำหนด (พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562, ราชกิจจานุเบกษา) ซึ่งจากภาระหน้าที่ที่มหาวิทยาลัยต้องรับผิดชอบจึงมีส่วนสำคัญในการดำเนินการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นไปอย่างระบบ ชัดเจน และเที่ยงธรรม โดยที่นิสิตนักศึกษาสามารถเชื่อมั่นที่ได้เข้ารับการศึกษในสถาบันนั้นๆ ได้รับการบริการที่ดีมีคุณภาพต่อไป

ซึ่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาภายใต้การกำกับของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้ดำเนินการพัฒนาประชากรผู้เรียนให้เป็นการกำลังคนคุณภาพของประเทศตามแผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ระยะที่ 13 (พ.ศ.2565-2570) ที่กำหนดวิสัยทัศน์ให้เป็น “มหาวิทยาลัยที่จัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ และสร้างพุทธนวัตกรรมเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม” โดยมีจุดมุ่งหมายสำหรับการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับนโยบายแห่งรัฐโดยเฉพาะแผนพัฒนาการอุดมศึกษา พ.ศ. 2564-2570 ที่กำหนดให้มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันอุดมศึกษาในกลุ่มที่ 4 ที่มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาปัญญาและคุณธรรมด้วยหลักศาสนาจัดการศึกษาพัฒนาบัณฑิตให้มีสติปัญญาและคุณธรรมโดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “บูรณาการจัดการเรียนการสอนกับศาสตร์สมัยใหม่เพื่อสร้างพุทธนวัตกรรมให้ได้บัณฑิตที่มีคุณภาพและคุณธรรมเป็นฐานรากในการพัฒนาจิตใจและสังคม” (กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2565) ให้มีทักษะความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะในการปฏิบัติงาน และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นสุข จากนโยบายด้านการจัดการศึกษาของประเทศไทยดังกล่าว มหาวิทยาลัยมหาจุฬา

ลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีความตระหนักในบทบาทหน้าที่ขององค์กรในการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาเสริมสร้างสติปัญญา พัฒนาทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นแก่ประชากรวัยศึกษาที่อยู่ในความรับผิดชอบของสถาบัน

อย่างไรก็ตาม พบว่ามีสภาพปัญหาหรือข้อจำกัดสำคัญที่เป็นอุปสรรคและส่งผลกระทบต่อการขับเคลื่อนการขับเคลื่อนภารกิจให้บรรลุเป้าหมายประการหนึ่ง คือ “ปัญหานิสิตออกกลางคัน” เพราะทำให้จำนวนของนิสิตที่จบการศึกษาไม่เป็นไปตามเป้าหมายของหลักสูตร โดยพบว่าในระดับปริญญาตรี ปีการศึกษา 2561 - 2563 นิสิตสาขาพระพุทธศาสนาออกกลางคันเฉลี่ยสะสม 12.44 % ปีการศึกษา 2561 - 2564 นิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษาออกกลางคันเฉลี่ยสะสม 23.89 % ปีการศึกษา 2561 - 2564 นิสิตสาขารัฐศาสตร์ออกกลางคันเฉลี่ยสะสม 10.3 % และในปีการศึกษา 2565 ภาพรวมของนิสิตระดับปริญญาตรีภาคปกติทุกหลักสูตรเฉลี่ยลดลง 11.4 % (สำนักประกันคุณภาพการศึกษา มจร. นครศรีธรรมราช, 2565) จากจำนวนตัวเลขที่ปรากฏเมื่อนำมารวมยอดกันถือว่าการลาออกมียอดค่อนข้างสูง ซึ่งผู้เรียนที่ออกกลางคันหรือไม่จบการศึกษาตามเป้าหมายของหลักสูตร จะเกิดผลกระทบเชิงลบทั้งต่อผู้เรียนและผู้มีส่วนได้เสียหลายประการ อาทิเช่น ผู้เรียนขาดความรู้และทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนรู้ ขาดความมั่นใจในตนเอง ขาดโอกาสในการศึกษาและพัฒนาตนเอง รัฐสูญเสียงบประมาณการลงทุนด้านการศึกษารวมทั้งสูญเสียงบประมาณในการแก้ปัญหาสังคมที่เกิดจากผู้เรียนที่ออกกลางคัน นอกจากนี้ยังส่งผลเชิงลบต่อสังคม ได้แก่ บุคลากรของชาติไม่มีคุณภาพในการสร้างสรรค์พัฒนาความเจริญแก่ประเทศ สังคมต้องแบกรับภาระหากผู้เรียนที่ออกกลางคันโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งจากที่กล่าวผลกระทบที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ทราบได้เลยว่าการศึกษาที่ได้รับการศึกษาอย่างเต็มที่ส่งผลให้สามารถมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนสังคมให้ก้าวหน้าได้ ซึ่งมีอาจมีผลกระทบข้างต้นอาจมีสาเหตุจากปัญหาการมั่วสุมและยาเสพติดของนักเรียน ปัญหาด้านการเรียน ปัญหาความสัมพันธ์เชิงคู่สาวระหว่างเรียนอันนำไปสู่การออกจากระบบการศึกษาอย่างสมบูรณ์ วัฒนธรรมการแต่งงานเพิ่มความรับผิดชอบและหลุดจากระบบการศึกษาอย่างถาวร เยาวชนถูกเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ใช้แรงงานก่อนวัยอันควร (นุรชีดา เพอแผละ และคณะ, 2559)

ด้วยการเห็นปัญหาและมีความสนใจในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอน ประกอบกับการศึกษาข้อมูลว่า การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนสามารถแก้ไขปัญหานิสิตออกกลางคันจากมหาวิทยาลัยได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของทิตนา แคมณี (2562) ได้ให้

ความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการว่า หมายถึง การนำเนื้อหาสาระที่มีความเกี่ยวข้องกันมาสัมพันธ์ให้เป็นเรื่องเดียวกัน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวม และสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ด้วยลักษณะในการบูรณาการจากการศึกษาหลาย ๆ ผลการวิจัยก็พบว่าเป็นประโยชน์อย่างมากในการทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพสูงสุดตามเป้าของการจัดการเรียนการสอน ฉะนั้น การบูรณาการก็สร้างประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนิสิตได้ แต่อย่างไรก็ตามบางรูปแบบอาจไม่เหมาะสมสำหรับการเลือกในการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ปัญหาหนีต้อออกกลางคัน เพื่อนำนวัตกรรมการศึกษาวิจัยที่ได้รับส่งถ่ายเป็นเครือข่ายความร่วมมือแก่ผู้มีส่วนได้เสียจากการจัดการเรียนการสอนและผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราชนำไปเป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอนและการวางแผนในการแก้ปัญหาป้องกันให้จำนวนนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราชออกกลางคันลดลงต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหา สาเหตุการออกกลางคันของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราชย้อนหลัง 5 ปี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
3. เพื่อพัฒนาแนวทางการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในการแก้ปัญหาหนีต้อออกกลางคัน

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ปัญหาหนีต้อออกกลางคัน” ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research)

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรและการได้มาของกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มอาจารย์ผู้รับผิดชอบ นิสิตที่นิสิตกำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรปริญญาตรี ภาคปกติ ปีการศึกษา 2566 จาก 4 หลักสูตร ได้แก่ จำนวน 507 รูป/คน และนิสิตที่ได้ลาออกจากหลักสูตรภาคปกติ จำนวน 37 รูป/คน รวมทั้งสิ้น 569 รูป/คน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Krejcie & Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ทำให้ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 230 รูป/คน หลังจากนั้นจึงสุ่มจึงใช้วิธีการสุ่มแบบระดับชั้นอย่างมีสัดส่วน (Stratified Random Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มประชากรย่อยในการจัดเก็บข้อมูลที่มีระบบและมีระเบียบโดยใช้สูตรของบุญมี พันธุ์ไทย (2554)

$$\text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มย่อย} = \frac{(\text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนของประชากรแต่ละกลุ่ม})}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

ซึ่งสามารถแจกแจงการเก็บข้อมูลจากลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัยแบ่งตามพื้นที่การวิจัย

กลุ่มประชากรที่ศึกษา	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (รูป/คน)	
	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1. หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต	136	55
2. หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต	242	98
3. หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต	78	32
4. หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต	51	21
5. อาจารย์ผู้สอนประจำทุกหลักสูตร	25	10
6. นิสิตที่ออก/ลาออกซึ่งสามารถประสานการติดต่อได้ทุกหลักสูตร	37	15
รวม	569	230

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยวิธีเจาะจง (Purposive Sample) โดยแยกตามลักษณะการเก็บข้อมูล ดังนี้ 2.2.1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้ดำเนินการแยกจัดเก็บข้อมูลได้ 3 กลุ่ม คือ อาจารย์ประจำหลักสูตร ศิษย์เก่า และศิษย์ปัจจุบัน รวมทั้งสิ้น 15 รูป/คน และ 2.2.2) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ได้คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอน จำนวน 9 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นลักษณะของแบบสอบถามที่มีตอนต่างๆ ที่ชัดเจน โดยอยู่ 4 ตอนหลัก โดยเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามรูปแบบของ Likert (1970) ซึ่งต้องผ่านการให้คำแนะนำจากที่ปรึกษาโครงการวิจัยเมื่อออกแบบเสร็จแล้วจึงให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-objective Congruence : IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องทุกข้อตั้งแต่ 0.67-1.00 จากนั้นดำเนินการปรับแก้ไขตามผลการตรวจสอบ แล้วนำเครื่องมือไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) จากการทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30รูป/คน ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของ Cronbach (1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นระหว่าง 0.867 หลังจากนั้นนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 230 รูป/คน ผ่านระบบออนไลน์โปรแกรม Google Form

3.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เป็นการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interviews) ฉบับร่างที่ได้ผ่านการให้คำแนะนำจากที่ปรึกษาโครงการวิจัยเมื่อออกแบบเสร็จแล้วจึงให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-objective Congruence : IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องทุกข้อที่ 1.00 จากนั้นปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เพื่อใช้เก็บข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant)

4. การเก็บข้อมูล

4.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ติดต่อขอหนังสือเพื่อการขออนุญาต และขอความร่วมมือเก็บข้อมูลจากผู้บริหารระดับประธานหลักสูตรในระดับปริญญาตรีและ/หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย หลังจากนั้นดำเนินการแจกแบบสอบถามผ่านระบบออนไลน์

ให้กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดไว้ โดยต้องควบคุมจำนวนผู้ตอบตามคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง เมื่อมีผู้ตอบแบบสอบถามครบแล้ว จึงทำการปิดระบบการเข้าตอบแบบสอบถาม

4.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) หลังจากการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง และผ่านการวิเคราะห์ข้อมูล จึงนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Form) ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยการนัดวัน เวลา และสถานที่ล่วงหน้าตามหนังสือที่ได้ส่งไป ในระหว่างการสัมภาษณ์ต้องมีการบันทึกภาพ เสียง และวิดีโอ พร้อมทั้งจดบันทึกสาระสำคัญในการนำข้อมูลไปวิเคราะห์ สังเคราะห์ หลังจากดำเนินการสรุปผลสัมภาษณ์แล้ว จึงนำประเด็นจากการสัมภาษณ์มาพัฒนาเป็นคำถามหลักสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้เชี่ยวชาญที่ไม่ใช่กลุ่มผู้ถูกสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 9 รูป/คน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้ใช้ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการแจกแจงค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์กับเกณฑ์ที่ใช้แปลผล (ประกอบ กรรณสูตร, 2542) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 4.50-5.00	หมายความว่า ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.50-4.49	หมายความว่า ระดับความคิดเห็นมาก
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.50-3.49	หมายความว่า ระดับความคิดเห็นปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.50-2.49	หมายความว่า ระดับความคิดเห็นน้อย
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00-1.49	หมายความว่า ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

และใช้สถิติทดสอบสมมุติฐานโดยการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Linear Regression Analysis)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 15 รูป/คน มาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (contents Analysis) ตามกรอบที่กำหนดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เมื่อสรุปผลจากการสัมภาษณ์แล้ว จึงนำข้อมูลที่ได้มากำหนดประเด็นสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกสถาบัน จำนวน 9 รูป/คน และหลังจากการสนทนากลุ่มแล้วจึงนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้ตกผลึก

ก่อนประมวลผลและสร้างรูปแบบการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนที่สังเคราะห์เป็นโมเดล (Model) เพื่อแก้ปัญหาหนีต้อกกลางคันเป็นนวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ต่อไป จากระเบียบวิธีการวิจัยที่กล่าวมาเพื่อให้เห็นถึงกระบวนการศึกษาจึงขอสรุปกระบวนการวิจัย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปกระบวนการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย	รูปแบบการวิจัย	เครื่องมือที่ใช้	สถิติที่ใช้/วิธีการดำเนินการ
1) เพื่อศึกษาปัญหาสาเหตุการออกกลางคัน	การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research)	- แบบสอบถาม - สัมภาษณ์เชิงลึก	- ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน - การวิเคราะห์เนื้อหา จัดแจกข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก
2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคัน	การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)	- แบบสอบถาม	- ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน - ใช้สถิติทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ
3) เพื่อพัฒนาแนวทางการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในการแก้ปัญหาหนีต้อกกลางคัน	การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research)	- แบบสอบถาม - สัมภาษณ์เชิงลึก - ประเด็นสำหรับการสนทนากลุ่มเฉพาะ	- ใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน - การวิเคราะห์เนื้อหา จัดแจกข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก -- การวิเคราะห์เนื้อหา จัดแจกข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะเพื่อการสังเคราะห์เป็นโมเดล

ผลการวิจัย

การวิจัยในเรื่องนี้เป็นการศึกษาในแต่ละวัตถุประสงค์ที่ศึกษาผ่านแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากการสนทนากลุ่มเฉพาะ ซึ่งในแต่ละวัตถุประสงค์มีการศึกษาผลการวิจัยด้วยวิธีการที่หลากหลาย ฉะนั้นจึงขอสรุปผลการวิจัยโดยภาพรวมดังนี้

1) ปัญหา สาเหตุการออกกลางคันของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราชย้อนหลัง 5 ปี พบว่า

ความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.24$, $SD. = 1.32$) โดยทั้ง 4 ปัญหาสาเหตุหลักสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านสภาพบรรยากาศแวดล้อม ลำดับที่ 2 ด้านสื่อการเรียนการสอน ลำดับที่ 3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และลำดับที่ 4 ด้าน

กิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งแต่ละปัญหา สาเหตุสามารถนำไปวิเคราะห์ร่วมกับผลการให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกแต่ละด้านได้ ดังนี้ (1) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า เกิดจากวิธีการสอนของอาจารย์ที่เน้นการบรรยายมากกว่าการประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ อีกทั้งข้อมูลที่นำเสนอไม่ค่อยสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน (2) ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า สื่อการสอนที่อาจารย์นำไปใช้ไม่น่าสนใจและไม่ค่อยสอดคล้องกับยุคสมัย อีกทั้งยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการใช้งาน (3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ยังมีข้อจำกัดและควรพัฒนาในหลายด้าน ได้แก่ การให้บริการคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ความสะอาดและความสะดวกในการใช้ห้องสุขา พื้นที่สำหรับจอดยานพาหนะ ความสะดวกในการติดต่อกับหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย และความเข้มแข็งของระบบการให้คำปรึกษาแก่นิสิต และ (4) ด้านสภาพบรรยากาศแวดล้อม พบว่า พื้นที่โดยรอบของวิทยาเขตนครศรีธรรมราช ควรได้รับการพัฒนาให้สะอาด มีความร่มรื่นเอื้อต่อการพักผ่อนและทำกิจกรรมการเรียนรู้นอกเวลาของนิสิต ควรมีโรงอาหารและร้านค้าสวัสดิการที่สะอาดเพียงพอกับจำนวนนิสิต และห้องสมุดควรได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเข้าไปใช้บริการวิชาการของนิสิต

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช ได้แบ่งศึกษา 2 เรื่อง คือ

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช พบว่า ในภาพรวมมีความระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79$, $SD. = 1.06$) และทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อจัดอันดับแล้ว พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกและด้านสภาพบรรยากาศแวดล้อม และด้านสื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ตามลำดับ

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การถดถอยแบบพหุคูณ เพื่อทดสอบว่า จากตัวแปรอิสระทั้งหมด 4 ตัว ตัวแปรใดที่เป็นส่งผลต่อการออกกลางคันของนิสิต (Y) โดยมีตัวแปรอิสระทั้งหมด 2 ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยพหุคูณอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (X_3) และปัจจัยด้านสื่อการเรียนการสอน (X_2) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.216 และมีค่าอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 4.7 ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ และคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.199 + (-0.096)X_3 + 0.063 T_2$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z}_y = (-0.356) T_3 + 0.246 T_2$$

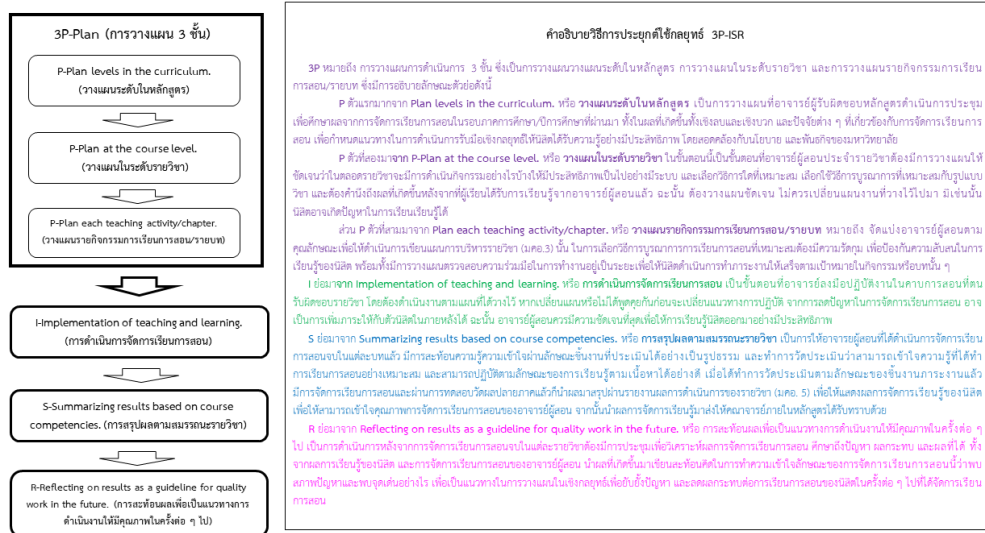
3. การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในการแก้ปัญหาหนีตลาดกลางคัน
สามารถสรุปผลการวิจัยตามการจัดเก็บข้อมูลดังนี้

3.1 ผลจากการสำรวจความเห็นที่มีต่อรูปแบบการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนพบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกใช้รูปแบบการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในการแก้ปัญหาหนีตลาดกลางคัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, $SD. = 1.07$) ซึ่งเมื่อจัดอันดับแล้วพบว่า การสอนบูรณาการแบบสอดแทรก เป็นข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อันดับรองลงมาได้แก่ การสอนบูรณาการแบบพหุวิทยาการ และการสอนบูรณาการแบบ ส่วนการสอนบูรณาการแบบข้ามวิชา เป็นวิธีการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดยทุกวิธีการอยู่ในระดับมาก

3.2 ผลจากการสัมภาษณ์ประเด็นความเหมาะสมของรูปแบบการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนเพื่อการแก้ปัญหาหนีตลาดกลางคัน พบว่า โดยผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า การสอนบูรณาการแบบสอดแทรก การสอนบูรณาการแบบคู่ขนาน และการสอนบูรณาการแบบพหุวิทยาการ มีความเหมาะสมในการบูรณาการสำหรับการแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อลดการตัดสินใจลาออกกลางคัน ส่วนการสอนแบบบูรณาการข้ามวิชาเห็นว่ายังไม่มี ความเหมาะสม

3.3 ผลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะประเด็นการเข้าใจจุดเด่น ข้อจำกัด และประโยชน์ของการสอนบูรณาการในรูปแบบต่างๆ ที่เหมาะสมสำหรับการแก้ปัญหาหนีตลาดกลางคันพบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้กล่าวไปในทิศทางเดียวกัน โดยจัดอันดับพร้อมกับการวิเคราะห์เหตุผลดังนี้ 1) การสอนบูรณาการแบบสอดแทรกมีความเหมาะสมที่สุด เพราะเป็นวิธีการที่ไม่ยุ่งยากและได้ปฏิบัติเป็นประจำอยู่แล้ว แต่ต้องมีการตรวจสอบวิธีการให้กระชับรัดกุมมากขึ้น 2) การบูรณาการแบบพหุวิทยาการเป็นวิธีการที่เหมาะสมและมีประโยชน์เพราะสามารถช่วยให้หนีตลาดกลางคันองค์ความรู้ได้หลากหลายมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาไม่หนีตลาดต้องมีภาระชิ้นงานมากเกินไปผ่านการลงมือปฏิบัติชิ้นงานรวบยอดชิ้นใหญ่ 3) การบูรณาการแบบคู่ขนาน มีความเหมาะสมกับการเรียนการสอนเฉพาะการจัดการเรียนการสอนระหว่างผู้สอนภายในหลักสูตรเดียวกันเท่านั้น

และ 4) การบูรณาการแบบข้ามวิชา ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่าเป็นรูปแบบการบูรณาการที่มีข้อจำกัดค่อนข้างมากและเสี่ยงต่อการไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของรายวิชา จึงทำให้ไม่เหมาะสมกับบริบทการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช อย่างไรก็ตาม หากผู้สอนสามารถร่วมกันวิเคราะห์วางแผนได้อย่างรอบคอบก็จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความรู้แก่นิสิตได้มาก ซึ่งจากการดำเนินการวิจัยเรื่องนี้ทำให้ได้โมเดลใหม่ที่มีชื่อ “กลยุทธ์ 3P-ISR” เพื่อการบูรณาการการเรียนการสอนในการแก้ไขปัญหาหนี้สินตัดสินใจออกกลางคัน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 “กลยุทธ์ 3P-ISR” เพื่อการบูรณาการการเรียนการสอนในการแก้ไขปัญหาหนี้สินตัดสินใจออกกลางคัน

อภิปรายผล

การศึกษาวินิจฉัยเรื่อง “เรื่อง “การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ปัญหาหนี้สินออกกลางคัน” มีผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการสอบถามปัญหา สาเหตุการออกกลางคันของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราชย้อนหลัง 5 ปี จากผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.24$, $SD. = 1.32$) โดยทั้ง 4 ปัญหา สาเหตุหลักสามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านสภาพบรรยากาศแวดล้อม ลำดับที่ 2 ด้านสื่อการเรียนการสอน ลำดับที่ 3 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และลำดับที่ 4 ด้านกิจกรรม

การเรียนการสอน ซึ่งแต่ละปัญหา สาเหตุสามารถนำไปวิเคราะห์ร่วมกับผลการให้ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกแต่ละด้านได้ ดังนี้ (1) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พบว่า เกิดจากวิธีการสอนของอาจารย์ที่เน้นการบรรยายมากกว่าการประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ อีกทั้งข้อมูลที่น่าสนใจมาสอนไม่ค่อยสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน (2) ด้านสื่อการเรียนการสอน พบว่า สื่อการสอนที่อาจารย์นำไปใช้ไม่น่าสนใจและไม่ค่อยสอดคล้องกับยุคสมัย อีกทั้งยังมีจำนวนไม่เพียงพอต่อการใช้งาน (3) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า ยังมีข้อจำกัดและควรพัฒนาในหลายด้าน ได้แก่ การให้บริการคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ความสะอาดและความสะดวกในการใช้ห้องสุขา พื้นที่สำหรับจอดยานพาหนะ ความสะดวกในการติดต่อกับหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัย และความเข้มแข็งของระบบการให้คำปรึกษาแก่นิสิต และ (4) ด้านสภาพบรรยากาศแวดล้อม พบว่า พื้นที่โดยรอบของวิทยาเขตนครศรีธรรมราช ควรได้รับการพัฒนาให้สะอาด มีความร่มรื่นเอื้อต่อการพักผ่อนและทำกิจกรรมการเรียนรู้นอกเวลาของนิสิต ควรมีโรงอาหารและร้านค้าสวัสดิการที่สะอาดเพียงพอกับจำนวนนิสิต และห้องสมุดควรได้รับการพัฒนาปรับปรุงให้บรรยากาศที่เอื้อต่อการเข้าไปใช้บริการวิชาการของนิสิต ทั้งนี้เป็นเพราะปัญหาแต่ละปัญหาสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งที่ทำให้นิสิตตัดสินใจลาออกแล้วทำให้นิสิตอยากลาออกจากมหาวิทยาลัย โดยจากการสอบถามและสัมภาษณ์มีทิศทางที่ว่าปัญหา สาเหตุหลักเกิดจากด้านสภาพบรรยากาศแวดล้อม เพราะด้วยสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งแรกที่นิสิตผู้เข้ามาศึกษาต้องพบเห็นแล้วเกิดความประทับใจ ต่อมาเป็นบรรยากาศโดยรวม ซึ่งผู้เข้ารับการศึกษาก็จะมีการสำรวจมีความพร้อมในการให้บริการอย่างน้อยเพียงใด ทั้งบรรยากาศทางกายภาพ และบรรยากาศเชิงจิตวิทยา และเมื่อเข้ามาศึกษาแล้วคุณภาพการสอนของอาจารย์ผู้สอนน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด มีสื่อการสอนที่น่าสนใจ และสื่อทัศนูปกรณ์ในชั้นเรียนพร้อมใช้หรือไม่ ฉะนั้นหากมหาวิทยาลัยไม่มีการจัดการที่เป็นระบบ เมื่อนิสิตเรียนไปถึงช่วงที่เกิดปัญหาก็กจำเป็นต้องใช้เหตุผลเหล่านี้ในการตัดสินใจลาออก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ngamaba, Lombo & Lombo (2021) ได้ทำวิจัยเรื่อง “สาเหตุและผลที่ตามมาของการออกจากโรงเรียนกลางคันในกินชาซา: มุมมองของนักเรียนก่อนและหลังหลุดออกไป” ผลการวิจัยพบว่า ผู้เข้าร่วมส่วนใหญ่ (ทั้งสองเพศ: 32.6 %, ชาย: 29.4% และผู้หญิง: 35,4 %) กล่าวว่าพวกเขาต้องรับผิดชอบในการลาออกโรงเรียน สำหรับทั้งสองเพศ มีหลายสาเหตุที่ทำให้ต้องลาออก ได้แก่ อิทธิพลของเพื่อน (11.3%), การตายของผู้ปกครอง (10%), วิชาการความล้มเหลว (10%) พฤติกรรมของครูหรือนักเรียนคนอื่น ๆ (10%) เหตุผลทางเศรษฐกิจ (9.3%) เหตุผลด้านสุขภาพ (8.6%)

สำหรับผู้หญิงที่ไม่พึงประสงค์ การตั้งครรภ์ การถูกข่มขืน หรือการแต่งงานเร็ว (8%) และผู้ชายที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกีฬาและดนตรี (17.6%) ข้อเสนอแนะคือ รัฐบาลสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก ควรส่งเสริมการศึกษาสายอาชีพและการฝึกอบรมเพื่อลดอัตราการออกจากโรงเรียนกลางคัน การศึกษาและการฝึกอบรมสายอาชีพอาจเปิดโอกาสให้นักเรียนบางคนที่ไม่เต็มใจหรือมีรายได้เพียงพอที่จะศึกษาต่อเชิงวิชาการ และอาจช่วยเหลือผู้ที่ต้องการเรียนรู้ทักษะการปฏิบัติเพื่อเข้าสู่การจ้างงานอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องมีการดำเนินการเพิ่มเติมเพื่อลดการออกจากโรงเรียนกลางคันในคองโก และการวิจัยเพิ่มเติมควรมุ่งเน้นไปที่วิธีการช่วยเหลือผู้ที่มีความเปราะบาง

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช จากผลการวิจัยพบว่า

ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช พบว่า ในภาพรวมมีความระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคัน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.78 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.06 ซึ่งเมื่อจัดอันดับแล้ว พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อมความสะดวก และด้านสภาพบรรยากาศแวดล้อม ส่วนด้านการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้ง 4 ด้านมีระดับความเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะผู้ตอบแบบสอบถามยังเห็นว่าปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ยังสามารถเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการลาออกได้ดี ประกอบกับการให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม แต่ละหัวข้อยังสามารถที่จะเข้าใจได้ว่า ปัญหาหลักๆ เกิดจากการสอนที่ไม่ค่อยมีความน่าสนใจของอาจารย์ รูปแบบกิจกรรมที่ไม่ได้ส่งเสริมให้นิสิตเกิดการลงมือทำหรือฝึกคิดด้วยตัวเอง กิจกรรมและสื่อการเรียนรู้ยังขาดความน่าสนใจ จึงเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้ นิสิตใช้เหตุผลนี้ในการตัดสินใจลาออก อีกประเด็นสำคัญคือ มหาวิทยาลัยยังขาดแหล่งสนับสนุนการเรียนรู้ที่เพียงพอและทั่วถึงกับการเข้ามาใช้บริการได้ ทั้งการให้บริการเชิงพื้นที่ และการบริการเชิงมนุษยสัมพันธ์ทางสังคม คือ การบริการให้คำปรึกษากับนิสิตที่มีความต้องการความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วน ฉะนั้นในสิ่งเหล่านี้ที่กล่าวมาต้องมีเพื่อรองรับต่อการศึกษานิสิตที่เข้าศึกษาตลอดหลักสูตรสอดคล้องกับงานวิจัยของ

ประทีป เนตรพุกณะ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการดำเนินงานการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเกาะพะงันศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 11” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเกาะพะงันศึกษาจากการวิเคราะห์นักเรียนมีแนวโน้มออกกลางคันมาจากสาเหตุด้านตัวนักเรียนมากที่สุด รองลงมาด้านครอบครัว ด้านโรงเรียน การดำเนินงานขาดความชัดเจนในการบริหารงานครูที่ปรึกษาขาดประสิทธิภาพ ขาดการติดตามนักเรียนรายบุคคล และขาดการประสานงานร่วมกับเครือข่าย นอกจากนี้ผลการวิจัยที่ปรากฏโดยสอดคล้องกับปัญหา สาเหตุทั้ง 4 ด้านยังมีสาเหตุปัจจัยอื่น ๆ ดังงานวิจัยของนิธิศ ธรรมแสงอดิภา และอเนกพล เกื้อมา (2561) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การออกกลางคันและการย้ายถิ่นเข้าสู่ความเป็นแรงงาน: กรณีศึกษาจากชุมชนแห่งผู้รับเหมาตึกแห่งหนึ่งในจังหวัดสุรินทร์” ผลการวิจัยพบว่า ผลการศึกษาสาเหตุในการออกกลางคันของกรณีศึกษาพบว่า มาจาก 3 ปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ที่กรณีศึกษารับรู้ว่าเป็นภาระในการส่งเสีย 2) ความรุนแรงในสถานศึกษา ทั้งจากครูและเพื่อนนักเรียน และ 3) ความไม่ดึงดูดใจของการเรียนหนังสือ โดยมีทั้งผู้ที่ลาออกเพราะไม่อยากเรียนหนังสือเพียงอย่างเดียว และผู้ที่ลาออกเพราะอยากเรียนหนังสือและตั้งใจจะไปทำงาน

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การถดถอยแบบพหุคูณ แสดงให้เห็นว่า จากตัวแปรอิสระทั้งหมด 4 ตัวแปร มีตัวแปรอิสระทั้งหมด 2 ตัวแปรที่เข้าสู่สมการถดถอยพหุคูณอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ ปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (X_3) และปัจจัยด้านสื่อการเรียนการสอน (X_2) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์พหุคูณ (R) เท่ากับ 0.216 และมีค่าอำนาจในการพยากรณ์ร้อยละ 4.7 ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะคณะผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าแต่ละประเด็นส่วนใหญ่เห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจลาออกหลัก ๆ เป็นปัจจัยด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และปัจจัยด้านสื่อการเรียนการสอน แต่ด้วยผลการดำเนินงานของตลอดมานิสิตส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นไปในประเด็นของสิ่งอำนวยความสะดวก เพราะจากผลที่เกิดขึ้นยังสอดคล้องกับสาเหตุที่นิสิตใช้สิ่งเหตุผลเหล่านี้ในการตัดสินใจลาออก และในขณะเดียวกันอีกปัจจัยหนึ่งที่กลุ่มนิสิตยังเห็นว่าสามารถส่งผลคือ สื่อการเรียนการสอน เพราะด้วยสื่อการเรียนการสอนที่ผ่านยังไม่น่าสนใจเท่าที่ควร มีปัญหายังไม่พร้อมสองประเด็นหลักนี้จะเป็นเหตุผลหลักที่ทำให้พยากรณ์ได้ว่าสามารถทำให้นิสิตสามารถตัดสินใจลาออกได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของอิทธิพร เกษจ้อย และพระวรชิต ทะสา (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียน

ชั้นมัธยมปลายโรงเรียนขามแก่นนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่ออาการออกกลางคันของนักเรียนมาจากปัจจัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมชุมชน ด้านโรงเรียน ด้านครอบครัว และด้านพฤติกรรมของนักเรียน อยู่ในระดับน้อย โดยมีข้อเสนอแนะให้โรงเรียนควรประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน เป็นเครือข่ายในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีแนวโน้มจะออกกลางคัน โดยทำความเข้าใจ และรับฟังสภาพปัญหาของ นักเรียนและผู้ปกครอง เพื่อหาแนวทางช่วยเหลือและมีมาตรการ และควบคุมร้านค้าภายในชุมชน ในการงดจำหน่ายสุรา และบุหรี่ให้กับเด็กนักเรียนหรือเยาวชน ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เพื่อลดอัตราความเสี่ยงของเด็กนักเรียนในการมั่วสุมสิ่งเสพติด ซึ่งถ้าหากว่า มหาวิทยาลัยยังขาดความชัดเจนในการดำเนินงานก็ทำให้บัณฑิตบางรายไม่มั่นใจและเชื่อมั่น ในคุณภาพของหลักสูตรและการให้บริการมหาวิทยาลัย ซึ่งสอดคล้องกับเจนวิทย์ วาริบ่อ และคณะ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปรากฏการณ์การลาออกกลางคันและการคงอยู่ ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา: การสร้างโมเดลการวัดเหตุผลในการตัดสินใจเลือก สาขาวิชาเรียน” ผลการวิจัยพบว่า (1) เหตุผลในการตัดสินใจเลือกสาขาวิชาเรียนที่ได้ จากการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาทั้งหมด 24 ข้อ โดยส่วนใหญ่เลือกเรียนตามความต้องการของตัวเอง หรือความชอบส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 78.33 (2) สามารถจัดกลุ่มข้อคำถามได้ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทศนคติต่อสาขาวิชาเรียนที่ส่งเสริมความก้าวหน้าของตน 2) สิ่งจูงใจภายนอก 3) โอกาสจากสาขาวิชาที่เลือกเรียน แล 4) ด้านค่านิยมสังคมไทย ซึ่งโมเดลการวัดมีความตรง โดยพิจารณาจากค่าดัชนีในโมเดล ได้แก่ $\chi^2/df = 1.673$, RMSEA = 0.058, SRMR = 0.072, GFI = 0.903, AGFI = 0.856, NFI = 0.926, NNFI = 0.955, CFI = 0.966 ความตรงเชิงรวม (ค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง 0.636-0.727 ความแปรปรวนที่สกัดได้มีค่าเท่ากับ 0.441 และความเที่ยงเชิงโครงสร้างมีค่าเท่ากับ 0.759) และความตรงเชิงจำแนก ($R^2_{xy} >$ ค่าเฉลี่ยของความแปรปรวนที่สกัดได้ของทั้ง 2 องค์ประกอบ ซึ่งทั้งหมดผ่านเกณฑ์การประเมิน และ (3) นิสิตกลุ่มที่ลาออกกลางคันกับกลุ่มที่คงอยู่ ให้ความสำคัญกับเหตุผลในการตัดสินใจเลือกสาขาวิชาเรียนด้านทัศนคติต่อสาขาวิชาเรียนที่ส่งเสริมความก้าวหน้าของตน ด้านโอกาสจากสาขาวิชาที่เลือกเรียน และด้านค่านิยมสังคมไทยแตกต่างกันเพียงเล็กน้อย ส่วนด้านสิ่งจูงใจภายนอกนิสิตทั้ง 2 กลุ่มให้ความสำคัญไม่แตกต่างกัน

3. ผลการบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในการแก้ปัญหาหนีต้อออกกลางคันของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

จากผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในการแก้ปัญหาหนีต้อออกกลางคันแต่ละวิธีการบูรณาการแต่ละแบบมีความน่าสนใจ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, $SD. = 1.07$) โดยผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า การสอนบูรณาการแบบสอดแทรก การสอนบูรณาการแบบคู่ขนาน และการสอนบูรณาการแบบพหุวิทยาการ มีความเหมาะสมในการบูรณาการสำหรับการแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนเพื่อลดการตัดสินใจลาออกกลางคัน ส่วนการสอนแบบบูรณาการข้ามวิชาเห็นว่ายังไม่มีความเหมาะสม และจากการสนทนากลุ่มเฉพาะทำให้ได้ทราบถึงจุดเด่น ข้อจำกัด และประโยชน์ของการสอนบูรณาการในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งส่วนมากได้กล่าวไปในทิศทางเดียวกัน โดยจัดอันดับพร้อมกับการวิเคราะห์เหตุผลดังนี้ (1) การสอนบูรณาการแบบสอดแทรก มีความเหมาะสมที่สุด เพราะเป็นวิธีการที่ไม่ยุ่งยากและได้ปฏิบัติเป็นประจำอยู่แล้ว แต่ต้องมีการตรวจสอบวิธีการให้กระชับรัดกุมมากขึ้น (2) การบูรณาการสอนบูรณาการแบบพหุวิทยาการ เป็นวิธีการที่เหมาะสมและมีประโยชน์เพราะสามารถช่วยให้นิสิตฝึกบูรณาการองค์ความรู้ได้หลากหลายมากขึ้น อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาไม่ให้นิสิตต้องมีการขึ้นงานมากเกินไปผ่านการลงมือปฏิบัติขึ้นงานรวบยอดขึ้นใหญ่ (3) การบูรณาการแบบคู่ขนาน มีความเหมาะสมโดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนระหว่างผู้สอนภายในหลักสูตรเดียวกันเท่านั้น และ 4) การบูรณาการแบบข้ามวิชา ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า เป็นรูปแบบการบูรณาการที่มีข้อจำกัดค่อนข้างมากและสัมพันธ์ต่อการไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของรายวิชา จึงทำให้ไม่เหมาะกับบริบทการจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช อย่างไรก็ตาม หากผู้สอนสามารถร่วมกันวิเคราะห์วางแผนได้อย่างรอบคอบก็จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความรู้แก่นิสิตได้มาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแต่ละวิธีการมีจุดเด่น ข้อจำกัดที่แตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น ๆ ด้วยเช่น สัดส่วนของอาจารย์ผู้สอนกับการจัดการเรียนการสอนนิสิตในแต่ละรายวิชา ความพร้อมและศักยภาพในการเรียนรู้ของนิสิตว่าจะเรียนรู้ได้มีประสิทธิภาพอย่างไร และแต่ละวิธีการบูรณาการเราจะเลือกใช้วิธีการไหนที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Endurance (2020) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการระบบการจัดการเรียนรู้สู่การเรียนการสอน : การทำงานร่วมกันเพื่อปรับปรุงผลการเรียนรู้ของนักเรียนในสถาบันอุดมศึกษาในรัฐเดลาแวร์” ผลการวิจัยพบว่า มีการใช้ระบบการจัดการเรียนรู้เพียงเล็กน้อยหรือไม่มีเลย

ในการส่งมอบเนื้อหาการเรียนรู้ในกระบวนการสอนและการเรียนรู้ ซึ่งมหาวิทยาลัยไม่ได้ใช้ระบบการจัดการเรียนรู้ในการประเมินนักศึกษา และส่งผลให้ผลการเรียนรู้ของนักศึกษาลดลงอย่างต่อเนื่องในมหาวิทยาลัยของรัฐในรัฐเดลต้า ดังนั้น ผู้วิจัยจึงแนะนำให้บูรณาการระบบการจัดการเรียนรู้เข้ากับกิจกรรมการสอนของมหาวิทยาลัย เพื่อให้ศึกษามีผลการเรียนรู้แบบองค์รวมและปรับปรุงดีขึ้น และในขณะเดียวกันในบทบาทของนิสิตนักศึกษาสามารถมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมตามความชอบ ถนัดและสนใจของนิสิต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Morris (2022) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ระบบการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนออกแบบ: การวิเคราะห์วิธีการแบบผสมผสานของแนวคิดนักศึกษาระดับปริญญาตรีในการปรับปรุงระบบจัดการการเรียนการสอน” ผลการวิจัยพบว่า ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการออกแบบหลักสูตรเพื่อรองรับความต้องการในการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาต้องการความสอดคล้องมากขึ้นในการออกแบบระหว่างหลักสูตรและภายในแต่ละหลักสูตร และรู้สึกว่าคุณสอนจำนวนมากจะได้รับประโยชน์จากการฝึกอบรมเพิ่มเติมในการใช้ระบบจัดการการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่เข้าร่วมการศึกษายังระบุถึงความปรารถนาที่จะปรับแต่งประสบการณ์ระบบจัดการการเรียนการสอนของตนเอง และดูเหมือนจะไม่สนใจการใช้เครื่องมือภายนอก ไม่ว่าจะเป็นบูรณาการภายในระบบจัดการการเรียนการสอนหรือไม่ก็ตาม โดยทั่วไปนักศึกษามีทัศนคติที่คล้ายคลึงกันเกี่ยวกับระบบจัดการการเรียนการสอนของตนเอง เวลาที่ศึกษา เช่นเดียวกับก่อนเกิดสถานการณ์โควิด-19 ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการคัดเลือกและสนับสนุนระบบจัดการการเรียนการสอนในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยได้ ซึ่งสถาบันอุดมศึกษาควรพิจารณาให้การสนับสนุนและโอกาสในการพัฒนาที่มีโครงสร้างมากขึ้นแก่ผู้สอนแนวหน้า เพื่อมอบประสบการณ์ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นสำหรับผู้เรียนที่สนับสนุนแนวทางปฏิบัติในการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างเต็มที่

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การบูรณาการการจัดการเรียนการสอนเพื่อแก้ปัญหาหนี้ออกกลางคัน” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถาบันการศึกษา ควรสร้างนโยบายรองรับการเกิดปัญหาการออกกลางคันให้เป็นรูปธรรม

1.2 สถาบันการศึกษา ควรพิจารณานำผลจากการวิจัยนี้ไปบรรจุอยู่ในแผนปฏิบัติการประจำปีของมหาวิทยาลัยเพื่อพัฒนาคุณภาพของการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐาน

1.3 สถาบันการศึกษา ควรมีการสร้างเครือข่ายเชิงบูรณาการกับหน่วยงานหรือบุคคลอื่นๆ เพื่อรองรับความต้องการและแก้ไขปัญหาที่แตกต่าง

1.4 สถาบันการศึกษา ควรพิจารณาตรวจสอบการทำงานในทุกหน่วยงานให้ชัดเจนทุกระดับเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ใช้บริการ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 อาจารย์ผู้สอนควรนำปัญหา สาเหตุจากงานวิจัยนี้ไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ โดยการนำรูปแบบของการสอน และสื่อการสอนใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ อีกทั้งมหาวิทยาลัยควรเร่งจัดซื้อ จัดหาสื่อทัศนูปกรณ์ภายในชั้นเรียนให้มีคุณภาพเพียงพอพร้อมใช้งาน และมีความทันสมัยต่อเนื่อง

2.2 ควรให้ความสำคัญกับการดำเนินการบริหารจัดการให้มีสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ครอบคลุมพื้นที่ทุกบริเวณ พร้อมทั้งพัฒนาสภาพพื้นที่ของมหาวิทยาลัยให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์และไม่ได้ใช้ประโยชน์ โดยพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้เกษตรอินทรีย์หรือแหล่งให้ความรู้ที่น่าสนใจ อีกทั้งควรมีที่พักผ่อนสำหรับทำงานให้เพียงพอ และมีลานกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นิสิตสามารถแสดงความสามารถตามความถนัดและสนใจของตนเอง

2.3 ควรมีการสนับสนุนให้มีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการให้มากขึ้นเพื่อสร้างคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดคุณประโยชน์แก่นิสิต อีกทั้งควรมีการวางแผนร่วมกับคณาจารย์ทั้งภายในและภายนอกหลักสูตร เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดคุณภาพต่อการเรียนรู้ของนิสิต

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรพัฒนาต่อยอดเป็นการวิจัยในประเด็นเรื่อง การสร้างเครือข่ายการจัดการและบูรณาการการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนิสิตในสถาบันการศึกษา

3.2 ควรมีการศึกษาต่อในเรื่อง การพัฒนาคู่มือการจัดการเชิงกลยุทธ์การป้องกันนิสิตออกกลางคันที่ใช้ระบบการสร้างเครือข่ายในสถาบันการศึกษา

3.3 ควรมีการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคู่มือการจัดการบริหารหลักสูตรโดยใช้การบูรณาการจัดการเรียนการสอนแบบสอดแทรก และ/หรือ คู่ขนานเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินออกกลางคันของสถาบันการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2565). **แผนพัฒนามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในช่วงแผนพัฒนาการศึกษา ระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570)**. พระนครศรีอยุธยา: กองแผนงาน สำนักงานอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เจนวิทย์ วาริบ่อ, ศรัณย์ ภิบาลชนม์ และเสกสรรค์ ทองคำบรรจง. (2562). ปราบปรามการลักลอบออกกลางคันและการคงอยู่ของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา: การสร้างโมเดลการวัดเหตุผลในการตัดสินใจเลือกสาขาวิชาเรียน. **วารสารการวัดผลการศึกษา**, 36(100), 220.
- ทิตนา แคมณี. (2562). **ศาสตร์การสอน**. (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิธิศ ธรรมแสงอดิภา และอนเณกพล เกื้อมา. (2561). การออกกลางคันและการย้ายถิ่นเข้าสู่ความเป็นแรงงาน: กรณีศึกษาจากชุมชนแห่งผู้รับเหมาตักแต่งภายในจังหวัดสุรินทร์. **วารสารวิจัยสังคม**, 41(1), 190.
- นุรชีตา เพอแผละ, นิวัฒน์ สวัสดิ์แก้ว, จุฑารัตน์ คชรัตน์, และยะมื่น แหละดี. (2559). การวิเคราะห์ปัจจัยเสี่ยงในการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม. ใน **การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 7 ในวันที่ 23 มิถุนายน 2559 ณ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่**, (หน้า 1171), สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- บุญมี พันธุ์ไทย. (2554). **ระเบียบวิธีวิจัยการศึกษาเบื้องต้น**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- บุญสงค์ ลาคำ. (2563). “บทวิเคราะห์รัฐธรรมนูญหมวด 5 “หน้าที่ของปวงชนชาวไทย”. ค้นเมื่อ กุมภาพันธ์ 4, 2567, จาก <https://www.senate.go.th>

- ประกอบ กรรณสูตร. (2542). สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์.
- ประทีป เนตรพุกคณะ. (2562). การพัฒนาการดำเนินงานการแก้ปัญหาการออกกลางคันของนักเรียนโรงเรียนเกาะพะงันศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 11. การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562. ราชกิจจานุเบกษา 4 (เมษายน 2562): 61.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (12) ประเด็น การพัฒนาการเรียนรู้ (พ.ศ. 2561 – 2580). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักประกันคุณภาพการศึกษา มจร. นครศรีธรรมราช. (2565). รายงานประเมินตนเองประจำปีการศึกษา 2564, นครศรีธรรมราช: สำนักประกันคุณภาพการศึกษา มจร. นครศรีธรรมราช.
- อิทธิพร เกษจ้อย และพระวรชาติ ทะสา. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออกกลางคันของนักเรียนชั้นมัธยมปลายโรงเรียนขามแก่นนคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25. วารสารมหาจุฬาริชาการ, 4(2), 92-101.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins Publishers.
- Endurance, A. (2020). Integration of Learning Management System (LMS) into Teaching and Learning: A Synergy for Improving Students Learning Outcome in Tertiary Institutions in Delta State Nigeria. *American Journal of Computer Science and Information Technology*, 8 (4), 61(1).
- Morris, E.P.M. (2022). *A Student-Designed Learning Management System: A Mixed-Methods Analysis of Undergraduate Student Ideas for Improving the LMS*. A Dissertation of Doctor of Education. Graduate School: Lindenwood University.

- Ngamaba, K.H., Lombo, L.S. & Lombo, G. (2021). Causes and Consequences of School Dropout in Kinshasa: Students' Perspectives before and after Dropping out. *Journal of African Education (JAE)*, 2(3) 176.
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Journal of Education and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Likert. (1970). *New Patterns of Management*. New York : McGraw-Hill.

ผู้เขียน

บุญวัตร ฝิชา*

อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
E-mail: Boonyawat027@gmail.com

ทวีโชค เจริญไกร

เลขานุการหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
E-mail: taveechok1972@gmail.com

ศักดิ์ดา หารเทศ

อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000
E-mail: sakda.han@mcu.ac.th

การสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา

Promotion of Healthy Behaviors of the Elders According to Buddhism

สารภี กาญจนารจน์พันธ์* และกันตภณ หนูทองแก้ว

Sarapee kanchanarotphan* and Kantaphon Nuthongkaew

Received: 1 March 2025, Revised: 24 December 2025, Accepted: 29 December 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปและแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ 2) เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ 3) เพื่อบูรณาการแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึกและจัดเวทีเสวนากลุ่ม จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 20 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพทั่วไป แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า ในปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุมากขึ้น รัฐบาลมีนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับประชากรผู้สูงอายุมากขึ้น โดยมีการศึกษาถึงความต้องการของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ เช่น การศึกษาคุณภาพชีวิต สวัสดิการ การส่งเสริมสุขภาพ รายได้ การทำงาน ความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชนของผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ รวมทั้งมีการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และชุมชน ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงการบริการด้านต่างๆ มากยิ่งขึ้น 2) หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วยหลักอริยสัจ 4 การเข้าใจความเป็นจริงด้วยเหตุและผล หลักภวนา 4 เป็นการพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจ หลักทศ 6 เป็นการทำหน้าที่ของตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานะที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้นๆ และหลักสารณียธรรม 6 ผู้สูงอายุใช้หลักธรรมนี้ในการปรับปรุงตนเองเพื่อให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข 3) การบูรณาการแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรม

ที่ใช้ในการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า การสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ผ่านรูปแบบที่เรียกว่า 4Hs Model ประกอบด้วย H (Heart) = หลักธรรมประจำใจ, H (Healthy) = สุขภาวะทางกายภาพ, H (Holistic care) = การดูแลแบบองค์รวม และ H (Habit) = การเสริมสร้างและปรับตัวด้านอุปนิสัยหรือพฤติกรรม

คำสำคัญ : การสร้างเสริมพฤติกรรม, สุขภาพผู้สูงอายุ, พระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this dissertation were: 1) To analyze the general conditions and theoretical concepts related to promoting health behaviors among of the elderly. 2) To analyze Buddhist principles used in promoting health behaviors among of the elderly. 3) To integrate theoretical concepts and Buddhist principles in promoting health behaviors among of the elderly. This study is qualitative research, gathering data from documents, in-depth interviews and group discussions involving 20 experts and scholars (monks and lay persons). The research tools include interview guidelines and the data is analyzed using descriptive methods.

The research findings indicate that: 1) General Conditions and Theoretical Concepts Related to Promoting Health Behaviors Among of the Elderly It has been found that Thailand is increasingly emphasizing the well-being of the elderly. The government has implemented policies directing relevant agencies to prepare for a growing aging population. This studies have been conducted to identify the needs of the elderly in various aspects, such as quality of life, welfare, health promotion, income, employment, and relationships within families and communities, to enhance their quality of life. Additionally, efforts have been made to promote and support the establishment of senior citizens' clubs and elderly schools, providing opportunities for the elderly to engage in activities together. Moreover, the involvement of various networks, including government, private sectors and communities has facilitated greater access to services for the elderly

in multiple areas. 2) Buddhist Principles Used in Promoting Health Behaviors Among the Elderly Composed of key principles include: The Four Noble Truths: Understanding reality through cause and effect. The Four Paths of Development (Bhavana 4): Supporting physical and mental development. The Six Directions (Duties): Performing one's duties appropriately according to one's role and relationships. The Six Principles of Harmony (Saraniyadhamma 6): Helping the elderly adapt and improve themselves to live happily in society. 3) Integration of Concepts, Theories and Buddhist Principles in Promoting Health Behaviors Among of the Elderly found that Promoting health behaviors among of the elderly according to Buddhist principles through a model called the 4Hs Model, which consists of: H (Heart) = Principles for mental and spiritual well-being, H (Healthy) = Physical health and well-being, H (Holistic care) = Comprehensive and holistic care, H (Habit) = Developing and adapting habits or behaviors

Keywords : Promotion of Behavior, Health Elderly, Buddhism

บทนำ

การสูงวัยของประชากรเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลกในต้นสหัสวรรษนี้ ประชากรโลกมีอายุสูงขึ้น เนื่องมาจากอัตราเกิดที่ลดลงและผู้คนมีอายุยืนยาวขึ้น ประชากรโลกกำลังมีอายุสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในปี 2020 โลกของเรามีประชากรรวมทั้งหมด 7,795 ล้านคน (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2564) ในส่วนของโครงสร้างประชากรของประเทศ พบว่าสังคมไทยเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยมาตั้งแต่ปี 2548 โดยในปี 2563 มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุรวมกว่า 11.6 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.53 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยคาดว่าภายในปี 2566 ซึ่งเป็นปีเริ่มต้นของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ไทยจะกลายเป็น สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ที่มีประชากรอายุมากกว่า 60 สูงถึงร้อยละ 20.1 ของประชากรทั้งหมดสวนทางกับประชากรวัยเรียนและวัยแรงงานที่มีแนวโน้มลดลง โดยเฉพาะกลุ่มอายุ 3-21 ปีที่จะมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่องจนเหลือเพียงร้อยละ 20.66 ของประชากรทั้งหมดหรือลดลงกว่า 715,000 คน ภายในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ทั้งนี้ การเข้าสู่สังคมสูงวัยอาจส่งผลให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำในประเทศ

ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น เนื่องจากกลุ่มผู้สูงอายุมักจะมีอาการเสื่อมสภาพทางรายได้สูงกว่ากลุ่มผู้มีอายุน้อย และการที่ประชากรวัยแรงงานที่มีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง อาจนำมาซึ่งปัญหาขาดแคลนกำลังแรงงานในประเทศ ตลอดจนความจำเป็นในการพึ่งพาแรงงานต่างชาติมากขึ้นและส่งผลกระทบต่อทางเศรษฐกิจและสังคมต่อประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญทั้งในด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจความสามารถในการแข่งขันและผลิตภาพแรงงานรวมถึงความต้องการงบประมาณเพื่อเป็นสวัสดิการรองรับวัยเกษียณ จากอัตราการพึ่งพิงของผู้สูงอายุต่อวัยแรงงานและภาระทางการคลังในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) นอกจากนี้การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จะสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น เนื่องจากภาวะสุขภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้สูงอายุ

โรคที่พบได้ในผู้สูงอายุไทย โรคผู้สูงอายุที่เป็นกันมากและพบได้บ่อยเนื่องจากปัญหาพฤติกรรมสุขภาพในวัยทำงานที่สะสมต่อเนื่องกันมาเป็นเวลานานจนทำให้เกิดโรคเรื้อรังขึ้นมา เช่น โรคเบาหวาน โรคหัวใจ โรคความดันโลหิตสูง โรคไต โรคหลอดเลือดสมอง โรคมะเร็ง ฯลฯ ผลกระทบต่อร่างกายของผู้สูงอายุ จากปัญหาสุขภาพในวัยสูงอายุ จะทำให้คุณภาพชีวิตด้อยลง ป่วยเป็นอัมพาต พิกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรคเบาหวาน และโรคความดันโลหิตสูง หากขาดการดูแลสุขภาพที่ดีอาจทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนจนเกิดโรคต่างๆ ตามมานอกจากจะทำให้เสียสุขภาพและเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาแล้ว โรคเหล่านี้มักเป็นโรคเรื้อรังรักษาไม่หาย สิ่งที่ได้ก็เพียงประคับประคองไม่ให้อาการของโรคเรื้อรังหนักมากขึ้น คือต้องใช้ชีวิตอยู่กับโรคเรื้อรังไปจนกว่าจะถึงวาระสุดท้าย ซึ่งผู้สูงอายุบางคนที่ไม่ปรับตัวไม่ได้ก็เกิดปัญหาสุขภาพตามมาได้

การปรับพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุเพื่อประกอบอาหารและลดความรุนแรงของโรคเรื้อรังที่เป็นอยู่แล้ว และเพื่อป้องกันโรคเรื้อรังที่อาจจะเกิดขึ้นใหม่ เรื่องพฤติกรรมกินอาหารเป็นสิ่งสำคัญอันดับต้นๆ เนื่องจากการกินอาหารที่เหมาะสม ถูกต้องครบห้าหมู่ และสัดส่วนเหมาะสมเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องแก้ไข พฤติกรรมการกินอาหารที่ไม่ถูกต้องที่ต่อเนื่องมาเป็นเวลานานต้องได้รับการแก้ไข หากต้องการเป็นผู้สูงอายุไทยที่มีสุขภาพดี ถัดจากเรื่องอาหารการกินก็เป็นการปรับพฤติกรรมเรื่องการออกกำลังกายและการพักผ่อน พฤติกรรมผู้สูงอายุที่ปฏิบัติกันมานานมักทำให้เกิดปัญหาพฤติกรรมสุขภาพที่แย่แทนที่จะเป็นการดูแลสุขภาพให้ดีขึ้นหรือป้องกันโรคที่อาจจะเกิดขึ้นกลับจะทำให้สุขภาพแย่ลง นอกจากการกินอาหารที่เหมาะสมได้สัดส่วนแล้วการจัดเวลาสำหรับออกกำลังกายและการพักผ่อนก็สำคัญไม่แพ้กัน พฤติกรรม

ผู้สูงอายุส่วนมากจะกินแล้วไม่ค่อยออกกำลังกายทำให้น้ำหนักเกินและเกิดโรคอ้วนลงพุงซึ่งเกิดกับผู้สูงอายุไทยจำนวนมากและเป็นสาเหตุของโรคเรื้อรังต่างๆ ตามมา ดังนั้นผู้สูงอายุควรกำหนดเวลาสำหรับออกกำลังกายและพักผ่อนในแต่ละวัน เพื่อสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุเอง

วัยสูงอายุเป็นวัยที่ต้องพบกับความเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ทำให้ผู้สูงอายุต้องพบกับปัญหาสุขภาพ โรคเรื้อรัง จิตใจหดหู่ ภาวะซึมเศร้า ฯลฯ แต่หากผู้สูงอายุยอมรับความเปลี่ยนแปลงและพยายามปรับตัวจะทำให้ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุลดลง และส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุน้อยลง ซึ่งการปรับพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุจะเป็นการลดผลกระทบและช่วยป้องกันโรคต่างๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ ดังนั้น ผู้สูงอายุจึงควรหันมาใส่ใจดูแลสุขภาพในเรื่องอาหารการกิน การออกกำลังกาย การพักผ่อนที่เพียงพอและทำอารมณ์ให้แจ่มใสไม่เครียดก็จะช่วยลดปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุไทยให้น้อยลงได้

รัฐบาลไทยตระหนักถึงความสำคัญในการดูแลผู้สูงอายุอย่างจริงจังมากยิ่งขึ้นให้ความสำคัญแก่ผู้สูงอายุในเรื่องภาวะสุขภาพ เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม เริ่มมีภาวะเสื่อมถอยด้านสุขภาพมากขึ้นเรื่อยๆ รวมทั้งผู้สูงอายุมีภาวะเจ็บป่วย มีปัญหาสุขภาพ มีโรคประจำตัว บางคนมีความพิการและทุพพลภาพช่วยเหลือตนเองได้น้อย ต้องพึ่งพาสมาชิกในครอบครัว ผู้สูงอายุจึงเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในสังคมค่อนข้างสูง ดังนั้นผู้สูงอายุจึงเป็นวัยที่ต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษมากกว่าวัยอื่นๆ การสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ส่งผลต่อสุขภาพทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ผู้สูงอายุในประเทศไทยพบกับหลายปัญหาทั้งด้านสังคม สุขภาพ และเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ซึ่งถือเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้สูงอายุในยุคปัจจุบัน ที่สามารถตอบโจทย์ในการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมสุขภาพที่เป็นต้นตอหรือมูลเหตุของการเกิดผลกระทบในด้านต่าง ๆ มากมาย อันจะส่งผลต่อการชะลอ หรือลดอัตราการเกิดโรคในกลุ่มที่ยังไม่เป็นโรค และชะลอการเกิดภาวะแทรกซ้อนในกลุ่มที่เป็นโรค เพื่อลดปัญหาด้านสังคม เศรษฐกิจ และค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลของประเทศต่อไป ซึ่งหากไม่มีการเตรียมพร้อมที่เหมาะสมในการป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่อสังคมและประเทศชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ
2. เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ
3. เพื่อบูรณาการแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการเชิงพรรณนา (Descriptive Method) การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Document) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มย่อย (Focused Group Discussion) ประชากรที่ศึกษา นักวิชาการทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ นักวิชาการสาธารณสุข ผู้สูงอายุ และพระภิกษุผู้ทรงคุณธรรมความรู้ จำนวน 20 รูป/คน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ โดยใช้การเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อที่จะได้ข้อมูลตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่วางไว้ โดยวิธีการรวบรวมข้อมูลจาก 1) เอกสารที่เกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ แล้วนำไปกำหนดกรอบในการวิจัย 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์ผู้ที่นักวิชาการทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ นักวิชาการสาธารณสุข ผู้สูงอายุ และพระภิกษุผู้ทรงคุณธรรมความรู้ จำนวน 20 รูป/คน เพื่อให้ได้ข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้สูงอายุและการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพ โดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก มีหัวข้อคำถามที่ครอบคลุมรายละเอียดที่ต้องการศึกษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ และ 3) การจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) จัดขึ้นหลังจากที่ได้เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเรียบร้อยแล้ว เพื่อนำข้อคิดเห็นที่ได้จากการสนทนาไปปรับปรุงพัฒนาแนวทางการจัดการตนเองของผู้สูงวัยโดยใช้หลักพุทธธรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นชุดของแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับประเด็นต่างๆ ที่ผู้วิจัยต้องการทราบ และนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไป แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า ในปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุมากขึ้น รัฐบาลมีนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับประชากรผู้สูงอายุมากขึ้น โดยมีการศึกษาถึงความต้องการของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ เช่น การศึกษาคุณภาพชีวิต สวัสดิการ การส่งเสริมสุขภาพ รายได้การทำงาน ความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชนของผู้สูงอายุ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ รวมทั้งมีการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ชุมชน ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงการบริการด้านต่างๆ มากยิ่งขึ้น

2. หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ ประกอบด้วย หลักอริยสัจ 4 การเข้าใจความเป็นจริงด้วยเหตุและผล หลักภวนา 4 เป็นการพัฒนาทั้งด้านร่างกายและจิตใจ หลักทศ 6 เป็นการทำหน้าที่ของตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสถานะที่เกี่ยวข้องกับบุคคลนั้นๆ และหลักสาราณียธรรม 6 ผู้สูงอายุใช้หลักธรรมนี้ในการปรับปรุงตนเอง เพื่อให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

3. การบูรณาการแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า การสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ผ่านรูปแบบที่เรียกว่า 4Hs Model ประกอบด้วย H (Heart) = หลักธรรมประจำใจ, H (Healthy) = สุขภาวะทางกายภาพ, H (Holistic care) = การดูแลแบบองค์รวม, H (Habit) = การเสริมสร้างและปรับตัวด้านอุปนิสัยหรือพฤติกรรม

อภิปรายผล

สภาพทั่วไป แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า ในปัจจุบันอัตราการเพิ่มของประชากรผู้สูงอายุได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากรายงานของสหประชาชาติคาดการณ์ว่าใน พ.ศ. 2593 จะมีผู้สูงอายุประมาณ 2 พันล้านคน คิดเป็น 1 ใน 5 คน ของประชากรโลก สำหรับประเทศไทยนั้นได้ทำการสำรวจสำมะโนประชากรในปี พ.ศ. 2567 โดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า เมื่อพิจารณาตามเพศ ผู้สูงอายุหญิงมากกว่าผู้สูงอายุชาย (ร้อยละ 57.9 และ 42.1 ตามลำดับ) และในทุกกลุ่มช่วงวัย ผู้สูงอายุหญิงมีจำนวนมากกว่าผู้สูงอายุชาย สำหรับการแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุตามกลุ่มช่วงวัย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้สูงอายุวัยต้น

(60 - 69 ปี) ร้อยละ 59.3 รองลงมา คือ กลุ่มผู้สูงอายุวัยกลาง (70 - 79 ปี) ร้อยละ 29.8 และน้อยที่สุดคือกลุ่มผู้สูงอายุวัยปลาย (80 ปีขึ้นไป) ร้อยละ 10.9 ประชากรที่อาศัยอยู่ประเทศไทยมีจำนวน 65.98 ล้านคนและเป็นวัยผู้สูงอายุ (60 ปีขึ้นไป) ร้อยละ 12.90 ของประชากรทั้งหมด ประชากรผู้สูงอายุของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในปี 2583 จะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 32.10 ตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2567) องค์การสหประชาชาติกำหนดไว้ว่าการที่ประเทศใดมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสัดส่วนเกินกว่าร้อยละ 10 ของประชากรทั้งประเทศ แสดงว่าประเทศนั้นได้ก้าวเข้าสู่ยุคแห่งสังคมผู้สูงอายุ (United Nation : UN) ประเทศไทยเข้าสู่การเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ (Complete aged society) โดยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งสามารถสังเกตได้จากแนวโน้มที่ชัดเจนในดัชนีการสูงอายุ อัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุ และอัตราส่วนเกือหนุน

ปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างในประชากร โดยมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ขณะที่ประชากรวัยทำงานและอัตราการเกิดเด็กกลับลดลง ส่งผลให้กลุ่มประชากรวัยทำงานแบกรับภาระในการดูแลผู้สูงอายุอย่างไรก็ตามผู้สูงอายุส่วนหนึ่งยังคงทำงานหาเลี้ยงชีพเพื่อช่วยลดภาระในครัวเรือน โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่ยังมีสุขภาพแข็งแรงและสามารถทำงานได้ แต่การทำงานของผู้สูงอายุอาจนำมาซึ่งความเสี่ยงต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ลดลง ปัญหาในอนาคตที่ตามมาจากการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุคือ งบประมาณในการดูแลและรักษาสุขภาพ เนื่องจากผู้สูงอายุจะมีการเปลี่ยนแปลงทางเสื่อมสภาพด้านร่างกาย ทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของระบบต่างๆ ลดลง ผู้สูงอายุจึงเกิดปัญหาสุขภาพได้มากกว่าวัยอื่น ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในวัยที่เสื่อมลงทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และบุคลิกภาพ มีปัญหาด้านสุขภาพ รวมไปถึงการสูญเสียบทบาททางสังคมและอาชีพ มีรายได้ที่จะนำมาเลี้ยงตนเองลดลงด้วย (นิราศศิริ โรจนธรรมกุล, 2564) ในปัจจุบันประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุมากขึ้น รัฐบาลมีนโยบายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับประชากรผู้สูงอายุมากขึ้น รวมทั้งมีการส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ โรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ชุมชน ซึ่งเป็นการช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงการบริการด้านต่างๆ ได้ง่ายขึ้น รวมถึงการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีจะช่วยให้ผู้สูงอายุเข้าถึงข้อมูลข่าวสารในการดูแลสุขภาพได้มากยิ่งขึ้น ในด้านสุขภาพของผู้สูงอายุจะเกิดภาวะสุขภาพเสื่อมถอย ระบบร่างกายเสื่อมลง ทำให้เกิดโรคเรื้อรัง ด้านจิตใจและอารมณ์ ภาวะซึมเศร้า

และความเหงา ผู้สูงอายุจำนวนมากเผชิญกับความเหงา การสูญเสียคู่ชีวิต หรือความรู้สึกถูกทอดทิ้ง ภาวะสมองเสื่อม การเสื่อมถอยของสมอง ส่งผลต่อความจำและการใช้ชีวิตประจำวัน แม้ว่าผู้สูงอายุจะมีข้อจำกัดหลายประการ แต่ก็ยังมีโอกาสในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในหลากหลายมิติ ด้านสุขภาพและการดูแลตนเอง การแพทย์และเทคโนโลยีช่วยยืดอายุ และเพิ่มคุณภาพชีวิต มีนวัตกรรมด้านสุขภาพ ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุดูแลสุขภาพได้ง่ายขึ้น ความก้าวหน้าของการแพทย์ช่วยให้สามารถชะลอความเสื่อมของร่างกายได้ดีขึ้น โอกาสในการพัฒนาของผู้สูงอายุในปัจจุบันสามารถเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดีขึ้นได้ โดยการส่งเสริมการดูแลสุขภาพเชิงป้องกัน การเรียนรู้ตลอดชีวิต การสร้างสังคมที่เอื้อต่อผู้สูงอายุ และการสนับสนุนด้านการเงินและเศรษฐกิจ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า มีสุขภาพดี และมีความสุขในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของชยภรณ์ บุญเรืองศักดิ์ และสุภาภรณ์ สุตหนองบัว (2562) ที่ศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทย พบว่า แนวโน้มทางประชากร กว่าทศวรรษที่ผ่านมา โครงสร้างประชากรของประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วกล่าวคือ อัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรได้ลดลงจากระดับสูงในปี พ.ศ. 2503 การเปลี่ยนแปลงอัตราการเพิ่มประชากรนี้เป็นผลจากการเปลี่ยนภาวะการตายและภาวะเจริญพันธุ์ การลดระดับการตายเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ปัจจุบันอัตราการตายของประชากรไทยได้ลดลงมาอยู่ในระดับ 5-6 ต่อประชากรพันคนต่อปี การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอายุ เป็นประชากรสูงวัยกล่าวคือในช่วง 20-30 ปีที่ผ่านมา พบว่า จำนวนและสัดส่วนของประชากรไทย ในวัยเด็ก (อายุต่ำกว่า 15 ปี) ลดลง ขณะที่จำนวนของประชากรในวัยแรงงาน (อายุ 15-29 ปี) เพิ่มขึ้น และประชากรสูงอายุหรือประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ก็มีจำนวนและสัดส่วนเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในอนาคตกล่าวคือ ประชากรสูงอายุจะเพิ่มจากประมาณ 5 ล้านคนในปัจจุบันเป็นประมาณ 10 ล้านคนในอีก 20 ปีข้างหน้าและเป็นที่น่าสังเกตว่า อัตราเพิ่มของประชากรสูงอายุจะเร็วกว่าประชากรโดยรวมทั้งหมด

หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า หลักพุทธธรรม ที่นำมาใช้ในการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ ต้องเป็นหลักธรรมที่ตอบสนองต่อการจัดการแบบมุ่งแก้ไขปัญหามา สามารถนำไปใช้ในการพัฒนากาย พัฒนาจิต และพัฒนาปัญญา ให้ยอมรับ เข้าใจกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้น สามารถคิดวิเคราะห์ตามหลักของความเป็นจริงที่เกิดขึ้นได้ และเป็นหลักธรรมที่นำมาใช้ให้เกิดการคิดอย่างมีสติ รู้เท่าทันตามสภาวะการณ์สามารถวางแผน

นำสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงประจักษ์ และเป็นกระบวนการจัดการที่ตรงกับเหตุและมีผลลัพธ์ที่ตรงเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุรพศ ทวีศักดิ์ (2564) ที่กล่าวว่า การแก้ไขปัญหาต้องแก้ที่เหตุนำเข้า เข้าใจ คัดวิเคราะห์ด้วยสติ ปัญญา ขจัดปัญหาที่ตรงเหตุปัจจัย สมดุลชีวิตก็จะเกิดขึ้น ซึ่งหลักพุทธธรรมสำคัญที่เป็นแนวทางในการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ ได้แก่ หลักอริยสัจ 4 (หลักการคิดแก้ไขปัญหามาตรับแบบแห่งเหตุผลและตามเหตุปัจจัย) หลักภวนา 4 (หลักการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุ) หลักทศ 6 (หลักการปฏิบัติต่อกันในการอยู่ร่วมกันในสังคม) และหลักสาราณียธรรม 6 (หลักการปรับปรุงตนเองของผู้สูงให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สุรพศ ทวีศักดิ์ (2564) ที่ได้กล่าวว่า ธรรมะสร้างปัญญา ให้เห็นสภาพความเป็นจริง ยอมรับ ปลอ่ยวาง คิดหาเหตุและแก้ไขที่เหตุมันเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาพรณ กัญยะต๊ิบ (2560) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งมีการประยุกต์ใช้หลักภวนา 4 ที่สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพทั้ง 4 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านศีลหรือสังคม 3) ด้านจิตใจ และ 4) ด้านปัญญา ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นและมีเป้าหมายสูงสุด ในการดำรงชีวิตตามหลักพุทธธรรม คือ การมุ่งกำจัดโรคทางใจ อันหมายถึง การละกิเลสในใจตนให้เบาบางตลอดชีวิต ดังนั้น ผู้สูงอายุที่นำหลักภวนา 4 ไปปฏิบัติตลอดชีวิต ย่อมส่งผลให้มีความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เพราะเป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมวิถีพุทธที่ยั่งยืน

บูรณาการแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่ใช้ในการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุ พบว่า แนวคิดการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่เกิดผลลัพธ์ที่เหมาะสม คือ การนำหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทาง ด้วยการสร้างทักษะการรับรู้ การตรวจสอบเหตุปัญหากับความเป็นจริง และการหาวิธีการแก้ไขปัญหามาที่เหมาะสมในแต่ละบุคคล เพื่อนำไปสู่การสร้างแผนปฏิบัติสำหรับการสร้างสุขและสมดุลชีวิตของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระราชปริยัติวิมล (2564) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการใช้หลักพุทธธรรมในการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยประยุกต์หลักอริยสัจ 4 หลักไตรลักษณ์ มาใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ ช่วยให้ผู้สูงอายุใช้ปัญญาในการแก้ไขปัญหามาที่ตนเองให้ถึงพร้อมในทุกด้าน มีความมั่นใจในการใช้ชีวิตที่เหลืออยู่ด้วยคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อสร้างความสุขและประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับบุคคลในครอบครัวและอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม

ได้อย่างปกติสุขเป็นแบบอย่างที่ดีงามให้กับชนตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความผาสุกให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ภาครัฐควรกำหนดแผนนโยบายสำหรับการการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุทั้งในด้านร่างกายและจิตใจ ให้เป็นรูปธรรม มีกิจกรรมที่ตอบสนองต่อการพัฒนาทางด้านร่างกาย เพื่อการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม เพื่อการรองรับสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ รวมถึงการส่งเสริมการรำนวัตกรรมการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพในกลุ่มผู้สูงอายุ มีกองทุนสำหรับการดำเนินการด้านร่างกายและจิตใจเพื่อตอบโจทยของสังคมยุคปัจจุบันที่เกิดผลกระทบจากพฤติกรรมสุขภาพที่เหมาะสม

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน ควรมีการสนับสนุนในเรื่องการจัดการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพในกลุ่มผู้สูงอายุ โดยการสร้างจิตสำนึกตามแนวพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างความยั่งยืนทางจิตใจ ไม่ใช่มุ่งเน้นเฉพาะทางวัตถุ เพราะการเจ็บป่วยทางกายมีผลจากทางใจ การสร้างค่าทางวัตถุมากกว่าจิตใจจะส่งผลกระทบระยะยาวที่ไม่สามารถแก้ไขได้ ดังนั้น การสร้างกระบวนการดูแลสุขภาพจิตใจตามแนวทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกภาคส่วนต้องให้การสนับสนุน

3. ภาครัฐและเอกชน ควรมีการจัดทำโครงการสร้างสุขตามกลุ่มวัย โดยการจัดกิจกรรมหรือสร้างแผนงานของหน่วยงานในการดำเนินงานด้านการจัดการความเครียดอย่างเป็นรูปธรรมในแผนยุทธศาสตร์ประจำปี เพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ

4. การจัดกิจกรรมทางสังคมและจิตวิญญาณ การสร้างกลุ่มกิจกรรมทางศาสนา ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น การฟังธรรมะ การทำบุญ และการปฏิบัติวิปัสสนา เพื่อส่งเสริมสุขภาพจิตและสร้างความสงบภายใน

5. การให้ความรู้และการอบรม การอบรมเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมพระพุทธศาสนาและการดูแลสุขภาพที่ผสมผสานกับการฝึกจิต เพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถสนับสนุนและให้คำแนะนำที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุได้ จัดเวิร์คชอปสำหรับผู้สูงอายุจัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมที่รวมถึงการฝึกสมาธิและการสร้างสติ เพื่อช่วยเสริมสร้างความรู้และการปฏิบัติที่เหมาะสมในชีวิตประจำวัน

6. การพัฒนาสิ่งแวดล้อมและโครงสร้างพื้นฐาน การจัดสรรพื้นที่สาธารณะที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ พัฒนาสวนสาธารณะหรือศูนย์สุขภาพที่มีพื้นที่เียบสงบสำหรับการทำสมาธิและออกกำลังกาย สร้างศูนย์การเรียนรู้และปฏิบัติธรรม สนับสนุนการสร้างศูนย์ที่เป็นแหล่งเรียนรู้และฝึกปฏิบัติธรรมสำหรับผู้สูงอายุ เพื่อเสริมสร้างความรู้ด้านสุขภาพกายและจิตใจ

7. การสนับสนุนด้านจิตวิญญาณ การเชื่อมโยงกับวัดและชุมชนทางศาสนา สนับสนุนให้วัดและชุมชนทางศาสนามีบทบาทในการจัดกิจกรรมทางจิตวิญญาณเพื่อเสริมสร้างสุขภาพจิต เช่น การจัดสวดมนต์และการปฏิบัติธรรมเป็นกลุ่ม การส่งเสริมกิจกรรมสังคมเพื่อความสุข จัดกิจกรรมที่สนับสนุนการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เช่น การร่วมวงสนทนาธรรม การแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ เพื่อช่วยลดความเหงาและสร้างความรู้สึที่มีคุณค่าในชีวิต

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. การศึกษารูปแบบการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา

2. การศึกษาผลการสร้างเสริมพฤติกรรมสุขภาพของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนาผ่านสื่อออนไลน์

3. การศึกษาการพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่ยั่งยืน วิเคราะห์ปัจจัยที่ช่วยให้ผู้สูงอายุสามารถรักษาและปฏิบัติตามแนวทางพระพุทธศาสนาเพื่อส่งเสริมสุขภาพได้อย่างต่อเนื่อง พร้อมให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแนวทางให้เหมาะสมกับวิถีชีวิตปัจจุบัน

4. วิจัยและศึกษาหลักพุทธธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาที่มีผลในการเสริมสร้างพฤติกรรมสุขภาพ เช่น หลักศีล สมาธิ ปัญญา และการฝึกสติ เพื่อให้เข้าใจถึงวิธีที่ผู้สูงอายุสามารถนำหลักคำสอนนี้ไปประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพกายและใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. การวิจัยควรรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุที่ปฏิบัติธรรมเป็นประจำ และประเมินผลด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ เปรียบเทียบกับกลุ่มที่ไม่ได้ปฏิบัติ เพื่อวัดประสิทธิผลของการประยุกต์ใช้หลักพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ

6. พัฒนากิจกรรมที่นำหลักธรรมพระพุทธศาสนามาใช้ในการฝึกปฏิบัติ เช่น การทำสมาธิเพื่อความสงบและลดความเครียด การฝึกสติในการรับประทานอาหาร การเดินจงกรมเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ และกิจกรรมที่ช่วยสร้างสมดุลระหว่างร่างกายและจิตใจ

เอกสารอ้างอิง

- ชยภรณ์ บุญเรืองศักดิ์ และสุภาภรณ์ สุดหนองบัว. (2562). การสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุไทย. **วารสารวิชาการธรรมทศน์**, 19(4), 199-208.
- นิราศศิริ โรจนธรรมกุล. (2564). การพยาบาลผู้สูงอายุ: ด้านการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต. กรุงเทพฯ: เอส เค เอส อินเทอร์เน็ต.
- พระราชปรีดีติวิล. (2564). ศึกษาเรื่องการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ. **วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์**, 5(2), 259-269.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2564). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2563. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุภาภรณ์ กันยะต๊ะ. (2560). หลักพุทธธรรมกับการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาสถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่ง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรพศ ทวีศักดิ์. (2564). อามลาพุทธราชาชาตินิยม : วิพากษ์แนวคิดชาตินิยมแบบพุทธของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). กรุงเทพฯ : อิลลูมินันส์ เอดิชั่นส์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570). กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2567). การสำรวจประชากรผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2567. กรุงเทพฯ: กลุ่มบริการและเผยแพร่ข้อมูลสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ.

ผู้เขียน

สารภี กาญจนโรจน์พันธ์*

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช
เลขที่ 128 หมู่6 ถนนนครศรีฯ-ร้อนพิบูลย์, ตำบล นาพรุ อำเภอ พระพรหม
นครศรีธรรมราช 80000
E-mail: Kansombee@gmail.com

กัณตถณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาสโกกราช
เลขที่ 128 หมู่6 ถนนนครศรีฯ-ร้อนพิบูลย์, ตำบล นาพรุ อำเภอ พระพรหม
นครศรีธรรมราช 80000

รูปแบบการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา

Model for good social interaction based on Buddhism

ชญาณี ขัตติยะมาน* และกัณตภณ หนูทองแก้ว

Chayanee Khattiyamarn* and Kantaphon Nuthongkaew

Received: 9 March 2025, Revised: 27 December 2025, Accepted: 30 December 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ แนวคิด และทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี 3) เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยการรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึก และจัดเสวนากลุ่มจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนา พระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงความรู้ นักการศึกษา คณาจารย์ นักวิชาการด้านสังคม จำนวน 20 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสัมภาษณ์ แนวการสนทนาในการประชุมกลุ่ม และเครื่องบันทึกเสียง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นกระบวนการที่บุคคลสื่อสารและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม ทฤษฎีบทบาท ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์กลุ่ม ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ทฤษฎีการแบ่งงาน และทฤษฎีความขัดแย้ง 2) หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ที่ดี ได้แก่ ทิศ 6, พรหมวิหาร 4, สังคหวัตถุ 4, ศีล 5, ขรรวาสธรรม 4 และสาราณียธรรม 6 และ 3) รูปแบบการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา คือ HARMO Model H = Hamony หมายถึง ความปรองดอง, A = Altruism หมายถึง การเห็นแก่ผู้อื่น, R = Respect หมายถึง การให้เกียรติ, M = Make friend หมายถึง การผูกมิตร, O = Own conduct หมายถึง การปฏิบัติตน

คำสำคัญ : การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม, พระพุทธศาสนา, หลักพุทธธรรม

Abstract

This Research study aims to analyze social interaction theories and Buddhist principles to develop a model for fostering positive social engagement. Utilizing a qualitative approach, data were gathered through in-depth interviews and focus group discussions with 20 purposively selected experts, including Buddhist scholars and social scientists. The findings are categorized into three key areas. Theoretical Framework: Social interaction is defined as a dynamic process of communication and engagement. It is underpinned by various sociological perspectives, including Social Exchange, Role Theory, Symbolic Interactionism, Structural Functionalism, and Conflict Theory.

Buddhist Integration: Key Dhamma principles identified for enhancing social bonds include the Six Directions, the Four Sublime States of Mind (Brahmavihara), the Four Bases of Social Unity (Sangahavattthu), the Five Precepts, the Four Virtues for Laypeople and the Six Virtues for Fraternal Living (Saraniyadhamma). The HARMO Model The research culminates in a new conceptual framework for Buddhist social interaction consisting of Harmony Fostering concord and collective unity. Altruism Prioritizing the well-being and benefit of others. Respect Showing honor and acknowledging mutual value. Make Friends Actively establishing and sustaining friendships. Own Conduct Maintaining ethical discipline and proper self-behavior.

Keywords : Social Interaction, Buddhism, Buddhist principles

บทนำ

"...คนเราต้องอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคม และการที่คนจะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขนั้น แต่ละคนจำเป็นต้องมีความเข้าใจและเห็นอกเห็นใจกัน คอยช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยความจริงใจ เพราะความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างสรรค์ความสงบสุข และความเจริญก้าวหน้าในสังคม..." พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดช

มหาราช บรมนาถบพิตร ความตอนหนึ่งในพระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2535

ปฏิสัมพันธ์เป็นสิ่งสำคัญของการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ การมีความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่นเป็นสิ่งจำเป็น เพราะการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ พัฒนาการทางสังคมและความคิดความเข้าใจของบุคคล พัฒนาขึ้นจากการมีสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น เอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล ความสำเร็จในอาชีพ การค้นพบความหมายของชีวิตและสุขภาพจิต ล้วนได้รับผลกระทบจากสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล มนุษย์แต่ละคนถูกหล่อหลอมจากประสบการณ์ให้มีความคิด ความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยม ที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนสองคน จึงต้องอาศัยความเข้าใจถึงปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อสัมพันธ์ภาพที่มีระหว่างกัน เพื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายจะได้ประสบความสำเร็จในการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน บุคคลเรียนรู้ตนเองได้จากการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น จากสัมพันธ์ภาพนี้ บุคคลจะได้รู้จุดเด่น และจุดด้อยของตนเอง รู้และเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งเรียนรู้ความเป็นจริงของโลก ดังนั้นสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างบุคคล จึงเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การพัฒนาเอกลักษณ์ของตนเอง การมีชีวิตอยู่อย่างมีความหมาย มีคุณค่า และมีสุขภาพจิตที่ดี บุคคลที่ไม่สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่นได้ จะรู้สึกอ้างว้าง โดดเดี่ยว เกิดความรู้สึกว่าชีวิตไร้ความหมาย และนำไปสู่ความรู้สึกซึมเศร้า ท้อแท้ และมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้ เช่น พฤติกรรมแยกตัวจากสังคม การติดยาเสพติด เป็นต้น การสร้างและคงไว้ซึ่งสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่นจะบรรลุผลได้ ต้องอาศัยคุณลักษณะที่สำคัญของบุคคลในการยอมรับ และส่งเสริมซึ่งกันและกัน และนอกจากนี้ ปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้อื่น อันได้แก่การเปิดเผยตนเอง การไว้วางใจซึ่งกันและกัน และการสื่อสารความเข้าใจ (เอมอร์ กฤษณะรังสรรค์, 2561)

ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลได้หลอมรวมเข้ากับวิถีชีวิต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลอย่างสิ้นเชิง การสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์มีความรวดเร็ว และสะดวก แต่ลดทอนการสื่อสารเชิงลึก และการสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน การสื่อสารผ่านข้อความสั้นๆ หรือโพสต์ ทำให้เกิดความเข้าใจผิด และความขัดแย้งได้ง่าย การเชื่อมต่อในรูปแบบดิจิทัลไม่สามารถทดแทนความสัมพันธ์เชิงลึกในชีวิตจริงได้ ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ในสังคมของคนทุกวัย โดยเฉพาะเด็กและเยาวชน การเปลี่ยนแปลงค่านิยมในชุมชน และสังคมทำให้เด็กและเยาวชนไม่สนใจปัญหาสังคม มีชีวิตอยู่เพื่อตนเอง และเติบโตอย่างโดดเดี่ยว เด็กใช้ชีวิตกับโทรทัศน์ โทรศัพท์มือถือ เกม และโลกเสมือนในโลกไซเบอร์ ทำให้ทักษะ

การเข้าสังคมถดถอย จนถึงภาวะซึมเศร้า ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพิ่มขึ้น ส่งผลกระทบต่อความสุขและความสำเร็จในชีวิตของเด็ก และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม (กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2559)

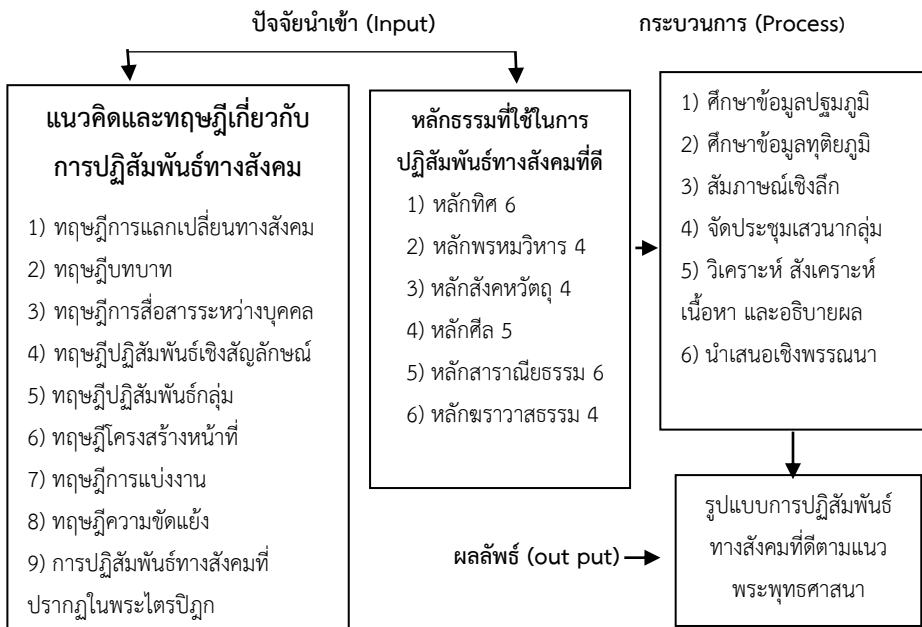
การเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนในสังคม ส่งผลต่อทักษะในการเข้าสังคม เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าห่วงใยทั้งต่อตัวเด็ก และต่อสังคมในภาพรวม ทั้งนี้เนื่องจากทักษะทางสังคม เป็นทักษะที่นำมาซึ่งความสุข และใบเบิกทางสู่ความสำเร็จ เปิดประตูสู่มิตรภาพ และโอกาสความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และยังเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2551) สังคมที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมที่เข้มแข็ง สามารถเสริมสร้างระบบภูมิคุ้มกัน ลดความเครียด และเพิ่มอายุขัยของเราได้ (Daniel Goleman, 2006)

ในยุคที่สังคมไทยกำลังเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมได้แปรเปลี่ยนเป็นรูปแบบที่ซับซ้อนและท้าทายมากยิ่งขึ้น ในสถานการณ์เช่นนี้ หลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจึงเปรียบเสมือนแสงสว่างที่จะนำทางให้สามารถฟื้นฟู และเสริมสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีงามได้ เพราะสังคมไทยมีรากฐานจากพระพุทธศาสนา ควรนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ เพื่อแก้ไขปัญหามิติด้านการปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อน จะช่วยฟื้นฟูคุณค่าดั้งเดิม และสร้างเสริมภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ในโลกที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งและความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน หลักธรรมคำสอนจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาจิต และสร้างความไว้วางใจ ความสงบสุขในสังคม ทำให้สังคมมีความเจริญรุ่งเรือง และมีความยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ แนวคิด และทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี
3. เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นการวิจัยและพัฒนา โดยรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. ขั้นตอนการศึกษาเอกสาร วิเคราะห์และสังเคราะห์ เกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย หลังจากนั้นได้นำข้อมูลที่ได้มาจัดแบ่งประเภท วิเคราะห์ อธิบายความ ตีความ แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (In-depth informal interview) และสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนา 6 คน พระภิกษุสงฆ์ผู้ทรงความรู้ 4 รูป นักการศาสนา 4 คน คณาจารย์ นักวิชาการด้านสังคม 6 คน รวมทั้งสิ้น 20 รูป/คน

หลังจากนั้นดำเนินการเรียบเรียง วิเคราะห์ และสังเคราะห์องค์ความรู้รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา

การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลงานการวิจัยตามลำดับขั้นตอนด้วยวิธีการบรรยายในรูปแบบเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์และเนื้อหา หลังจากนั้นได้ดำเนินการเรียบเรียงและนำเสนอการบูรณาการองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบการปฏิสัมพันธ์ที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา”

ผลการวิจัย

1. วิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มคนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรม ความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ช่วยให้เข้าใจถึงพลวัต และความซับซ้อนของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และกลุ่มคนในสังคม ทฤษฎีที่สำคัญ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	ลักษณะเฉพาะ	จุดเด่น	จุดด้อย
ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม	เน้นการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ และต้นทุนระหว่างบุคคล	ช่วยให้เข้าใจถึงแรงจูงใจและเป้าหมายของแต่ละฝ่ายในการปฏิสัมพันธ์	ลดทอนคุณค่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยมองว่าเป็นเพียงการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์
ทฤษฎีบทบาททางสังคม	ศึกษาถึงสถานะและบทบาทของบุคคลในการปฏิสัมพันธ์	ช่วยให้เราเข้าใจพฤติกรรมของบุคคลในสังคม	อาจจะมองข้ามความแตกต่างระหว่างบุคคล
ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล	มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนสัญลักษณ์และความหมายในการสื่อสาร	เน้นย้ำถึงความสำคัญของการสื่อสารในการสร้างความสัมพันธ์	ซับซ้อน อาจทำให้ยากต่อการทำความเข้าใจและนำไปใช้
ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์	เน้นการสร้างและตีความสัญลักษณ์ในการปฏิสัมพันธ์	ให้ความสำคัญกับมุมมองและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลในการสร้างความหมายและการกระทำ	การวัดผลการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์อาจทำได้ยากเนื่องจากเกี่ยวข้องกับกระบวนการทางจิตใจและการตีความ

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม	ลักษณะเฉพาะ	จุดเด่น	จุดด้อย
ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์เชิงกลุ่ม	ศึกษาถึงปฏิสัมพันธ์ภายในกลุ่มและผลกระทบต่อพฤติกรรม	ความสำคัญของกลุ่มในการกำหนดพฤติกรรมและความคิดของสมาชิก	เน้นอิทธิพลของกลุ่ม อาจละเลยความแตกต่างระหว่างบุคคล
ทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่นิยม	มองสังคมเป็นระบบที่มีส่วนประกอบต่างๆ ทำงานร่วมกัน	ช่วยให้เข้าใจการทำงานของสังคมโดยรวม	มองข้ามความขัดแย้งและความไม่เท่าเทียมกันในสังคม
ทฤษฎีแบ่งงานกันทำ	เน้นแบ่งงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของงาน	เพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน	ความจำเจและความเบื่อหน่าย
ทฤษฎีความขัดแย้ง	มองว่าความขัดแย้งเป็นแรงผลักดันการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	ช่วยให้เข้าใจถึงความไม่เท่าเทียมกันและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	มองข้ามความร่วมมือและความสามัคคีที่เกิดขึ้นในสังคม

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีหลากหลายแนวคิด ซึ่งแต่ละทฤษฎีก็มีจุดเด่น จุดด้อย และบริบทที่เหมาะสมในการนำไปประยุกต์ใช้แตกต่างกัน ดังนั้น การเลือกใช้ทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งจึงควรพิจารณาถึงลักษณะของสถานการณ์ ประเด็นปัญหา และวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ โดยอาจพิจารณาจากลักษณะของปฏิสัมพันธ์ เช่น หากเป็นการปฏิสัมพันธ์แบบเห็นหน้า อาจใช้ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล หรือทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ แต่หากเป็นการปฏิสัมพันธ์ในโลกออนไลน์ อาจใช้ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม หรือทฤษฎีบทบาททางสังคม สำหรับระดับของการวิเคราะห์ เช่น หากต้องการวิเคราะห์ในระดับบุคคล อาจใช้ทฤษฎีบทบาททางสังคม หรือทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล แต่หากต้องการวิเคราะห์ในระดับกลุ่ม อาจใช้ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์เชิงกลุ่ม หรือทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่นิยม

2. วิเคราะห์ และสังเคราะห์ แนวคิด ทฤษฎี และหลักธรรมที่ใช้ในการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี

หลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีดังนี้

หลักสาราณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมที่ชี้แนะแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม หลักสาราณียธรรม 6 เน้นการคิดดี ทำดี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเห็นอกเห็นใจกัน ประกอบด้วย เมตตาการุณยธรรม คือ การแสดงออกทางกายด้วยความปรารถนาดี เมตตาวจีกรรม คือ การใช้คำพูดที่แสดงถึงความหวังดี เมตตามโนกรรม คือ การคิดและปรารถนาดีต่อผู้อื่น สาธารณโภคี คือ การแบ่งปันสิ่งของและช่วยเหลือกัน ศีลสามัญญตา คือ การรักษาระเบียบวินัยและข้อตกลงร่วมกัน และ ทิฐิสามัญญตา คือ การมีความเห็นที่ถูกต้องสอดคล้องกันในหลักการสำคัญ

หลักพรหมวิหาร 4 คือหลักธรรมสู่การสร้างความสุขในสังคม เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อสร้างสังคมที่ดี ประกอบด้วย 1) เมตตา คือ ความปรารถนาดีที่อยากให้ผู้อื่นมีความสุข การปฏิบัติตนด้วยเมตตา เช่น การใช้คำพูดที่สุภาพ อ่อนหวาน การไม่เบียดเบียนผู้อื่น และการแผ่เมตตาจิต จะช่วยสร้างสัมพันธภาพที่ดี นำมาซึ่งความสามัคคีและสันติสุขในสังคม 2) กรุณา คือ ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ การช่วยเหลือผู้ที่กำลังประสบความทุกข์ การแสดงความเห็นใจ และการให้ความช่วยเหลือ เป็นการแสดงออกซึ่งกรุณา ซึ่งจะช่วยสร้างสันติสุขในสังคม 3) มุทิตา คือ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี การแสดงความยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น เป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์เชิงบวก ส่งเสริมให้เกิดความสุขและความสามัคคีในสังคม 4) อุเบกขา คือ การวางใจเป็นกลาง เป็นการวางเฉยต่อสถานการณ์ต่างๆ การยอมรับความจริง ช่วยให้เกิดความสงบภายในจิตใจ และนำไปสู่การสร้างสันติสุขในสังคม

หลักทศ 6 แนวทางการอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อความสุขและความเจริญ เป็นหลักธรรมที่ชี้แนะแนวทางการปฏิบัติตนต่อบุคคลต่างๆ รอบตัว เพื่อสร้างสัมพันธภาพที่ดีงามและนำไปสู่ความสุข ประกอบด้วย

1. ทิศเบื้องหน้า (บิดามารดา): บุตรต้องเลี้ยงดู ช่วยเหลือ ประพฤติดี และทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้เมื่อบิดา มารดาผู้ล่วงลับ
2. ทิศเบื้องขวา (ครูอาจารย์): ศิษย์ต้องแสดงความเคารพ นับถือ และศึกษาเล่าเรียนด้วยความตั้งใจ
3. ทิศเบื้องหลัง (ภรรยา/สามี): คู่สามี ภรรยา ต้อรักษาความซื่อสัตย์ ช่วยเหลือเกื้อกูล และสนับสนุนซึ่งกันและกัน

4. ทิศเบื้องซ้าย (มิตรสหาย): มิตรต้องแสดงความจริงใจ มีน้ำใจ และช่วยเหลือในยามทุกข์ยาก

5. ทิศเบื้องล่าง (ลูกน้อง/นายจ้าง): นายจ้างและลูกจ้างต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ และให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

6. ทิศเบื้องบน (สมณพราหมณ์): บุคคลต้องให้ความเคารพ นับถือ และปฏิบัติตามคำสั่งสอน

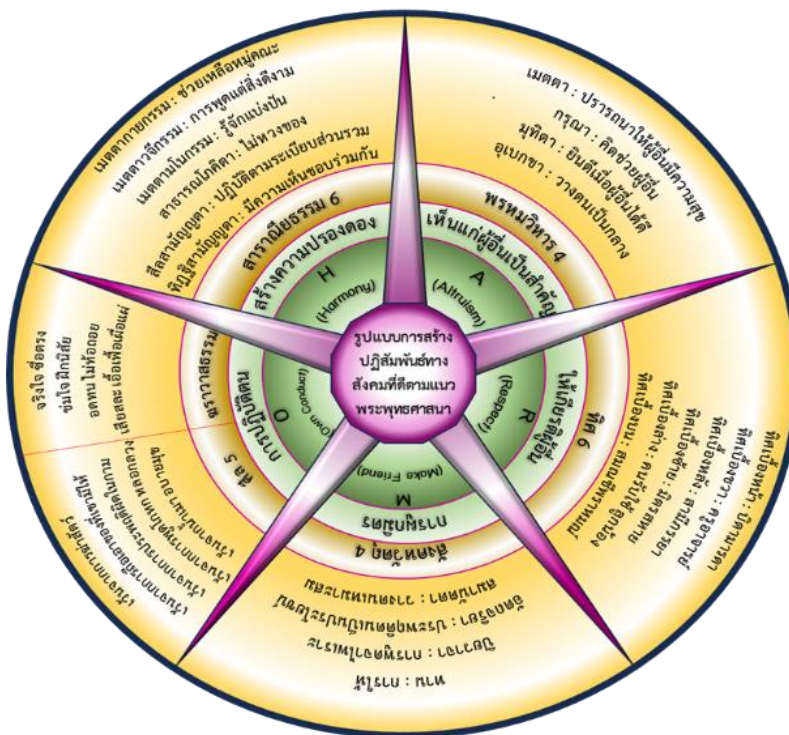
หลักสังคหวัตถุ 4 เส้นใยแห่งความสัมพันธ์ เป็นหลักธรรมที่ชี้แนะวิธีการสร้างความสัมพันธ์อันดีงามกับผู้อื่น เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยยึดเหนี่ยวใจ เสริมสร้างความสามัคคี และนำไปสู่ความสุขร่วมกัน ประกอบด้วยหลักปฏิบัติ 4 ประการ ได้แก่ 1) ทาน เป็นการให้ด้วยความจริงใจ การให้ทาน ไม่ว่าจะเป็นการให้วัตถุสิ่งของ การช่วยเหลือแบ่งปัน หรือการให้ความรู้ เป็นการแสดงออกถึงไมตรีจิตและความหวังดีต่อผู้อื่น การให้ทานด้วยใจจริง ปราศจากความคาดหวังสิ่งตอบแทน จะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ และสร้างความสัมพันธ์อันดีงาม 2) ปิยวาจา เป็นมนต์เสน่ห์แห่งคำพูด คำพูดที่ไพเราะอ่อนหวาน เปี่ยมล้นด้วยความจริงใจ และคำนึงถึงกาลเทศะ ย่อมเป็นที่ประทับใจของผู้ฟัง การพูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ หลีกเลียงคำพูดที่หยาบคาย จะช่วยสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดี นำมาซึ่งความสุขในการอยู่ร่วมกัน 3) อัตถจริยา เป็นการประพฤติตนเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่น การทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม การช่วยเหลือผู้อื่น และการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นการแสดงออกถึงความเสียสละ และความปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์ ซึ่งจะช่วยสร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธา และความสามัคคีในสังคม 4) สมานัตตตา การวางตนอย่างเหมาะสม การวางตัวสม่ำเสมอ การเข้าใจผู้อื่น การไม่เอาเปรียบ และการร่วมทุกข์ร่วมสุข เป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคง และยั่งยืน การรู้จักผูกมิตร และการไม่ทอดทิ้งกันในยามยาก จะช่วยเสริมสร้างความสามัคคี และนำไปสู่ความสุขของส่วนรวม

หลักศีล 5 รากฐานแห่งความสุขและความเจริญ ศีล 5 เป็นหลักธรรมพื้นฐานในพระพุทธศาสนา เป็นข้อปฏิบัติสำหรับการดำเนินชีวิตที่ดีงาม นำไปสู่ความสงบสุขทั้งส่วนตนและส่วนรวม ประกอบด้วยข้อห้าม 5 ประการ ได้แก่ 1) ปาณาติปาตา เวรมณี: เว้นจากการฆ่าสัตว์ 2) อทินนาทานา เวรมณี: เว้นจากการลักทรัพย์ 3) กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี: เว้นจากการประพฤติดูผิดในกาม 4) มุสาวาทา เวรมณี: เว้นจากการพูดเท็จ 5) สุราเมรัยมัชชปมาทัฏฐานา เวรมณี: เว้นจากการดื่มสุราและของมึนเมา

ขรവാสธรรม 4 หลักประเพณีของคฤหัสถ์ เป็นหลักธรรมของผู้ครองเรือน เพื่อให้ดำเนินชีวิตได้อย่างราบรื่น มั่นคง และมีความสุข ประกอบด้วย 1) สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ สุจริต ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น 2) ทมะ คือ ความข่มใจ การควบคุมตนเอง ไม่ปล่อยให้อารมณ์ครอบงำ 3) ขันติ คือ ความอดทน การมีความเพียรพยายาม ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค 4) จาคะ คือ การเสียสละ การแบ่งปัน

3. รูปแบบการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา

จากการศึกษาเรื่องรูปแบบการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา” เรียกว่า HARMO Model ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยรูปแบบการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา “HARMO Model”

องค์ความรู้ใหม่นี้เรียกว่า HARMO Model ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่นำหลักธรรมสำคัญ 6 ประการ มาเชื่อมโยง เป็นรูปแบบในการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา ให้เกิดความเข้าใจ และเป็นแนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ที่ดีได้ง่ายยิ่งขึ้น โดยมีองค์ประกอบ และความหมาย ดังตาราง

ตารางที่ 2 แสดงข้อมูลองค์ประกอบและความหมายของ HARMO Model

สัญลักษณ์	ความหมายขององค์ประกอบ
H = Harmony (ความปรองดอง)	มุ่งเน้นการสร้างความปรองดองในสังคม ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง คือ สาราณียธรรม 6 ซึ่งส่งเสริมความสามัคคี ความเข้าใจ และการเคารพซึ่งกันและกัน
A = Altruism (การเห็นแก่ผู้อื่น)	มุ่งเน้นการมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งเป็นคุณธรรมที่สำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง คือ พรหมวิหาร 4 ซึ่งส่งเสริมความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา
R = Respect (การให้เกียรติ)	มุ่งเน้นการให้เกียรติและเคารพผู้อื่น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดี หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง คือ ทิศ 6 ซึ่งสอนให้รู้จักกับบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองต่อบุคคลต่างๆ
M = Make friend (การผูกมิตร)	มุ่งเน้นการสร้างมิตรภาพและความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการอยู่ร่วมกันในสังคม หลักธรรมที่เกี่ยวข้องคือ สังคหวัตถุ 4 ซึ่งส่งเสริมการสงเคราะห์ การพูดจาไพเราะ การช่วยเหลือ และการวางตัวเหมาะสม
O = Own conduct (การปฏิบัติตน)	มุ่งเน้นการปฏิบัติตนให้ดีงาม เหมาะสม หลักธรรมที่เกี่ยวข้องคือ ศีล 5 และฆราวาสธรรม 4

อภิปรายผล

การสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีทางสังคมตามแนวพระพุทธศาสนา ตามรูปแบบ HARMO Model มีความสอดคล้องและส่งเสริมกับแนวคิดทางตะวันตกและบริบทสังคมปัจจุบันในหลายมิติ ดังนี้

1. ความสอดคล้องกับทฤษฎีทางสังคมวิทยาและจิตวิทยา ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล ผลการวิจัยที่เน้นเรื่อง "ปิยวาจา" ในหลัก สังคหวัตถุ 4 และ "เมตตาวจีกรรม" ในสาราณียธรรม 6 สอดคล้องกับทฤษฎีที่มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนสัญลักษณ์และความหมายเพื่อสร้างความสัมพันธ์ ซึ่งช่วยลดความเข้าใจผิดที่มักเกิดขึ้นในการสื่อสารในยุคดิจิทัล และการที่สังคมมีความสัมพันธ์เข้มแข็งช่วยลดความเครียดและเพิ่มอายุขัย สอดคล้องกับแนวคิดของ Gole (2006) ที่กล่าวว่า ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมมีผลโดยตรงต่อระบบภูมิคุ้มกันและสุขภาพจิต นอกจากนี้การนำหลัก "ทศ 6" มาใช้ สอดคล้องกับการศึกษาเรื่องสถานะและบทบาทของบุคคลในสังคม ช่วยให้บุคคลเข้าใจหน้าที่และความรับผิดชอบต่อผู้อื่นรอบตัวได้อย่างชัดเจน

2. ทฤษฎีแลกเปลี่ยนทางสังคม มักถูกวิจารณ์ว่าลดทอนคุณค่าความสัมพันธ์ให้เป็นเพียงเรื่องผลประโยชน์และต้นทุน ดังนั้น การบูรณาการองค์ความรู้ใหม่ตามรูปแบบ HARMO Model โดยเฉพาะตัว A (Altruism) หรือการเห็นแก่ผู้อื่น ซึ่งมีรากฐานจาก พรหมวิหาร 4 และจาละ ในขรรวาสธรรม 4 เข้ามาช่วยเติมเต็มจุดด้อยนี้ โดยเน้นการให้และการเสียสละด้วยความปรารถนาดีโดยไม่หวังผลตอบแทน ทำให้ปฏิสัมพันธ์มีความลึกซึ้งมากกว่าการแลกเปลี่ยนเชิงพาณิชย์

3. HARMO Model ทำหน้าที่เป็นภูมิคุ้มกันทางจิตใจ โดยเฉพาะ O (Own Conduct) เป็นการฝึกควบคุมตนเอง (ทมะ) และความอดทน (ขันติ) จะช่วยการตอบสนองต่อวิกฤตปฏิสัมพันธ์ในยุคดิจิทัล ตามที่งานวิจัยของเอมอร์ กฤษณะรังสรรค์ (2561) ระบุถึงความล้มเหลวในการสร้างสัมพันธ์ภาพนำไปสู่ความโดดเดี่ยวและซึมเศร้า และข้อมูลจากกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ ที่ว่ากล่าวว่าเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้ปฏิสัมพันธ์เชิงลึกลดลง

4. ความสอดคล้องของรูปแบบ HARMO Model กับหลักพุทธธรรม H (Harmony) หมายถึงความปรองดอง สอดคล้องกับสาราณียธรรม 6 คือการสร้างสามัคคี ลดความขัดแย้งตามทฤษฎีความขัดแย้ง A (Altruism) หมายถึงการเห็นแก่ผู้อื่น สอดคล้องกับพรหมวิหาร 4 ช่วยก้าวข้ามการมองผลประโยชน์ส่วนตน ตามทฤษฎีการแลกเปลี่ยน R (Respect) หมายถึงการให้เกียรติ สอดคล้องกับ ทศ 6 ช่วยเสริมสร้างการทำหน้าที่ตามสถานะในทฤษฎีโครงสร้าง - หน้าที่ M (Make friend) หมายถึง การผูกมิตร สอดคล้องกับสังคหวัตถุ 4 การพัฒนาทักษะ

ทางสังคมที่เป็นหนทางสู่ความสำเร็จ O (Own conduct) หมายถึงการปฏิบัติตน สอดคล้องกับศีล 5 และฆราวาสธรรม 4 เป็นการสร้างพื้นฐานความประพฤติที่ดีเพื่อความสุขแบบยั่งยืน

สรุป

1. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี เป็นกระบวนการที่บุคคลมีปฏิสัมพันธ์ และสื่อสารกับผู้อื่นในสังคม ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล การศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จะช่วยให้เข้าใจถึงแนวทางการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดี และปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดี ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม ทฤษฎีบทบาททางสังคม ทฤษฎีการสื่อสารระหว่างบุคคล ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ทฤษฎีการปฏิสัมพันธ์เชิงกลุ่ม ทฤษฎีโครงสร้าง – หน้าที่นิยม ทฤษฎีแบ่งงานกันทำ และทฤษฎีความขัดแย้ง

2. หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ทิศ 6 หลักพรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 หลักศีล 5 หลักสาราณียธรรม 6 และหลักฆราวาสธรรม 4

3. รูปแบบการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา องค์ความรู้ใหม่เรียกว่า HARMO Model ประกอบด้วย H = Harmony (ความปรองดอง), A = Altruism (การเห็นแก่ผู้อื่น), R = Respect (การให้เกียรติ), M = Make friend (การผูกมิตร) และ O = Own conduct (การปฏิบัติตน)

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สถาบันการศึกษาและกระทรวงศึกษาธิการ ควรนำหลัก HARMO Model ไปบูรณาการในหลักสูตรวิชาสังคมศึกษา หรือกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อฝึกทักษะการเข้าสังคมให้กับเด็กและเยาวชน เน้นการใช้หลัก R - Respect (ทิศ 6) เพื่อให้ศิษย์และครูเข้าใจบทบาทหน้าที่ต่อกัน และหลัก M - Make friend (สังคหวัตถุ 4) เพื่อลดปัญหาการกลั่นแกล้งกัน (Bullying) ในโรงเรียน และหน่วยงานด้านการพัฒนาสังคมและชุมชน ควรใช้หลัก H - Harmony (สาราณียธรรม 6) เป็นกรอบในการสร้างกิจกรรมความปรองดองในชุมชน เพื่อลดความขัดแย้ง และสร้างความสามัคคี ส่งเสริมโครงการ "จิตอาสา" โดยใช้หลัก A - Altruism (พรหมวิหาร 4) เพื่อกระตุ้นให้คนในสังคมมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเห็นอกเห็นใจผู้อื่น

2.องค์การภาครัฐและเอกชน ควรนำองค์ความรู้ด้าน O - Own conduct (ศีล 5 และ ฆราวาสธรรม 4) ไปใช้ในการพัฒนาจริยธรรมองค์กร เพื่อให้พนักงานมีความซื่อสัตย์ อดทน และควบคุมตนเองได้ ใช้แนวทางปฏิสัมพันธ์ในทิศเบื้องล่างและทิศเบื้องบน (นายจ้าง-ลูกจ้าง) เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เกื้อกูลและเป็นธรรม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการต่อยอดงานวิจัยโดยการทดลองนำรูปแบบ HARMO Model ไปทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่นกลุ่มวัยรุ่น กลุ่มเปราะบาง

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. (2559). **แผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ**. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2551). **"ทักษะสังคม" ใครว่าไม่สำคัญ**. ค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.kriengsak.com/node/1646>

เอมอร ฤกษ์ระวีสรณ์. (2561). **ทักษะการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น**. ค้นเมื่อ 2 ธันวาคม 2567 จาก <https://www.novabizz.com/NovaAce/Relationship/Skill.htm>.

Goleman, D. (2006). **Social Intelligence: The New Science of Human Relationships**. Bantam Books.

ผู้เขียน

ชญานิ์ ชัตติยะมาน*

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
เลขที่ 128 หมู่6 ถนนนครศรีฯ-ร้อนพิบูลย์, ตำบล นาพรุ อำเภอบางแพรม
นครศรีธรรมราช 80000
E-mail: Kansombee@gmail.com

กัณตณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช
เลขที่ 128 หมู่6 ถนนนครศรีฯ-ร้อนพิบูลย์, ตำบล นาพรุ อำเภอบางแพรม
นครศรีธรรมราช 80000

คุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว

ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช

The cultural heritage significance of "Kak Lao Daeng" from Hok Chiu Chinese Thais in Na Bon Subdistrict, Na Bon District, Nakhon Si Thammarat Province

ธารินี จริยาปยุกต์เลิศ, อูมาพร กาญจนคลอด*, ชนิกันต์ ไสยเกื้อ, กชพรรณ สกุลพุทธพร,

ปิยรัตน์ ธรรมรงค์รัตน์, เบญจพร จันทร์โคตร

Tharinee Jariyapayuklert, Umaporn Kanjanakload*, Chanikarn Saikuea, Kotchaphan Sakulbuddhaphorn, Piyarat Thammarongrat, Benjaporn Juntakote

Received: 1 October 2025, Revised: 14 November 2025, Accepted: 30 December 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน และเพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างคือ ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 394 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F-test ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า คุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าคุณค่าทางประวัติศาสตร์ มีค่ามากที่สุด ($\bar{X}=4.51$) รองลงมาคือด้านคุณค่าทางเอกลักษณ์ ($\bar{X}=4.48$) ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าคุณค่าทางเศรษฐกิจมีค่าน้อยที่สุด ($\bar{X}=4.33$) และ 2) ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ อาชีพ และที่อยู่อาศัย ที่แตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คำสำคัญ : คุณค่ามรดก, วัฒนธรรมอาหาร, กากเหล้าแดง, ชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว

Abstract

This article aims to study the level of food cultural heritage value from red liquor lees of Thai-Chinese Hok Jiw people in Na Bon Subdistrict, Na Bon District, Nakhon Si Thammarat Province, and to compare the level of opinions on the value of food cultural heritage from red liquor lees of Thai-Chinese Hok Jiw people in Na Bon Subdistrict, Na Bon District, Nakhon Si Thammarat Province, classified by personal factors. The sample consisted of 394 people in Na Bon Subdistrict Municipality, Na Bon District, Nakhon Si Thammarat Province. The statistics used for data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test. The results of the research found that 1) most of the sample group agreed that the overall value of food cultural heritage from red liquor lees of Thai-Chinese Hok Jiw people in Na Bon Subdistrict, Na Bon District, Nakhon Si Thammarat Province was at a high level. When considering each case, most of the sample group agreed that the historical value was the highest ($\bar{x}=4.51$), followed by the unique value ($\bar{x}=4.48$), while the sample group agreed that the economic value was the lowest ($\bar{x}=4.33$). 2) People with personal factors such as age, occupation, and residence The differences in the mean level of opinions on the value of the cultural heritage of food from red wine residue of the Hok Chiu Chinese Thais in Na Bon Subdistrict, Na Bon District, Nakhon Si Thammarat Province were statistically significantly different.

Keyword : Heritage Value, food culture, Kak Lao Daeng, Hok Chiu Chinese Thais

บทนำ

ชุมชนชาวจีนฮกจิ๋ว อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เป็นเวลา 83 ปี โดยมีเส้นทางอพยพสู่ประเทศไทย เริ่มต้นเดินทางออกจากประเทศจีนมารับจ้างทำเกษตรกรรมในเมืองซิเตียวัน (Sitiawan) รัฐประะ (Perak) ประเทศมาเลเซีย ประมาณ พ.ศ. 2444 ก่อนเดินทางตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยในประมาณ พ.ศ.2473 เพื่อจับจองพื้นที่ทำสวนยางพารา

ในอำเภอนาบอน โดยมีวิถีชุมชนผูกพันอยู่กับการทำสวนยางพารา มีการสานสัมพันธ์กับชาวจีนชุมชนใกล้เคียงผ่านการแต่งงาน มีการตั้งสมาคมชุมชนเพื่อกันเองภายในชุมชน มีการตั้งโรงเรียนเพื่อจัดการศึกษาในชุมชน และต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางนโยบายของรัฐบาลไทยที่มีต่อชาวจีนในประเทศภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 โดยเฉพาะการใช้นโยบายชาตินิยมในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ช่วงสงครามโลกครั้งที่2 (วิกิพีเดีย, ม.ป.ป.)

อำเภอนาบอนเป็นหนึ่งในอำเภอในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรมโดยเฉพาะวัฒนธรรมของชาวจีนที่ได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น จากการศึกษาพบว่าอำเภอนาบอนจะมีชาวจีนฮกจิวเข้ามาตั้งถิ่นฐานเพื่อทำสวนยางพารา ซึ่งชาวจีนฮกจิวมีความแตกต่างกับชาวจีนกลุ่มอื่นในเรื่องของอาหารการกิน ซึ่งถือได้ว่าอาหารที่ถูกกล่าวขานถึงจากชาวจีนฮกจิว อำเภอนาบอน นั่นก็คือ หมี่ซั่วต้มกากเหล้าแดง ซึ่งกากเหล้าแดงเป็นขอสปรงรสชนิดหนึ่งที่ชาวจีนฮกจิว ตำบลนาบอนจะมีไว้ติดบ้านและได้รับการถ่ายทอดมาจนถึงยุคปัจจุบัน กากเหล้าแดงเป็นหนึ่งในผลิตภัณฑ์ที่ได้รับความนิยมของชาวจีนฮกจิวที่ได้ย้ายฐานถิ่นไปอยู่ในพื้นที่อื่น แต่จากการศึกษาเบื้องต้นผู้ที่สามารถผลิตกากเหล้าแดงมีอยู่เพียงไม่กี่คน และยังเป็นที่ยึดถือของเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ซึ่งอาจจะทำให้เกิดการสูญหายของผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้ (สิริธร ถาวรวงศา, 2562)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ว่าชุมชนมีความคิดเห็นต่อ คุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิว และนำองค์ความรู้ไปใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์คุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่นๆ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและอนุรักษ์คุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิว

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. ประชากรและตัวอย่าง

1.1 ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 2,668 คน ข้อมูล ณ เดือนธันวาคม 2566 (เทศบาลตำบลนาบอน, 2566)

1.2 ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 2,668 คน ดังนั้น ผู้วิจัยได้ใช้ประชากรทั้งหมดมาทำการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกใช้การสุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วน (Proportional) ด้วยเหตุผลคือเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร โดยตัวแทนชุมชน 3 ชุมชน รวมทั้งหมด 400 คน (Roscoe, Krejcie and Morgan, 1970) แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบบสัดส่วนแยกตามพื้นที่

พื้นที่	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
หมู่ที่ 2 ชุมชนตลาดล่าง	1412	201
หมู่ที่ 3 ชุมชนตลาดบน	173	40
หมู่ที่ 11 ชุมชนตลาดบน	1,083	159
รวม	2,668	400

ที่มา : ข้อมูลจากเทศบาลตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช (ข้อมูล ณ วันที่ 7 ธันวาคม 2566)

ดังนั้น ขนาดกลุ่มตัวอย่างคือ 400 คน ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมทั้งหมด 494 ชุด และมีแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 1.50 เนื่องจากมีแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ที่ต้องคัดทิ้งไปก่อน แนวคิดคือการรวบรวมข้อมูลที่ ครบถ้วนสมบูรณ์ ให้ได้มากที่สุดเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ซึ่งมีอัตราตอบกลับที่ยอมรับได้ร้อยละ 20 (Aaker, Kumar and Day, 2001)

2. เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม เพื่อสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างในเรื่องคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

2.1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี จากหนังสือ ตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2.2) สร้างแบบสอบถามคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ่ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังนี้ แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ครอบคลุมนิยามปฏิบัติการของตัวแปรประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการวัดระดับคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ่ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการใช้อ้างอิงข้อมูลในรูปแบบคะแนนมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ในการตอบแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนซึ่งมีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ท (Likert Scale) โดย 1 = เห็นด้วยน้อยที่สุด และ 5 = เห็นด้วยมากที่สุด และตอนที่ 3 เป็นคำถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ โดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาเพื่อหาค่าความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ตามวิธีการของ Rovinelli, & Hambleton (1977) โดยต้องมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (ประสพชัย พสุนนท์, 2558) ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.63 – 1.00

2.3) นำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ด้วยการนำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยผู้วิจัยหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาอำนาจจำแนกรายข้อ (Discrimination Power) เพื่อพิจารณาว่าข้อคำถามหรือตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยสามารถจำแนกกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามได้หรือไม่โดยการหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถามกับคะแนนรวมของแบบสอบถามทั้งฉบับ (Item-total Correlation) ข้อคำถามที่ใช้ได้ต้องมีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.40 ขึ้นไป (Johnson-Conley, 2009) ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.4602-0.8083 นอกจากนี้ได้คำนวณหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability Test) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1990) ด้วยการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน และวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของชุดคำถามที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.773 -0.906 มีค่ามากกว่า 0.7 ขึ้นไปจึงถือว่าค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมดยอมรับได้ (กัลยา วาณิชขันธ์บัญชา, 2560)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ตอบแบบสอบถาม ดังนี้ 1) ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล และให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล 2) ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 3) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง และ 4) ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์

ของคำตอบในแบบสอบถามและรับแบบสอบถามกลับคืนหลังจากกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลไปวิเคราะห์ประมวลผลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าเฉลี่ย (Mean) สำหรับวิเคราะห์คุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช และ t-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง และค่า F-test (One-way Anova) เพื่อวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนของข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยมีอายุตั้งแต่ 66 ปีขึ้นไป มีสถานภาพสมรส ซึ่งจบการศึกษาระดับสูงสุดมัธยมศึกษา/อาชีวศึกษา โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว มีรายได้ต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท ซึ่งส่วนใหญ่พักอาศัยอยู่ในหมู่ที่ 2 ชุมชนตลาดล่าง

1.ระดับคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

1.1 ด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.51$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า อาหารจากกากเหล้าแดงแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการวิถีชีวิตของชุมชนชาวจีนฮกจิวและการสืบทอดทางภูมิปัญญา มากที่สุด ($\bar{x}=4.56$) รองลงมาเห็นว่า ตำบลนาบอนมีการเผยแพร่ความรู้ด้านภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกากเหล้าแดงโดยชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิวตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ($\bar{x}=4.55$) ส่วน อาหารจากกากเหล้าแดงมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิชาการ หรือวัฒนธรรมอาหารของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิว มีสัดส่วนน้อยที่สุด ($\bar{x}=4.43$)

1.2 ด้านคุณค่าการอนุรักษ์

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านคุณค่าการอนุรักษ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่ากากเหล้าแดงและเมนูอาหารจากกากเหล้าแดงเป็นสูตรดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นมากที่สุด ($\bar{x}=4.54$) รองลงมาคือ กากเหล้าแดงแสดงถึงความเป็นตัวตนของชาวฮกจิ๋วที่สืบทอดมายังรุ่นต่อรุ่น ($\bar{x}=4.48$) ส่วนกากเหล้าแดงและเมนูอาหารจากกากเหล้าแดงเป็นอาหารที่หารับประทานได้ยาก มีเฉพาะในชุมชนนาบอนเท่านั้น มีสัดส่วนน้อยที่สุด ($\bar{x}=4.39$)

1.3 ด้านคุณค่าทางเอกลักษณ์

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านคุณค่าทางเอกลักษณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.48$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าอาหารขึ้นชื่อของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋วเป็นเอกลักษณ์ของตำบลนาบอน เช่น ไก่ต้ม กากเหล้าแดง มากที่สุด ($\bar{x}=4.60$) รองลงมาคือ กากเหล้าแดงช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์และความภาคภูมิใจของชุมชน ($\bar{x}=4.50$) ส่วน กากเหล้าแดงเป็นวัตถุดิบประกอบอาหารที่หายากที่มีเฉพาะถิ่นของตำบลนาบอน มีสัดส่วนน้อยที่สุด ($\bar{x}=4.41$)

1.4 ด้านคุณค่าทางเศรษฐกิจ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านคุณค่าทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า สามารถเพิ่มมูลค่าโดยการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาประกอบและปรุงอาหารมากที่สุด ($\bar{x}=4.38$) รองลงมาคือ การได้ร่วมทำกิจกรรม เช่น ดูวิถีชีวิตชุมชน ชมศิลปวัฒนธรรม เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น/วัฒนธรรมอาหารจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ($\bar{x}=4.36$) ส่วนชุมชนเปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนด้วยความยินดี มีสัดส่วนน้อยที่สุด ($\bar{x}=4.28$)

1.5 ด้านคุณค่าทางสังคม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคิดเห็นคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านคุณค่าทางสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า กากเหล้าแดงและเมนูอาหารจากกากเหล้าแดงแสดงวิถีชีวิตของคนในตำบลนาบอน และมีรูปแบบของอาหารร่วมกันมากที่สุด ($\bar{X}=4.50$) รองลงมาคือ การนำกากเหล้าแดงมาประกอบอาหารในท้องถิ่น แสดงให้เห็นคุณค่ารากเหง้าทางวัฒนธรรม ประเพณีและสังคมที่ได้มีการสืบทอดกัน ($\bar{X}=4.47$) ส่วน กระตุ้นและสร้างการรับรู้ถึงแหล่งท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยว หรือความสำคัญของวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋วมีสัดส่วนน้อยที่สุด ($\bar{X}=4.30$)

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลผลการศึกษพบว่า

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามเพศ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2	0.80	0.040	0.476	0.622
ภายในกลุ่ม	375	31.668	0.084		
รวม	377	31.748			

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีเพศแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	5	1.035	0.207	2.523	0.029*
ภายในกลุ่ม	372	30.522	0.082		
รวม	377	31.556			

* $p < 0.05$

จากตารางที่ 3 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) ตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) ของค่าเฉลี่ยระดับคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอายุ

อายุ	$\bar{X}$	ไม่เกิน 25 ปี	25 – 35 ปี	36 – 45 ปี	46 – 55 ปี	56 – 65 ปี	ตั้งแต่ 66 ปีขึ้นไป
ไม่เกิน 25 ปี	4.17	-	0.28044**	0.30879**	0.32853***	0.24470*	0.26997**
25 – 35 ปี	4.45		-	0.02835	0.04809	0.03574	0.01048
36 – 45 ปี	4.48			-	0.01974	0.06409	0.03882
46 – 55 ปี	4.50				-	0.08383	0.05856
56 – 65 ปี	4.41					-	0.02526
ตั้งแต่ 66 ปีขึ้นไป	4.44						-

*** $p < 0.001$, ** $p < 0.01$, * $p < 0.05$

จากตารางที่ 4 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการทดสอบของแอลเอสดี (LSD) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุไม่เกิน 25 ปี มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่างกับกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 56 – 65 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุไม่เกิน 25 ปี มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่างกับกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 25 – 35 ปี กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 36 – 45 ปี และ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุตั้งแต่ 66 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุไม่เกิน 25 ปี มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่างกับกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุระหว่าง 46 – 55 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามระดับการศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	3	0.091	0.030	0.358	0.783
ภายในกลุ่ม	368	31.193	0.085		
รวม	371	31.284			

จากตารางที่ 5 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอาชีพ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	5	1.303	0.261	3.297	0.006**
ภายในกลุ่ม	373	29.481	0.079		
รวม	378	30.784			

**p<0.01

จากตารางที่ 6 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) ตามตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) ของค่าเฉลี่ยระดับคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	$\bar{X}$	เกษตรกร	ข้าราชการ/ พนักงาน ของรัฐ	พนักงาน เอกชน	ค้าขาย/ ธุรกิจ ส่วนตัว	นักเรียน/ นักศึกษา	อื่นๆ
เกษตรกร	4.38	-	0.03542	0.01792	0.10783**	0.18208	0.05258
ข้าราชการ/ พนักงานของรัฐ	4.35		-	0.05333	0.14324*	0.14667	0.08800
พนักงานเอกชน	4.40			-	0.08991	0.20000	0.03467
ค้าขาย/ธุรกิจ ส่วนตัว	4.49				-	0.28991	0.05524
นักเรียน/ นักศึกษา	4.20					-	0.23467
อื่นๆ เช่น รับจ้าง	4.43						-

**p<0.01, *p<0.05

จากตารางที่ 7 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการทดสอบของแอลเอสดี (LSD) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพเกษตรกร มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่างกับกลุ่มนักเรียน/นักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพข้าราชการ/ พนักงานของรัฐ มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่างกับกลุ่มนักเรียน/นักศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามสถานภาพสมรส

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2	0.107	0.054	0.633	0.531
ภายในกลุ่ม	374	31.652	0.085		
รวม	376	31.759			

จากตารางที่ 8 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามรายได้

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	4	0.626	0.157	1.883	0.113
ภายในกลุ่ม	375	31.165	0.083		
รวม	379	31.791			

จากตารางที่ 9 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามชุมชนที่อาศัยอยู่

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	2	3.578	1.789	23.908	0.000***
ภายในกลุ่ม	377	28.213	0.075		
รวม	379	31.791			

***p<0.001

จากตารางที่ 10 การเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีชุมชนที่อาศัยอยู่แตกต่างกัน มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 และได้ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) ตามตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc) ของค่าเฉลี่ยระดับคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามชุมชนที่อาศัยอยู่

ชุมชนที่อาศัยอยู่	$\bar{X}$	หมู่ 2 ชุมชนตลาดล่าง	หมู่ 3 ชุมชนตลาดบน	หมู่ 11 ชุมชนตลาดบน
หมู่ 2 ชุมชนตลาดล่าง	4.46	-	0.30941***	0.02637
หมู่ 3 ชุมชนตลาดบน	4.15		-	0.33578***
หมู่ 11 ชุมชนตลาดบน	4.49			-

***p<0.001

จากตารางที่ 11 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการทดสอบของเชฟเฟ (Scheffe) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่หมู่ 2 ชุมชนตลาดล่าง มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว

ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่างกับ กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่หมู่ 3 ชุมชนตลาดบน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่หมู่ 3 ชุมชนตลาดบน มีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่างกับ กลุ่มตัวอย่างที่อาศัยอยู่หมู่ 11 ชุมชนตลาดบน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

อภิปรายผล

1. ระดับคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า คุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าด้านคุณค่าทางประวัติศาสตร์ มีค่ามากที่สุด ($\bar{x}=4.51$) เนื่องจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลนาบอนเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิวดั้งเดิม ได้รับการสืบทอดทั้งความเชื่อและวัฒนธรรมต่างๆ จากรุ่นสู่รุ่น รองลงมาคือ ด้านคุณค่าทางเอกลักษณ์ ($\bar{x}=4.48$) เพราะอาหารจากกากเหล้าแดงของตำบลนาบอนมีความเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะตัวที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษของชาวจีนฮกจิวที่ไม่มีที่อื่นในประเทศไทยเหมือน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าด้านคุณค่าทางเศรษฐกิจมีค่าน้อยที่สุด ($\bar{x}=4.33$) เนื่องจากตำบลนาบอนเป็นเมืองเล็กและเป็นทางผ่านจึงมีนักท่องเที่ยวไม่มากนัก ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นไร้อารมณ์ด้านคุณค่าทางเศรษฐกิจมีค่าน้อยที่สุด และผลการศึกษางานวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พลุดิยาพร มณีรัตน์ และคณะ (2565) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ปัจจัยด้านคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารของนักท่องเที่ยวในชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นด้านคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมที่มีต่อประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารมีค่าอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ผลการศึกษาของ สาริธ รุ่งเรือง (2557) ศึกษาเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของชุมชนบ้านช่างหล่อ กรณีศึกษาบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสนับสนุนที่มีผลต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งผลการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของ

ชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ในสภาพบริบทของตำบลนาบอน จะเห็นได้ว่าประชาชนให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์คุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมอาจจะเกิดจากคุณค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางอนุรักษ์ที่มีความคิดเห็นต่างกับพื้นที่ชุมชนบ้านข้างหล่อ

2. การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีปัจจัยส่วนบุคคลด้านอายุ อาชีพ และที่อยู่อาศัย ที่แตกต่างกันมีค่าเฉลี่ยระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาจากผลการศึกษาจะพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่อายุน้อยกว่า 25 ปี และกลุ่มนักเรียนนักศึกษา จะมีระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมที่แตกต่างจากกลุ่มอื่นๆ โดยจะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุด สาเหตุอาจจะมาจากความแตกต่างของช่วงวัยเนื่องจากกลุ่มอายุน้อยกว่า 25 ปี ส่วนใหญ่ออกไปศึกษาต่อและทำงานที่ต่างเมือง และไม่ได้มีวิถีชีวิตตามแบบชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋วมากนัก ประกอบกับการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับกากเหล้าแดงเป็นการถ่ายทอดจากประสบการณ์เป็นหลัก และวัฒนธรรมสมัยใหม่ที่เข้ามา มีอิทธิพลกับวัยรุ่นมากกว่ากลุ่มอื่นๆ จึงสรุปได้ว่า กลุ่มดังกล่าว ไม่ค่อยให้ความสนใจและเข้าใจถึงคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากกากเหล้าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ๋ว ประกอบกับกลุ่มตัวอย่างในหมู่ที่ 3 ชุมชนตลาดบน เป็นกลุ่มที่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุดใน 3 ชุมชน และชาวจีนฮกจิ๋วที่ประกอบอาหารจากกากเหล้าแดง หรือผลิตจากกากเหล้าแดงส่วนใหญ่ไม่ได้อาศัยในหมู่ที่ 3 จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้มีระดับความคิดเห็นต่อคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมที่แตกต่างจากกลุ่มอื่นๆ โดยจะมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุด ผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของ รามณรงค์ นิลกำแหง (2564) ได้ศึกษาเรื่องการรับรู้ทุนทางวัฒนธรรม และการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาการเปรียบเทียบความแตกต่างการรับรู้ทุนทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลพบว่า นักท่องเที่ยวที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีการรับรู้ทุนทางวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว และการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ

สาโรช รุ่งเรือง (2557) ศึกษาเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของชุมชนบ้านช่างหล่อ กรณีศึกษาบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า พักอาศัยแตกต่างกัน มีผลต่อการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

1. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับพื้นที่และมรดกทางภูมิปัญญาจากเหล่าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ่ว ในพื้นที่อื่นๆในประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในอนุรักษ์คุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมอาหารจากเหล่าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ่วต่อไป
2. ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมอาหารจากเหล่าแดงของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ่ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ในประเด็นที่แตกต่างออกไป
3. ควรศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากเหล่าแดงที่สามารถพัฒนาต่อยอดไปสู่การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยจากเหล่าแดง : มรดกทางวัฒนธรรมอาหารของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ่ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ภายใต้แผนการวิจัยการสืบสานทางวัฒนธรรมจากเหล่าแดงอาหารของชาวไทยเชื้อสายจีนฮกจิ่ว ตำบลนาบอน อำเภอนาบอน จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งได้รับอนุมัติงบประมาณทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ 2567

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2560). การวิเคราะห์สถิติขั้นสูงด้วย SPSS for Window. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สามลดา.
- เทศบาลตำบลนาบอน. (2566). ข้อมูลจำนวนประชาชนแยกตามหมู่บ้าน. นครศรีธรรมราช: เทศบาลตำบลนาบอน
- ประสพชัย พสุนนท์. (2558). ความเที่ยงตรงของแบบสอบถามสำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์. **วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**, 18(1), 375-396.
- พฤตนิยาพร มณีรัตน์ และ ประสพชัย พสุนนท์. (2565). ปัจจัยด้านคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงอาหารของนักท่องเที่ยวในชุมชนย่านเมืองเก่าจังหวัดภูเก็ต. **วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, 5(2), 687-703.
- รามณรงค์ นิลกำแหง. (2564). การรับรู้ทุนทางวัฒนธรรม และการรับรู้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการกลับมาเยือนซ้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทยในจังหวัดนครราชสีมา. **ศึกษาวารสารศึกษาศาสตร์**, 9(1), 111 - 120
- วิกิพีเดีย. (ม.ป.ป.). **ชาวฮกจิว**. เข้าถึงได้จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%A7%E0%B8%AE%E0%B8%81%E0%B8%88%E0%B8%B4%E0%B8%A7>
- สาโรช รุ่งเรือง. (2557). แนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการหล่อพระของชุมชน บ้านช่างหล่อกรณีศึกษาบ้านช่างหล่อ เขตบางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร. **วารสารวิทยบริการมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์**, 25(1), 39-46.
- สิริธร ถาวรวงศา. (2562). อาหารชาติพันธุ์จีนฮกจิว ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). เข้าถึงได้จาก <https://ethnicedb.sac.or.th/uploads/file/20190805-อาหารชาติพันธุ์จีนฮกจิว-Ning-Edit.pdf>.
- Aaker, D. A., Kumar, V. and Day, G. S. (2001). **Marketing Research**. (7th ed). New York : John Wiley & Sons
- Cronbach, L. (1990). **J. Essentials of psychological testing**. (5th ed). New York : Harper & Row, 1990

- Johnson-Conley, C. D. (2009). **Using Community-based Participatory Research in the Development of a Consumerdriven Cultural Competency Tool**. Washington: University of Washington
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**, 30(3), 607-610.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. **Tijdschrift voor Onderwijsresearch**, 2(2), 49-60.

ผู้เขียน

ธารินี จริยาปยุกต์เลิศ

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
e-mail: tharinee_jar@nstru.ac.th

อุมาพร กาญจนคลอด*

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
e-mail: umaporn_kan@nstru.ac.th

ชนิกานต์ ไสยเกื้อ

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
e-mail: chanikran_sai@nstru.ac.th

กชพรรณ สกฤพทุพร

สาขาวิชาการจัดการวัฒนธรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
e-mail : kotchapphan_sak@nstru.ac.th

*ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)
E-mail : umaporn_kan@nstru.ac.th

The cultural heritage significance of "Kak Lao Daeng" from Hok Chiu Chinese
Thais in Na Bon Subdistrict, Na Bon District, Nakhon Si Thammarat Province

ปิยรัตน์ ธรรมรงค์รัตน์

สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

e-mail : piyarat_tha@nstru.ac.th

เบญจพร จันทระโคตร

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

e-mail: benjaporn_jun@nstru.ac.th

หลักเกณฑ์การจัดทำต้นฉบับ

วารสารวิชาการ สังคมมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เป็นวารสารเพื่อเผยแพร่บทความวิจัย และบทความทางวิชาการทางมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ประยุกต์ ของอาจารย์ บุคลากร นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และจากหน่วยงานภายนอก

1. ประเภทของผลงานที่จะพิมพ์

1.1 บทความวิจัย ความยาวไม่เกิน 20 หน้ากระดาษขนาด B5 ใช้ตัวพิมพ์ TH SarabunPSK ขนาด 16 Point และต้องไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารหรือหนังสือใดมาก่อน

2. รูปแบบของการเขียนผลงาน

2.1 รูปแบบของการเขียนบทความวิจัย

เพื่อความเป็นมาตรฐานของวารสารวิชาการ สังคมมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ข้อเขียนที่เป็นบทความการวิจัยที่จะลงพิมพ์ในวารสารวิชาการ สังคมมนุษย์ ควรมีลักษณะเรียบเรียงตามลำดับดังนี้

2.1.1 ชื่อเรื่องภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.1.2 ชื่อผู้วิจัยทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

2.1.3 ตำแหน่ง อีเมลของผู้เขียนบทความ และสถานที่ทำงานของผู้วิจัย

2.1.4 บทคัดย่อ (Abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยให้เริ่มต้นด้วยบทคัดย่อที่เป็นภาษาไทยและท้ายบทคัดย่อให้กำหนดคำสำคัญ (Keyword)

2.1.5 เนื้อหาจะเป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษก็ได้ เป็นการเขียนบทความที่ใช้งานวิจัยที่ศึกษาเป็นฐานในการเขียน ในเนื้อหาจะประกอบด้วย

1) บทนำ

2) วิธีการวิจัย

3) ผลการวิจัย

4) สรุปและอภิปรายผล (หากมีข้อเสนอแนะให้ใส่ในหัวข้อนี้)

2.1.6 เอกสารอ้างอิง (Reference)

2.1.7 กรณีบทความภาษาอังกฤษไม่ต้องมีภาษาไทย

2.2 รูปแบบของการเขียนบทความทางวิชาการ

บทความทางวิชาการที่จะลงตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ สังคมมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ควรมีลักษณะเรียงลำดับก่อนหลัง ดังนี้

2.2.1 ชื่อบทความ

2.2.2 ชื่อผู้เขียนบทความ ตำแหน่ง และอีเมลของผู้เขียนบทความ

2.2.3 สถานที่ทำงานของผู้เขียนบทความ

2.2.4 บทคัดย่อทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษและคำสำคัญ

2.2.5 บทความ (บทนำ เนื้อหา และบทสรุป)

2.2.6 เอกสารอ้างอิง

3. การเขียนเอกสารอ้างอิงของบทความวิจัย และบทความทางวิชาการ ทั้งภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ให้จัดเรียงตามลำดับอักษร ชื่อผู้แต่ง โดยใช้รูปแบบการเขียนเอกสารอ้างอิงแบบ APA (American Psychological Association) ตามตัวอย่างดังนี้

3.1 กรณีอ้างอิงจากหนังสือให้เขียนตามรูปแบบ

ชื่อ//นามสกุลผู้แต่ง.//ปีที่พิมพ์.//ชื่อหนังสือ.//ครั้งที่พิมพ์.//สถานที่พิมพ์:สำนักพิมพ์.

ไพรัช รัชพงษ์ และฤกษ์ ช่างกล่อม. (2541). **การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศแห่งชาติเพื่อการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

3.2 กรณีอ้างอิงจากวารสารให้เขียนตามรูปแบบ

ชื่อ//นามสกุลผู้แต่ง.//ปี, เดือนที่วารสารออก.//ชื่อบทความ.//ชื่อวารสาร, ปีที่/(ฉบับที่), /เลขหน้าของบทความ.

จุมพล พูลภัทรชีวิน และรัตนา ตุศสวัสดิ์. (2542). วิวัฒนาการและทางเลือกของนโยบายการศึกษาของรัฐบาลไทย. **วารสารครุศาสตร์**, 27 (2), 98-106.

3.3 กรณีพิมพ์อ้างอิงอินเทอร์เน็ต (Internet) ให้เขียนตามรูปแบบ

ชื่อ//นามสกุลผู้แต่ง.//(ปีที่จัดทำ).//ชื่อเรื่องของเอกสาร.//ค้นเมื่อ/เดือน/วัน,/ปี,/จาก/URLของเว็บไซต์ที่เข้าถึง

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. (2545). **จรรยาบรรณนักวิจัย**. ค้นเมื่อ พฤษภาคม 3, 2556, จาก <http://www.nrct.go.th~research/ethies.html>

4. ก่อนส่งต้นฉบับให้ส่งพร้อมแผ่นซีดี (Microsoft Word)

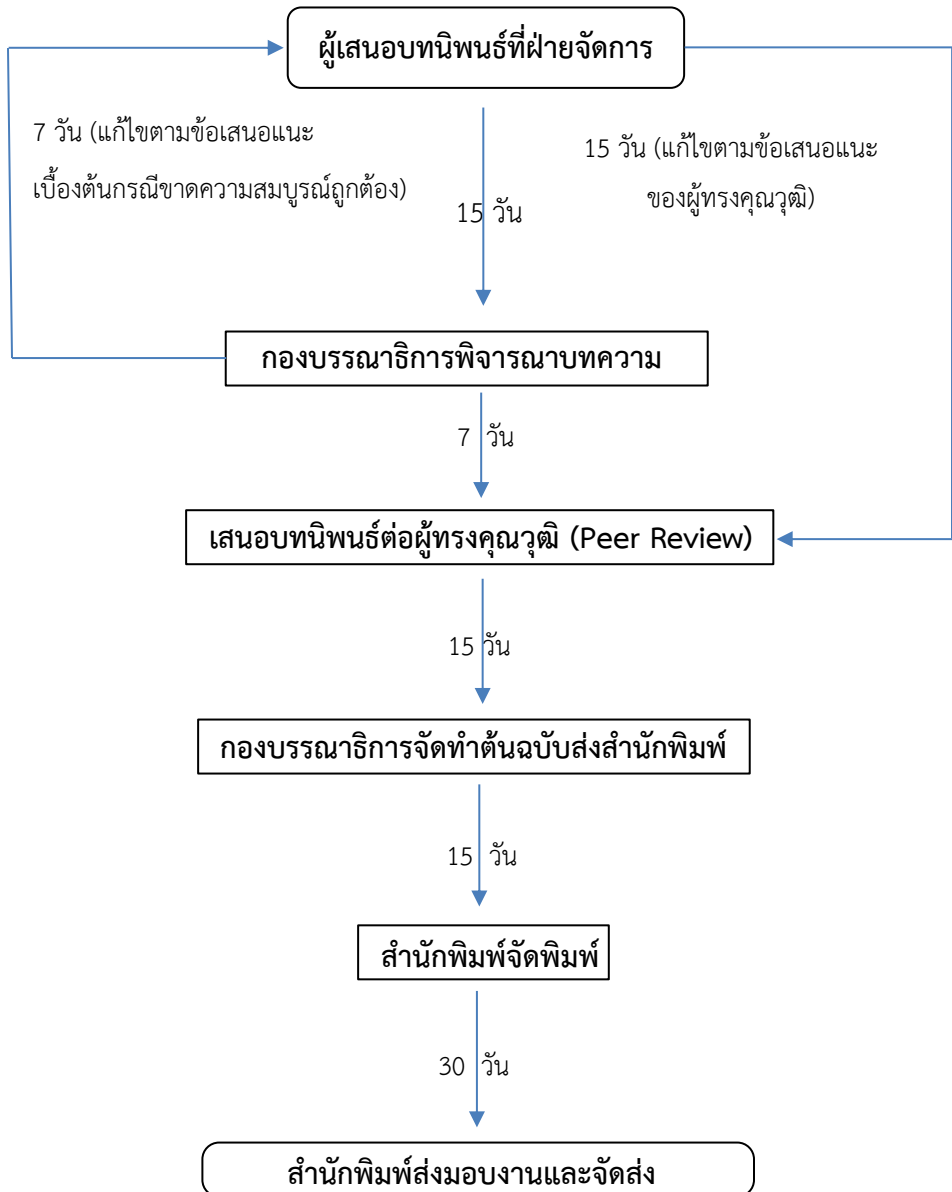
5. สิทธิของกองบรรณาธิการ

ในกรณีที่บรรณาธิการ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ตรวจบทความวิจัยหรือบทความทางวิชาการมีความเห็นว่าควรแก้ไขความบกพร่องทางกองบรรณาธิการ จะส่งต้นฉบับให้ผู้เขียนพิจารณา จัดการแก้ไขให้เหมาะสมก่อนที่จะลงพิมพ์ ทั้งนี้กองบรรณาธิการจะยึดถือความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเกณฑ์

6. กองบรรณาธิการจะไม่ส่งต้นฉบับคืนให้ ไม่ว่าบทความวิจัยหรือบทความวิชาการนั้นจะได้รับ การลงพิมพ์หรือไม่

7. ต้นฉบับจะต้องมีชื่อผู้เขียน ผู้เรียบเรียงหรือผู้แปล โดยแจ้งชื่อ นามสกุลจริง ตำแหน่งผู้เขียนบทความ สถานที่ทำงานและหมายเลขโทรศัพท์หรืออีเมล ที่สามารถติดต่อได้สะดวก

ขั้นตอนการตีพิมพ์เผยแพร่วารสารวิชาการ สังคมมนุษย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ใช้ระยะเวลา 90-120 วัน

แบบประเมินคุณภาพบทความวิจัย

บทความวิจัย/รายงานวิจัย เรื่อง

.....

.....

ชื่อนักวิจัย

.....

ก.การประเมินคุณภาพบทความวิจัย/รายงานวิจัย

1. หัวข้อวิจัย

- () เป็นหัวข้อใหม่ไม่ถือว่าซ้ำซ้อนกับงานวิจัยที่เคยมีมาก่อน
- () มีความซ้ำซ้อนแต่ใช้วิธีการที่แตกต่างออกไป
- () มีความซ้ำซ้อนทั้งหัวข้อและวิธีการ

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง

.....

.....

.....

.....

.....

2. วิธีวิจัย : มีวิธีการหรือขั้นตอนที่ถูกต้องรัดกุม มีการเก็บข้อมูลตามหลักวิธีการวิจัยได้ดี ฯลฯ

- () ถูกต้องดีมาก
- () ดี
- () พอใช้
- () ยังไม่ถูกต้อง

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง

.....

.....

.....

.....

.....

3. ความครอบคลุมในทุกประเด็นของรายงานวิจัย เช่น วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย เป็นต้น

() ครอบคลุมทุกประเด็น

() ไม่ครอบคลุม

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4.งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

() เหมาะสม

() ไม่เหมาะสม

ความเห็นหรือข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ข. ข้อวินิจฉัยสำหรับการตีพิมพ์

() มาตรฐานยังไม่ดีพอสำหรับตีพิมพ์

() ตีพิมพ์ได้โดย

() ไม่ต้องแก้ไข

() มีการแก้ไข ดังนี้

รายละเอียดที่เสนอแนะให้ปรับปรุงแก้ไข

หน้าที่	หัวข้อ	บรรทัดที่	ข้อความที่เสนอให้ปรับปรุงแก้ไข

พร้อมนี้ได้ส่งต้นฉบับบทความแนบมาด้วยแล้ว

(ลงนาม).....

(.....)

ผู้ประเมิน

วันที่.....

Journal of
HUMAN
society

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
HSSF_NSTRU
[HTTP://HUMAN.NSTRU.AC.TH](http://human.nSTRU.ac.th)
0-7580-9842 / 0-7537-7442

DESIGN BY THAMMARAT RATTANAPAN